

Nr 149.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet samt till avlöningar vid karolinska mediko-kirurgiska institutet; given Stockholms slott den 1 mars 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gösta Bagge.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1 mars 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med cheferna för försvars-, social- och finansdepartementen anför herefter chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Bagge följande:

Under punkterna 74 och 80 i 1940 års åttonde huvudtitel har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen, att i avbidan på den proposition i ämnet, som bleve riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1940/41

dels till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Avlöningar ett förslagsanslag av 708,000 kronor;

dels till Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Avlöningar ett förslagsanslag av 3,670,000 kronor;

dels till Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Omkostnader ett förslagsanslag av 2,150,000 kronor;

dels till Universitetssjukhus: Serafimerlasarettet: Avlöningar ett förslagsanslag av 1,600,000 kronor;

dels ock till Universitetssjukhus: Serafimerlasarettet: Omkostnader ett förslagsanslag av 1,350,000 kronor.

Ärendena ha numera färdigberetts, och jag får ånyo anmäla desamma.

Direktionen för karolinska sjukhuset har i skrivelse den 24 november 1939 framlagt sina anslagsäskanden för budgetåret 1940/41 beträffande karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet. Över denna framställning ha utlåtanden avgivits av *medicinalstyrelsen*, *statskontoret*, *allmänna lönenämnden*, *djurgårdskommissionen* samt 1938 års *hälso- och sjukvårdssakkunniga*.

Sedan Kungl. Maj:t den 15 januari 1940 anbefallt *direktionen* att i anledning av vad i de i ärendet avgivna yttrandena anförts inkomma med utlåtande, innefattande utredning rörande dels uppskov med upprättande vid karolinska sjukhuset av ögonklinik och psykiatrisk klinik med därtill hörande polikliniker, dels höjning av avgifterna för vård och behandling å nämnda sjukhus och serafimerlasarettet, dels ock de åtgärder i övrigt, som under rådande förhållanden borde vidtagas för att nedbringa det allmännas utgifter för sagda sjukvårdsinrättningar, ävensom de förslag, som av nämnda utredning föranleddes, har *direktionen* den 3 februari 1940 inkommit med sådant utlåtande. Med skrivelse den 10 februari 1940 har *direktionen* även överlämnat en framställning från professorn Nanna Svartz Malmberg angående bestämmandet av ovanberörda vårdavgifter.

Utlåtande i ärendet har den 24 februari 1940 jämväl avgivits av *kanslersämbetet för rikets universitet* efter hörande av *lärarkollegiet vid karolinska mediko-kirurgiska institutet*.

Beträffande fortsatt utnyttjande av de genom vissa klinikers överflyttning till karolinska sjukhuset lediga vårdplatserna vid serafimerlasarettet m. m. har *direktionen* gjort framställning i skrivelse den 4 mars 1939, över vilken utlåtanden avgivits av *statskontoret*, *byggnadsstyrelsen*, *medicinalstyrelsen* och *styrelsen för stiftelsen serafimerlasarettet*. Sedermera har *direktionen* i skrivelse den 14 oktober 1939, varöver utlåtanden avgivits av *statskontoret* och *byggnadsstyrelsen*, hemställt om anslag för budgetåret 1940/41 till vissa byggnadsarbeten m. m. för en neuro-kirurgisk klinik och personalbostäder vid serafimerlasarettet. Detta ärende befinner sig för närvarande på återremiss till sjukhusdirektionen i anledning av vissa av byggnadsstyrelsen framställda erinringar.

Vidare ha *arméförvaltningens intendentur- och civila departement samt fortifikations- och sjukvårdsstyrelser* — med anledning av en framställning från t. f. chefläkaren vid garnisonssjukhuset — med skrivelse den 15 december 1939 inkommit med förslag rörande vissa ändringar i planen för ordnandet av garnisonssjukvården i Stockholm, över vilket förslag utlåtanden avgivits av *direktionen för karolinska sjukhuset*, *statskontoret* och *riksräkenskapsverket*, varefter *arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse* i anledning av en i ärendet inom ecklesiastikdepartementet upprättad promemoria ånyo yttrat sig i ärendet.

Vidare har *kanslersämbetet för rikets universitet*, efter framställning av *lärarkollegiet*, i skrivelse den 1 november 1939 avgivit förslag rörande

ändrad löneställning för den sociala kuratorn vid psykiatriska kliniken å karolinska sjukhuset, varöver *direktionen* avgivit utlåtande.

Slutligen har *kanslersämbetet* med skrivelse den 21 december 1939 framlagt äskanden om anslag till avlöningar vid k a r o l i n s k a m e d i k o - k i r u r g i s k a i n s t i t u t e t, varefter *direktionen* yttrat sig i ärendet.

I. Vissa organisationsfrågor m. m.

1. Uppskov i vissa delar med karolinska sjukhusets igångsättande.

Enligt vad i propositionen nr 206 till 1939 års lagtima riksdag angavs, beräknades karolinska sjukhuset i den del, som omfattade första utbyggnadsetappen, komma i full drift under budgetåret 1939/40. Sjukhuset skulle då komma att omfatta de kliniker och avdelningar, som angåvos å sid. 9 i propositionen. Av klinikerna har Konung Gustaf V:s jubileumsklinik redan varit i bruk under några år. I anledning av vad vid nämnda riksdag beslutades har Kungl. Maj:t beträffande övriga kliniker, polikliniker och avdelningar vid sjukhuset den 22 juni 1939 meddelat föreskrift rörande de tidpunkter under innevarande budgetår, då verksamheten vid desamma tidigast skulle påbörjas. Därvid har föreskrivits, att ögonkliniken med poliklinik, som skulle överflyttas från serafimerlasarettet, skulle öppnas tidigast den 1 januari 1940 samt att verksamheten vid psykiatriska kliniken och polikliniken, vilka skulle överflyttas den förra från psykiatriska sjukhuset och den senare från serafimerlasarettet, skulle taga sin början tidigast den 1 februari 1940.

Med utgångspunkt från nämnda organisationsplan har *direktionen* hemställt, att de utrymmen å serafimerlasarettet, som skulle frigöras genom överflyttning av en utav de medicinska klinikerna och ögonkliniken till karolinska sjukhuset, måtte få disponeras för utökning av antalet vårdplatser å den kvarvarande medicinska kliniken, den kirurgiska kliniken, den neurologiska kliniken och den neurokirurgiska kliniken. Utökningen motiveras, såsom av handlingarna i ärendet framgår, i fråga om den neurokirurgiska kliniken ur sjukvårdssynpunkt och i fråga om de övriga klinikerna ur undervisningssynpunkt. Den föreslagna anordningen skulle kräva vissa ändrings- och påbyggnadsarbeten vid lasarettet samt anskaffande av ytterligare utrustning, vartill enligt *direktionens* i skrivelse den 14 oktober 1939 framlagda beräkningar skulle erfordras statsanslag av omkring 515,000 kronor. I ärendet hörda myndigheter ha i huvudsak tillstyrkt framställningen.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har *direktionen* utgått från att karolinska sjukhuset under nämnda budgetår skulle vara i full verksamhet samt att utvidgningen av medicinska och neurologiska klinikerna vid serafimerlasarettet skulle komma till stånd under budgetåret 1939/40

ävensom att ögonklinikbyggnaden vid serafimerlasarettet skulle kunna disponeras för de utökade kirurgiska och neurokirurgiska klinikerna från början av år 1941.

I utlåtande över direktionens anslagsäskanden för budgetåret 1940/41 har emellertid *statskontoret* i besparingssyfte ifrågasatt, om icke med överflyttningen av ögonkliniken och psykiatriska kliniken till karolinska sjukhuset kunde tills vidare anstå. Ämbetsverket har anfört i huvudsak följande:

Med hänsyn till nödvändigheten av att statsutgifterna under nuvarande statsfinansiella läge i möjligaste mån begränsades, torde det vara ofrånkomligt att jämväl i fråga om förevarande båda sjukhus söka uppnå en minskning av statens kostnader för deras verksamhet. Fråga hade därför uppkommit, huruvida icke viss besparing kunde vinnas genom att icke taga karolinska sjukhuset i bruk i avsedd utsträckning. Vid beviljandet av anslag till karolinska sjukhuset för innevarande budgetår hade räknats med att sjukhuset skulle komma i full drift (första byggnadsetappen) under budgetåret. Den beräknade tidpunkten för öppnandet av de olika klinikerna hade emellertid, enligt vad *statskontoret* erfarit, kommit att förskjutas. Sålunda beräknades ögonkliniken samt psykiatriska kliniken komma att tagas i bruk tidigast den 1 mars 1940. Samtidigt skulle motsvarande avdelningar å serafimerlasarettet respektive psykiatriska sjukhuset nedläggas. Enligt vad *statskontoret* under hand inhämtat, hade ögonkliniken å serafimerlasarettet — vilken för närvarande rymde 64 vårdplatser — icke varit belagd i samma utsträckning som övriga avdelningar av lasarettet. Ögonklinikens överflyttande till karolinska sjukhuset — där den skulle omfatta 82 platser — syntes alltså icke vara oundgängligen påkallat av behovet av ökade vårdplatser. Det mellan Kungl. Maj:t och kronan samt Stockholms stad och län träffade avtalet angående dispositionen av de allmänna vårdplatserna å karolinska sjukhuset, vilket tillförsäkrade staden och landstinget sammanlagt 40 vårdplatser å ögonkliniken, syntes ej heller utgöra hinder för bibehållande av sagda klinik å serafimerlasarettet. *Statskontoret* ville därför ifrågasätta, huruvida icke möjligheterna att på angivet sätt uppnå en minskning av utgifterna för sjukhusen borde särskilt övervägas.

Frågan om överflyttandet av den psykiatriska kliniken från psykiatriska sjukhuset till karolinska sjukhuset sammanhängde emellertid med spørgsmålet om nedläggandet av förstnämnda sjukhus och exploateringen av Konradsbergsområdet. Sagda spørsmål hade varit föremål för övervägande av 1939 års urtima riksdags första särskilda utskott vid behandlingen av propositionen nr 79 angående åtgärder för begränsning av statsutgifterna under budgetåret 1939/40 m. m. I sitt utlåtande nr 77 i anledning av sagda proposition hade sålunda utskottet angående förslaget om viss begränsning av utgifterna under femte huvudtitelns anslag till utrustning av nya sinnessjukhus uttalat, att utskottet med hänsyn till önskvärdheten av att tomtmark funnes tillgänglig för huvudstadens bostadsbyggnadsbehov samt till inkomsterna vid exploatering av Konradsbergsområdet förutsatte, att kostnaderna för anordnandet av ersättningsplatser för psykiatriska sjukhuset icke skulle stå hindrande i vägen för den ifrågasvarande tomtmarkens lösgörande.

Enligt vad statskontoret inhämtat, syntes man icke kunna räkna med att psykiatriska sjukhuset skulle kunna nedläggas före utgången av budgetåret 1940/41. Medicinalstyrelsen hade ock hemställt om anslag till verksamheten vid sjukhuset jämväl för nästkommande budgetår. Vid nu angivna förhållande funne sig statskontoret böra ifrågasätta, huruvida icke möjligheten av att tills vidare bibehålla psykiatriska kliniken å psykiatriska sjukhuset samt därigenom åstadkomma besparingar borde särskilt övervägas.

Därest ögonkliniken skulle komma att tills vidare bibehållas å serafimerlasarettet, syntes den åsyftade utvidgningen av kirurgiska och neurokirurgiska klinikerna icke kunna komma till stånd, vilket torde böra medföra motsvarande nedsättning av personalkostnaderna och omkostnaderna för avdelningarna i fråga. Vidare syntes bibehållandet av ögonkliniken å serafimerlasarettet föra med sig förändringar jämväl i fråga om den föreslagna personaluppsättningen å lasarettets poliklinik för ögonsjukdomar.

Med anledning av statskontorets förslag har Kungl. Maj:t den 12 januari 1940 föreskrivit, att verksamheten vid karolinska sjukhusets ögonklinik och psykiatriska klinik med därtill hörande polikliniker finge påbörjas först vid den senare tidpunkt, som av Kungl. Maj:t efter framställning av sjukhusdirektionen framdeles kunde varda bestämd, samt att, i avbidan på beslut i sådant hänseende, med ytterligare åtgärder för tillsättande av tjänster vid nämnda kliniker och polikliniker skulle tills vidare anstå.

I fråga om överflyttningen av psykiatriska kliniken har *djurgårdskommissionen* avgivit utlåtande, varav inhämtas:

Redan år 1935 hade kommissionen framhållit önskvärdheten av att åtgärder vidtoges för bortflyttning av psykiatriska sjukhuset från Marieberg-Konradsbergsområdena i Stockholm, så att en exploatering av dessa områden kunde påbörjas snarast möjligt. Sedan stadsplan kommit till stånd för nämnda områden, hade den kronan tillhöriga marken å exploateringsområdet ställts under kommissionens förvaltning. Med anledning av framställning av kommissionen hade 1939 års lagtima riksdag anvisat ett anslag av 500,000 kronor för anordnande av provisoriska ersättningsplatser för de patienter vid psykiatriska sjukhuset, åt vilka icke kunde beredas plats å psykiatriska kliniken vid karolinska sjukhuset, detta i syfte att kommissionen skulle snarast få taga i anspråk mark å psykiatriska sjukhusets område. Såsom statskontoret erinrat, hade vid urtima riksdagen förutsatts, att kostnaderna för ersättningsplatsernas anordnande icke skulle hindra den ifrågavarande tomtmarkens lösgörande. Kommissionen åberopade vidare, att riksdagens år 1939 församlade revisorer framhållit önskvärdheten av att de nuvarande institutionerna å Marieberg-Konradsberg snarast möjligt förflyttades därifrån, så att exploateringen kunde igångsättas.

Ett fullföljande snarast möjligt av statsmakternas beslut om överflyttande av verksamheten vid det nuvarande psykiatriska sjukhuset med tillhörande klinik vore av betydelse ur flera synpunkter. Ur ren sjukhus- och medicinsk synpunkt vunnos den nuvarande föråldrade och ur driftsynpunkt dyrbara institutionens ersättande med moderna och ur driftsynpunkt lämpliga sådana. Vidare uppkomme genom ersättningsinstitutionernas tillskapande vissa arbetstillfällen. Detta skedde jämväl genom ar-

betena för exploateringen och därvid uppkommande bebyggelse. Behovet av byggnadstomter i Stockholm hade icke hittills kunnat tillgodoses och för närvarande rådde stor brist på tomtmark i de inre delarna av staden, men denna brist skulle mildras, om exploateringen av Marieberg-Konradsberg kunde påbörjas. Slutligen torde nämnda exploatering medföra avsevärda inkomster för kronan.

Kommissionen hemställde därför om vidtagande skyndsammast möjligt av alla de åtgärder, vilka vore ägnade att möjliggöra igångsättandet av exploateringsverksamheten å Marieberg-Konradsbergsområdena.

I utlåtande rörande de ifrågasatta besparingsåtgärderna har *direktionen* anfört bland annat:

En minskning av kostnaderna för sjukhusens drift kunde i första hand åstadkommas genom inskränkning av antalet under nästa budgetår använda vårdplatser vid sjukhusen. Därigenom ökades visserligen kostnaderna per underhållsdag därstädes, då vissa delar av driftkostnaderna — såsom avlöningskostnader för kontors- och ekonomipersonal samt omkostnader för värme, lyse, vatten, skrivmaterialier, telefon och telegramavgifter m. fl. ändamål — icke kunde nedgå i proportion till minskningen av antalet vårdplatser. Driftkostnaderna per underhållsdag, som nu uppginge till mycket höga belopp, även om sjukhusen vore i full drift, komme således vid en reduktion av platsantalet att ytterligare stegras. Men då statens nettokostnad per underhållsdag vore betydande, borde dock en minskning av antalet ibruktagna vårdplatser i viss utsträckning medföra minskade nettoutgifter för staten.

Karolinska sjukhusets ögonklinik, vilken omfattade 82 platser, torde ha beräknats för tillgodosende av ett stegradt vårdbehov i jämförelse med vad för närvarande vore fallet. Den nuvarande ögonkliniken på serafimerlasarettet, som omfattade 62 vårdplatser, syntes, såvitt nu kunde bedömas, vara tillräcklig för det nuvarande behovet, i det medeltalet belagda vårdplatser på denna klinik uppginge till cirka 40. Det syntes sålunda icke förefinnas någon större olägenhet av ett uppskov med ögonklinikens överflyttning från lasarettet. Med hänsyn till det omfattande samarbete, som nu påginge mellan ögonkliniken å ena samt lasarettets neurologiska och neurokirurgiska avdelningar å andra sidan, kunde ögonklinikens kvarstannande på lasarettet innebära en viss fördel för dessa avdelningar. Å andra sidan finge det anses vara beklagligt, om de tidsenliga lokaler, som iordningstälts för ögonkliniken på karolinska sjukhuset, och de moderna apparater, som anskaffats för densamma, skulle under tiden stå outnyttjade. Till karolinska sjukhuset skulle under alla förhållanden förläggas en ögonklinik för garnisonen, som skulle förestås av en militärläkare med biträde av militär sjukvårdspersonal. Denna avdelning torde — även om ögonklinikens förflyttning bleve uppskjuten — kunna utöva sin verksamhet i därför avsedd lokal inom karolinska sjukhuset. Den läkare, som förestode avdelningen, torde även kunna mot särskild ersättning utöva den konsultation i fråga om ögonsjukdomar, som erfordrades beträffande de på sjukhuset intagna patienterna. I den mån mera ingående behandling erfordrades beträffande de patienter, som hänvände sig till denna poliklinik, torde dessa kunna hänvisas till serafimerlasarettets ögonklinik.

Vare sig ögonkliniken vore förlagd till karolinska sjukhuset eller sera-

fimerlasarettet, måste dess drift medföra kostnader, som per vårdplats bleve ungefär likvärdiga. Såsom förut angivits, syntes antalet vårdplatser på serafimerlasarettets ögonklinik bättre motsvara det nuvarande behovet. I huvudsak samma resultat kunde emellertid vinnas, om endast två allmänna avdelningar och en enskild avdelning av karolinska sjukhusets ögonklinik toges i bruk och alltså antalet vårdplatser på denna klinik minskades till 59. Den huvudsakliga ekonomiska vinsten av ett uppskov med ögonklinikens överflyttning syntes alltså vara, att karolinska sjukhusets behov av inre ögonpoliklinik för sjukhusets patienter torde vara mindre än serafimerlasarettets motsvarande behov och i följd därav kräva mindre kostnad än vad som erfordrades för lasarettets del vid klinikens överflyttning till karolinska sjukhuset.

Ett uppskov med ögonklinikens överflyttning skulle enligt verkställda beräkningar föranleda en minskning av karolinska sjukhusets avlöningsanslag med cirka 190,000 kronor, av sjukhusets omkostnadsanslag med cirka 144,000 kronor eller tillsammans omkring 334,000 kronor samt av sjukhusets inkomstanslag med cirka 278,000 kronor, vadan minskningen av sjukhusets nettokostnader skulle uppgå till cirka 56,000 kronor.

Direktionen hade tidigare utgått ifrån att psykiatriska sjukhuset i Stockholm skulle komma att nedläggas under innevarande kalenderår och att det vid denna tidpunkt bleve behöfligt att taga den psykiatriska kliniken i bruk. I följd därav hade direktionen tillsatt större delen av de för kliniken avsedda skötar- och skötersketjänsterna dock utan att fastställa tidpunkten för tillträdet till desamma. I händelse psykiatriska sjukhusets drift skulle komma att fortgå under nästa budgetår, föreläge icke något hinder för att den psykiatriska klinik, som nu vore förlagd där, fortfarande dreves på nämnda sjukhus. Direktionen ville samtidigt framhålla, att vårdbehovet för sinnessjuka i Stockholm under den senaste tiden avsevärt stegrats. I följd härav hade meddelats, att stadens sjukvårdsmyndigheter önskade arrendera antingen de vårdplatser på psykiatriska sjukhuset, som skulle frigöras genom psykiatriska klinikens ibruktagande, eller den psykiatriska klinikens vårdplatser. Ett uppskov medförde dock, såsom ovan framhållits i fråga om ögonklinik, att för undervisningen och sjukvården fortfarande skulle utnyttjas otidsenliga lokaler och en knapphändig, delvis föråldrad utrustning, medan tidsenliga lokaler med modern utrustning stode outnyttjade. Psykiatriska sjukhusets drift medförde förhållandevis stora kostnader, särskilt om hänsyn toges till värdet av den tomtmark, som sjukhuset disponerade. Om emellertid en exploatering av tomtmarken ansåges böra uppskjutas och man således bortsåge från densnas värde, torde kostnaderna för sjukhusets drift bli lägre än vad dels driften av den psykiatriska kliniken vid karolinska sjukhuset och dels anordnande av provisoriska ersättningsplatser för sjukhusets övriga vårdplatser och driften av dessa ersättningsplatser skulle betinga. Ett uppskov under nästa budgetår av psykiatriska klinikens ibruktagande skulle enligt verkställda beräkningar föranleda en minskning av karolinska sjukhusets avlöningsanslag med 248,000 kronor och av sjukhusets omkostnadsanslag med 190,000 kronor eller tillhoppa med omkring 438,000 kronor samt av sjukhusets inkomstanslag med 120,000 kronor, i följd varav nettokostnaden skulle nedgå med omkring 318,000 kronor.

Med hänsyn till de uttalanden om angelägenheten av Konradsbergsområdets snara exploatering, som gjorts vid urtima riksdagen, syntes det ännu vara ovisst, huru länge ibruktagandet av karolinska sjukhusets psy-

kiatriska klinik kunde uppskjutas. Direktionen hade ej ansett sig kunna räkna med längre uppskov härmed än till den 1 januari 1941, i följd varav karolinska sjukhusets anslag skulle för budgetåret 1940/41 nedsättas, avlöningsanslaget med 124,000 kronor, omkostnadsanslaget med 95,000 kronor och inkomstanslaget med 60,000 kronor.

Direktionen hade därjämte låtit verkställa utredning, huruvida en minskning av utgifterna för sjukhuset under budgetåret 1940/41 kunde vinnas, i händelse de medicinska och kirurgiska klinikerna icke toges helt i bruk under nämnda budgetår. Denna utredning hade emellertid utvisat, att den minskning av utgifterna å sjukhusets avlönings- och omkostnadsanslag, som därvid skulle uppkomma, sannolikt skulle uppvägas av en motsvarande minskning å sjukhusets inkomstanslag, varför en dylik inskränkning av ifrågavarande kliniker troligen icke komme att medföra någon reduktion av nettokostnaderna för sjukhuset.

Direktionen ville i detta sammanhang meddela, att Stockholms stads och Stockholms läns landstings representanter i direktionen bestämt hävdade den uppfattningen, att, då staden och landstinget enligt träffade avtal om visst antal specialsjukvårdsplatser vid karolinska sjukhuset och om till sina grunder i avtalen närmare angivna antal allmänna vårdplatser å karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet betalat utrustningen av platserna samt byggnadsbidrag eller platskostnadsersättning för dem, staden och landstinget, som i sina sjukvårdsplaner beräknat att omedelbart få taga i bruk eller utnyttja ifrågavarande för dem ytterst behöfliga vårdplatser, måste kräva att jämväl av statsverket med beaktande av tidsförhållandena största möjliga hänsyn toges till de träffade avtalen.

Det uppskov i fråga om ibruktagandet av vissa avdelningar vid sjukhuset, som sålunda ifrågasatts, syntes böra föranleda ändring av den för sjukhuset fastställda personalförteckningen allenast i vad densamma avsåge de för sjukhusets ögonklinik avsedda ordinarie befattningshavarna. Även om en sådan ändring knappast syntes erforderlig, under förutsättning att Kungl. Maj:t för nästa budgetår liksom för det nu löpande be- myndigade direktionen att taga i anspråk befattningshavare vid det ena sjukhuset för tjänstgöring vid det andra, ansåge sig direktionen därför under angiven förutsättning böra föreslå, att antalet i karolinska sjukhusets personalförteckning upptagna sjuksköterskor minskades från 170 till 158 och antalet kanslibiträden från 13 till 12. Ifrågasatt uppskov med den psykiatriska klinikens ibruktagande syntes icke böra föranleda någon ändring av personalförteckningen.

Lärarkollegiet vid karolinska institutet har i anledning av vad av sjukhusdirektionen sålunda anförts yttrat bland annat följande:

Vid utformningen av ögonklinikerna å karolinska sjukhuset hade särskilt beaktats den betydelse för undervisningen, som utnyttjandet av det polikliniska klientelet innebure. Dessutom stode här till undervisningens förfogande ett nytt och tidsenligt undersökningsinstrumentarium. Slutligen vore det möjligt att inom klinikens ram planlägga väsentligt ökade möjligheter för forskningsarbete.

Samtidigt ville lärarkollegiet dock uttala, att under nuvarande tidsläge de hittillsvarande möjligheterna för undervisningens bedrivande vore att anse som någorlunda tillfredsställande. Det vore emellertid lärarkollegiet angeläget framhålla, att ögonklinikens överflyttning borde ske så snart förhållandena ansåges medgiva detta samt att de lokaler, som avsetts för

ögonkliniken och inretts med speciell hänsyn härtill, icke borde tagas i bruk för annat ändamål.

Påpekade borde, att under den tid, ögonkliniken kvarbleve å serafimerlasarettet, dess nuvarande utrymmen ej kunde användas för planerad utvidgning av neurokirurgiska kliniken, som vore i trängande behov av utökade och förbättrade lokaler.

Beträffande upprättandet vid karolinska sjukhuset av en psykiatrik och poliklinik ville kollegiet främst anföra, att det för de intressen, som kollegiet hade att företräda, skulle vara ytterst skadligt, om icke den nya psykiatriska kliniken toges i bruk så snart som den vore färdigställd. De föråldrade lokalerna på psykiatriska sjukhuset, vilka icke kunde åskådliggöra nutida psykiatrisk sjukvård, de intagna klinikpatienternas vård tillsammans med kroniska asytpatienter, vilket försvårade intagningen av lindrigare sjuka, bristen på laboratorier och teknisk utrustning, frånvaron av en till sjukhuset förlagd poliklinik m. m. gjorde klinikkens fortsatta läge vid psykiatriska sjukhuset ytterst otillfredsställande. Bristerna hade numera gjort sig särskilt gällande, ty den förutsedda förflyttningen till nya lokaler och den likaledes förutsedda nedläggningen av sjukhuset hade medfört, att alla reparationer, nyanskaffningar och förbättringar sedan årtal upphört. Den nya kliniken, vars uppförande kostat cirka 1,300,000 kronor och vars utrustningskostnader uppgått till cirka 400,000 kronor, lämnade däremot de bästa villkor åt den psykiatriska undervisningen och forskningen.

Med anledning av förslaget att Stockholms stads myndigheter skulle arrendera vårdplatserna på den nya kliniken ville kollegiet anföra, att det för tillgodoseendet av klinikkens behov av för undervisningen lämpligt patientmaterial givetvis vore att föredraga, att kliniken drevs av staten, varigenom patienter från hela riket därstädes kunde intagas. Om staden arrenderade vårdplatserna, skulle dessa komma att reserveras för i Stockholm bosatta personer. Detta skulle medföra den allvarliga olägenheten, att kliniken icke kunde anlitas för patienter på de andra klinikerna, vilka icke vore stockholmare. Det lede dock intet tvivel om, att ett för kliniken lämpligt patientmaterial även under dessa förhållanden skulle kunna stå till förfogande, därest intagnings- och evakueringsförhållandena ordnades på ett för undervisningen tjänligt sätt. I ett eventuellt avtal med staden, avseende dess arrenderande av vårdplatserna på den nya kliniken, borde därför bestämmelser inryckas, som garanterade, att klinikkens behov av lämpligt patientmaterial väl tillgodosåges.

För den nya klinikkens snara öppnande talade jämväl det trängande behovet av nya vårdplatser för sinnessjuka. Vid statens sinnessjukhus hade den växande överbeläggningen nått en sådan höjd, att medicinalstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 16 januari 1940 förklarar, att den »allvarligen äventyrar sjukvårdens kvalitet och effektivitet». Vid Stockholms stads sinnessjukhus vore platsbristen — enligt vad kollegiet hade sig bekant — så stor, att staden stode inför nödvändigheten att omedelbart anskaffa nya vårdplatser i provisoriska lokaler. Även om psykiatriska sjukhuset bibehölls i drift föreläge således ett trängande samhällsbehov av nya vårdplatser, vilket den nya kliniken kunde i sin mån på ett utmärkt sätt tillgodose, om den icke finge stå obrukad.

Skulle psykiatriska sjukhuset, såsom djurgårdskommissionen påyrkade, nedläggas, måste givetvis den nya kliniken redan för undervisningens skull

tagas i bruk. Behovet att genom kliniken lindra bristen på vårdplatser bleve vid den angivna förutsättningen ännu mer framträdande.

Kollegiet ville slutligen fästa uppmärksamheten på att en jämförelse mellan å ena sidan summan av de höga *driftkostnaderna* för vårdplatserna vid psykiatriska sjukhuset och kostnaderna för den obelagda nya kliniken uppvärmning och underhåll, å andra sidan summan av *driftkostnaderna* för den nya kliniken och för de vårdplatser vid psykiatriska sjukhuset, som måste ersättas på annat håll (för vilka man kunde beräkna att kostnaden motsvarade den på landsortens sinnessjukhus eller snarare på sekundärsjukhus), kunde antagas ådagalägga, att de förra kostnaderna vore de högre. Om man däremot, såsom direktionen för karolinska sjukhuset gjort, till de senare driftkostnaderna lade *anskaffningskostnader* för ersättningsplatser, bleve dessa driftkostnader de högre. Då direktionen emellertid syntes förutsätta, att ersättningsplatserna skulle stå till förfogande den 1 januari 1941, kunde anskaffningskostnaderna icke undgås. En väsentlig del av dessa hade för övrigt redan tagits, i det att Kungl. Maj:t den 9 februari 1940 uppdragit åt medicinalstyrelsen att förändra Järvsö sjukhus till sinnessjukavdelning och för ändamålet anvisat 137,500 kronor av de medel, riksdagen anslagit till ersättningsplatser för psykiatriska sjukhuset. Under de angivna förhållandena kunde ett uppskov med psykiatriska kliniken öppnande i varje fall icke medföra någon besparing för statsverket.

Kollegiet ville sålunda hemställa, att den nya psykiatriska kliniken toges i bruk snarast möjligt. Beträffande den närmare tidpunkten för dess öppnande ville kollegiet framhålla önskvärdheten av att sjukvårdsarbetet vid kliniken kommit väl i gång, när den första undervisningskursen för medicine kandidater skulle taga sin början. Den kurs, som ägde rum i april och maj detta år, syntes icke kunna förläggas till den nya kliniken. Nästa kurs toge sin början den 1 oktober. Därför vore den 1 juni 1940 en synnerligen lämplig tidpunkt för kliniken öppnande.

Universitetskanslern har såsom eget utlåtande åberopat vad lärarkollegiet sålunda yttrat.

Departementschefen.

Enligt fastställd plan för karolinska sjukhusets upprättande skulle, såsom redan nämnts, de för sjukhuset nu disponibla lokalerna i sin helhet tagas i anspråk under innevarande budgetår. De förändrade statsfinansiella förhållandena ha emellertid föranlett en omprövning av frågan om möjligheterna att begränsa den kostnadsökning, som sjukhusets fulla drift skulle medföra. Av de olika utvägar, som i detta syfte prövats, har uppskov med överflyttningen av ögonkliniken och psykiatriska kliniken ansetts vara de lämpligaste. Enligt verkställda beräkningar skulle ett uppskov med ögonkliniken överflyttning medföra en minskning av karolinska sjukhusets nettokostnader med omkring 56,000 kronor för helt år räknat och ett motsvarande uppskov med psykiatriska kliniken medföra en minskning av nämnda kostnader med omkring 318,000 kronor för helt år räknat. Gällande avtal med Stockholms stad och Stockholms län anses icke lägga hinder i vägen för åtgärder av denna art.

För egen del vill jag framhålla, att ett dröjsmål med genomförandet i vissa delar av den för karolinska sjukhuset uppgjorda organisationsplanen

kan ur flera synpunkter ingiva betänkligheter. Därest det åt sjukhusdirektionen givna uppdraget att undersöka möjligheterna att nedbringa kostnaderna för karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet resulterat i några mer avsevärda utgiftsreduktioner i övrigt, skulle jag för min del icke ha tvekat att tillstyrka ett fullföljande av organisationsplanen. Då emellertid, såsom av det efterföljande framgår, möjligheterna att ernå sådana utgiftsreduktioner befunnits vara ganska begränsade, har jag ansett mig böra förordna en framflyttning av de tidpunkter, då karolinska sjukhusets nämnda båda kliniker med därtill hörande polikliniker skola tagas i bruk.

Direktionen för karolinska sjukhuset har icke framlagt något bestämt förslag i ämnet men synes närmast luta åt den meningen, att ögonkliniken med poliklinik kan bibehållas vid serafimerlasarettet under nästa budgetår och att överflyttningen av psykiatriska kliniken och polikliniken kan uppskjutas till omkring den 1 januari 1941.

Med hänsyn till vad av direktionen och av karolinska institutets lärarkollegium yttrats anser jag mig böra föreslå ett uppskov med ögonklinikens överflyttning under nästa budgetår. Jag förutsätter, att de lokaler, som vid karolinska sjukhuset inretts för ögonkliniken, icke skola kunna annat än efter Kungl. Maj:ts medgivande tagas i anspråk för annat ändamål. Vid beslut i enlighet med vad av mig nu föreslagits förfaller för tillfället frågan om utökande av lokalerna för neurokirurgiska kliniken och kirurgiska kliniken vid serafimerlasarettet. Däremot lägges härigenom icke hinder i vägen för den av direktionen ifrågasatta utvidgningen av medicinska och neurologiska klinikerna vid nämnda lasarett.

Vad angår psykiatriska kliniken, finner jag övervägande skäl tala för att denna klinik igångsättes under nästa budgetår. Dock torde, i anslutning till vad av sjukhusdirektionen yttrats, kliniken böra öppnas tidigast omkring den 1 januari 1941. Jag vill fästa uppmärksamheten på att härigenom ernås möjligheter att redan under nästa budgetår lösgöra psykiatriska sjukhusets område för andra ändamål, i vilket hänseende önskemål framställtts icke blott av 1939 års urtima riksdag utan även av 1939 års riksdagsrevisorer och djurgårdskommissionen.

Enligt vad från sjukhusdirektionen upplysts, äro för ögonkliniken och psykiatriska kliniken vid karolinska sjukhuset med därtill hörande polikliniker avsedda

dels följande *ordinarie* befattningshavare, nämligen

för ögonkliniken

12 sjuksköterskor, 1 kanslibitråde,

för psykiatriska kliniken

15 sjuksköterskor, 1 kanslibitråde,

6 sjukvårdare, 1 kontorsbiträde,

1 arbetsföreståndarinna,

dels följande befattningshavare med *arvoden*, nämligen

för ögonkliniken

1 överläkare, 1 biträdande läkare,

för psykiatriska kliniken

1 biträdande läkare,

dels ock följande andra *icke-ordinarie* befattningshavare, nämligen

för ögonkliniken

9 assistentsköterskor, 3 andre underläkare,

1 kanslibitråde, 8 provsköterskor,

17 städerskor, 13 sköterskeelever,

1 förste underläkare,

för psykiatriska kliniken

1 förestånderska av andra klass, 1 förste underläkare,

3 sjukvårdare, 2 andre underläkare,

11 assistentsköterskor, 10 provsköterskor,

1 kameralbitråde, 11 sköterskeelever.

13 städerskor,

Ett uppskov med inrättande av nämnda kliniker synes icke böra föranleda ändring i gällande personalförteckning. Däremot böra bestämmelser meddelas, att nämnda tjänster vid ögonkliniken tills vidare icke må tillsättas och att tjänsterna vid psykiatriska kliniken må tillträdas först från och med tidpunkt, som Kungl. Maj:t efter förslag av direktionen med beaktande av vad ovan anförts bestämmer. Vidare böra vederbörande poster i avlöningsstaten för karolinska sjukhuset nedräknas med de lönebelopp, som belöpa på förutnämnda befattningshavare, vad psykiatriska kliniken beträffar för halvt år räknat.

Härtill liksom till de förändringar i övrigt i anslagen till karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet, som föranledas av vad sålunda föreslagits, återkommer jag i det följande.

2. Garnisonssjukvården i Stockholm.

Enligt det för 1930 års riksdag framlagda förslaget rörande karolinska sjukhusets organisation (proposition 232, sid. 115—144) skulle garnisonssjukhuset i Stockholm sammanlösas med förstnämnda sjukhus. Garnisonssjukhuset skulle nedläggas och för garnisonens sjuka inrättas särskilda avdelningar vid karolinska sjukhuset för medicinska och kirurgiska sjukdomsfall. Andra än medicinska och kirurgiska fall skulle alltefter deras beskaffenhet vårdas på de kliniska specialavdelningarna vid karolinska sjukhuset. Karolinska sjukhusets polikliniker skulle till vård mottaga sådan försvarsväsendet tillhörande personal, som vore berättigad till fri poliklinikvård. Garnisonssjukhusets tandpoliklinik skulle anslutas till karolinska sjukhuset. Sedan hud- och könsklinik uppförts vid sistnämnda sjukhus (detta avsågs skola ske vid en andra byggnadsetapp), skulle vården av garnisonens könssjuka förläggas dit. Under mellantiden kunde vård för dessa sjuka an-

ordnas å Göta livgardes sjukhus. Sistnämnda fråga borde dock göras till föremål för ytterligare utredning.

För garnisonsavdelningen å karolinska sjukhuset skulle disponeras 100 av de allmänna platserna (50 på medicinska och 50 på kirurgiska kliniken) samt 8 av de enskilda platserna, alltså sammanlagt 108 platser.

Riksdagen (skrivelse nr 386) beslöt, att garnisonssjukhuset skulle sammanlösas med karolinska sjukhuset i huvudsaklig överensstämmelse med nyss angivna allmänna grunder.

Bestämmelser rörande organisationen av garnisonsavdelningarna vid karolinska sjukhuset ha meddelats i det för sjukhuset gällande reglementet (Svensk författningssamling nr 416/1939).

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 22 juni 1939 skulle verksamheten vid karolinska sjukhusets garnisonsavdelningar påbörjas tidigast den 1 oktober 1939. Kungl. Maj:t anbefallde sjukhusdirektionen att vidtaga alla på direktionen ankommande åtgärder för igångsättande av verksamheten vid sjukhuset i den utsträckning och ordning, som direktionen med iakttagande av vad sålunda och i övrigt föreskrivits funne lämpligt.

I skrivelse den 20 november 1939 till arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse framlade *t. f. chefläkaren för garnisonssjukhuset* förslag om vissa jämkningar av provisorisk karaktär i den sålunda uppgjorda planen för garnisonssjukhusets överförande till karolinska sjukhuset. Förslaget innebar i huvudsak, att den medicinska avdelningen vid garnisonssjukhuset skulle tills vidare kvarstanna vid sistnämnda sjukhus samt utökas med alla eller en del av den kirurgiska avdelningens vårdplatser samt att den sistnämnda avdelningen skulle överflyttas till karolinska sjukhuset och taga i anspråk alla de 108 platser, som avsetts för båda garnisonsavdelningarna därstädes.

Av skrivelsen inhämtas:

Vid planläggandet av karolinska sjukhusets garnisonsavdelningar hade man haft 1925 års härordning till utgångspunkt för beräkandet av platsbehovet. Sedan genom riksdagsbeslut år 1936 (1936 års härordning) och ytterligare år 1939 de till Stockholm förlagda militärstyrkorna väsentligen utökats, hade emellertid behovet av vårdplatser för försvarsväsendets personal i Stockholm helt naturligt också stigit. De tillgängliga platserna på karolinska sjukhuset hade därigenom blivit otillräckliga.

Då sedermera förstärkt försvarsberedskap hösten 1939 anbefallts, hade de truppkontingenter, som skulle erhålla sjukhusvård på garnisonssjukhus i Stockholm, ytterligare ökat i antal och storlek, varigenom det blivit än tydligare, att garnisonens behov av sjukhusvårdplatser icke tillnärmelsevis kunde täckas med de på karolinska sjukhuset till buds stående vårdplatserna, medan manskapsstyrkan hade denna omfattning.

Det funnes för närvarande ingen möjlighet att överskåda, hur länge detta tillstånd med ökade inkallelser skulle kunna fortfara, men all sannolikhet talade för att det komme att räcka betydligt utöver den tidpunkt — januari 1940 — då det nuvarande garnisonssjukhuset avsåges överflytta till karolinska sjukhuset.

Härav följde sålunda, att, om icke särskilda åtgärder vidtoges, så skulle garnisonen efter denna överflyttning sakna sjukvårdsmöjlighet för ett betydande antal sjuklingar.

Med stöd av skrivelsen bifogat statistiskt material konstaterades, att man under nuvarande militära beredskap borde göra sig beredd på att kunna taga emot 100 patienter på kirurgisk avdelning och 125 à 150 på medicinsk.

Det vore under alla förhållanden uppenbart, att de 108 platser, som på karolinska sjukhuset avsetts för garnisonens medicinska och kirurgiska sjukdomsfall, icke tillnärmelsevis försloge. Garnisonssjukhuset syntes förden skull icke böra nedläggas utan fortsätta sin verksamhet. Då emellertid detta i sitt nuvarande omfång vore otillräckligt vid den ökade storlek på Stockholms garnison, som i nuvarande oroande politiska läge alltjämt torde tills vidare bliva bestående, syntes klokheten kräva, att garnisonsavdelningen på karolinska sjukhuset toges i besittning för garnisonens räkning så fort ske kunde, och att alltså garnisonssjukvården komme att äga rum såväl på karolinska som på det nuvarande garnisonssjukhuset. Att förflytta garnisonens sjukhusvård till ett tredje ställe syntes endast böra ifrågakomma, därest det nuvarande garnisonssjukhuset icke skulle kunna disponeras. Då t. f. chefläkaren icke hade kännedom om att någon annan funktion för sjukhuset planerades än att statens sjuksköterskeskola där skulle ha sin förläggning och sina lektioner, syntes ett fortsättande av sjukhusets drift för garnisonens sjukvård endast vara beroende av sjuksköterskeskolan.

Sköterskeskolan hade redan börjat, och undervisningen påginge i lokaler, som ställts till förfogande. Skolans elever skulle egentligen ha sin bostad inom sjukhuset, men sådan bostad hade tills vidare icke kunnat beredas dem. Möjlighet funnes emellertid efter sjukhusets omorganisation enligt här framförda förslag att bereda plats för ett avsevärt antal, varjämte eleverna kunde bo i förhyrda bostadslägenheter i privathus i sjukhusets närhet. Dylika bostäder vore för närvarande förhyrda till den 1 oktober 1940. Härigenom syntes det kunna bliva väl sörjt för elevernas bostadsförhållanden. Det förefölle huvudsakligen vara fråga om erforderliga anslag.

Organisationen av garnisonssjukvården skulle alltså få tänkas sålunda.

Endera av garnisonssjukhusets medicinska eller kirurgiska avdelningar inflyttade i karolinska sjukhusets garnisonsavdelning, då denna kunde taga emot. Detta tillfälle borde påskyndas, enär det med visshet kunde förutses, att det nuvarande garnisonssjukhuset vilken dag som helst kunde visa sig otillräckligt för hela sjukhusbehovet vid Stockholms garnison. Företråde vid flyttningen borde givas åt den kirurgiska avdelningen, som måste anses mest i behov av karolinska sjukhusets modernare utrustning och samarbete med dess specialavdelningar och även av den anledningen, att de 108 platserna ganska säkert icke komme att räcka till för vården av de medicinska sjukdomsfallen under vintern och våren.

Av garnisonssjukhusets genom den kirurgiska avdelningens flyttning frigjorda utrymmen erhöles statens sjuksköterskeskolas lokaler i den utsträckning, som kunde vara behövt, i den mån som sjukvården icke bleve lidande därav. Återstoden toges i bruk för medicinsk avdelning utom den nuvarande venerologiska avdelningen, som kvarstannade och i mån av behov även erhöles ökat utrymme, i så fall alltså del av den medicinska. Härigenom vunnes den utomordentliga fördelen, att hud- och könssjukdomarnas vårdnadsfråga finge en god lösning och den planerade förläggningen till f. d. Göta livgardes etablissement kunde undvikas.

Chefen för armén och chefen för IV arméfördelningen tillstyrka förslaget.

Arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse yttrade i skrivelse den 15 december 1939, att styrelsen i likhet med t. f. chefläkaren vid garnisonssjukhuset och på av honom anförda skäl ansåge det nödvändigt, att, intill dess erforderliga sjukvårdsplatser kunde genom nybyggnad beredas garnisonens sjuka vid karolinska sjukhusets medicinska och kirurgiska garnisonsavdelningar, endast sistnämnda avdelning borde överflyttas till detta sjukhus, och att sålunda vården av de medicinska sjukdomsfallen tills vidare borde förläggas till garnisonssjukhusets nuvarande byggnader. Någon svårighet att samtidigt disponera lokaler för statens sjuksköterskeskola inom det nuvarande garnisonssjukhusets byggnader torde icke föreligga.

För den händelse den av t. f. chefläkaren föreslagna planen för garnisonssjukvårdens ordnande skulle vinna statsmakternas bifall, torde man undgå de svårigheter, som genom förläggning till förutvarande Göta livgardes etablissemang av garnisonssjukhusets avdelning och poliklinik för hud- och könssjukdomar skulle uppstå för Svea livgarde. Härjämte vunnas den fördelen, att kostsamma ombyggnadsarbeten, som oundgängligen vore förenade med en dylik förläggning, icke bleve erforderliga. Sjukvårdsstyrelsen ansåge fördenskull lämpligt, att även denna avdelning och poliklinik tills vidare fortsättningsvis kvarbleve i nuvarande förläggning inom garnisonssjukhusets byggnader. Vid sådant förhållande och då i varje fall garnisonssjukhusets avdelning för hud- och könssjukdomar på grund av riksdagens beslut avsetts att inom överskådlig tid nedläggas och dess verksamhet övertagas av karolinska sjukhuset, ansåge sjukvårdsstyrelsen ändamålsenligt, att detta komme att ske i sammanhang med karolinska sjukhusets övertagande av garnisonssjukhusets övriga verksamhet.

Vad beträffade vissa av t. f. chefläkaren till behandling upptagna frågor om bibehållande av garnisonssjukhusets köks- och tvättavdelningar för de föreslagna sjukavdelningarna i garnisonssjukhusets nuvarande etablissemang, torde dessa frågor lösning böra bliva beroende av direktionens för karolinska sjukhuset prövning. Från arméförvaltningens intendenturdepartements sida vore emellertid intet att erinra emot att, därest så skulle anses erforderligt, garnisonssjukhusets nuvarande mat- och tvättinrättningar dreves med ianspråktagande av därstädes befintliga inventarier m. m.

I samband härmed finge sjukvårdsstyrelsen i fråga om erforderliga läkarkrafter vid ett genomförande av den föreslagna planen erinra om att jämligt 1939 års riksdags beslut de underordnade läkarna vid karolinska sjukhusets medicinska garnisonsavdelning skulle utgöras av en underläkare å sjukhusets stat och en underläkare å stat under fjärde huvudtiteln, under det att motsvarande antal å den kirurgiska avdelningen skulle utgöras av endast en underläkare å stat under sistnämnda huvudtitel.

Enligt vad som framginge av propositionen till 1939 års lagtima riksdag nr 206 (sid. 57) hade arméförvaltningen i yttrande rörande denna fråga på anförda skäl ansett anledning saknas att, med avvikelse från vad härutinnan förutsattes vid statsmakternas behandling av frågan år 1930, minska antalet underordnade läkartjänster å den kirurgiska garnisonsavdelningen från förut föreslaget antal av två till en.

Enär patientantalet vid den kirurgiska avdelningen ökat i betydande omfattning efter tidpunkten för ifrågavarande yttrande, främst till följd av

1936 års härordningsbeslut men även på grund av beredskapsinkallelser, och en betydande del av denna ökning kunde förväntas bliva bestående, kunde platstillgången på den kirurgiska garnisonsavdelningen tills vidare icke hållas under 100, d. v. s. dubbelt mot vad som tidigare beräknats. På grund därav måste även läkarbehovet beräknas för det dubbla antalet platser. Utöver den underläkare, som för denna avdelning upptagits å stat under fjärde huvudtiteln, vore det sålunda ett oavvisligt krav, att en underläkare upptogs å karolinska sjukhusets stat.

De kostnader, som kunde uppkomma till följd av den här föreslagna organisationen av karolinska sjukhusets garnisonsavdelningar, borde i enlighet med vid 1939 års lagtima riksdag fattade beslut bekostas av medel under staten för karolinska sjukhuset. En annan anordning enbart för de patienter, som skulle komma att vårdas i nuvarande garnisonssjukhusets byggnader, ansåge arméförvaltningens civila departement icke kunna ifrågakomma. Praktiska skäl talade för att jämväl utgifterna för avdelningen för hud- och könssjukdomar bestredes av för karolinska sjukhuset anvisade medel.

Arméförvaltningens intendentur- och civila departement samt fortifikations- och sjukvårdsstyrelser ha i anslutning till det ovan anförda yttrat, att till staten för karolinska sjukhuset borde överföras den för avdelningen för hud- och könssjukdomar vid förutvarande Göta livgardes etablissement beräknade personalen, nämligen 1 överläkare, 1 sjuksköterska, 1 assistent-sköterska och 1 kvinnligt sjukhusbiträde. För befattningen såsom assistent-sköterska borde avses en vid garnisonssjukhuset i Stockholm nu anställd undersköterska. Härigenom skulle ernås en minskning från 48,000 kronor till 36,300 kronor av det anslag till avlöningar vid karolinska sjukhusets garnisonsavdelningar m. m., som skulle för budgetåret 1940/41 uppföras å fjärde huvudtiteln. Vad beträffade vid garnisonssjukhuset nu tjänstgörande personal, borde åt denna, på det sätt och i den omfattning, som tidigare avsetts, beredas anställningar vid karolinska sjukhuset. För uppehållande av verksamheten vid de av t. f. chefläkaren föreslagna avdelningarna i garnisonssjukhusets etablissement borde direktionen för karolinska sjukhuset i mån av behov anställa särskild personal i enlighet med ett av t. f. chefläkaren framlagt förslag. Beräkningar av anslagskostnaderna härför torde i syfte att vinna överensstämmelse med karolinska sjukhusets motsvarande personal böra ankomma på direktionen för nämnda sjukhus.

Direktionen för karolinska sjukhuset har i yttrande den 2 januari 1940 anført följande:

Vid anvisande av anslag för karolinska sjukhuset för innevarande budgetår hade riksdagen förutsatt, att garnisonsavdelningarna — liksom sjukhusets övriga färdigställda avdelningar — skulle bliva fullbelagda under innevarande budgetår. I sjukhusets avlöningsstat för budgetåret hade upptagits avlöningar för den personal, som erfordrades för avdelningarna — fränsett 4 läkare och 11 sjukvårdare, vilkas löner ansetts böra utgå av anslag under fjärde huvudtiteln. Omkostnaderna för avdelningarnas drift hade avsetts skola helt bestridas av medel, som anvisats å karolinska sjukhusets omkostnadsstat.

Av sjukvårdsstyrelsens framställning jämte därvid fogade bilagor framginge, att platsantalet på ifrågavarande avdelningar av karolinska sjukhuset icke vore tillräckligt för tillgodoseende av stockholmsgarnisonens nuvarande behov av sjukhusvård. Under juli, augusti, september och oktober månader 1939 hade patientantalet på den medicinska avdelningen på garnisonssjukhuset varit lägst respektive 56, 39, 48 och 59 samt högst 83, 60, 75 och 77, medan patientantalet på den kirurgiska avdelningen under samma månader varit lägst 40, 47, 53 och 68 samt högst 62, 65, 102 och 96. Det syntes vara uppenbart, att de 50 allmänna och 4 enskilda vårdplatser, varöver vardera avdelningen skulle komma att disponera på karolinska sjukhuset, icke fyllde det behov av sjukhusvård, som nu föreläge för garnisonen.

Det skulle kunna tänkas att, vid fullföljande av den för innevarande budgetår fastställda planen för garnisonssjukvårdens ordnande, de patienter från garnisonen, för vilka icke kunde beredas plats på karolinska sjukhusets garnisonsavdelningar, inlades på sjukhusets för civila patienter avsedda kirurgiska och medicinska avdelningar. Med hänsyn till de betydande växlingar, som behovet av sjukhusvård för garnisonen företedde, syntes emellertid en dylik anordning innebära en betryggande lösning av garnisonens sjukvårdsbehov allenast under den förutsättning, att ett femtiotal av de för civila patienter avsedda vårdplatserna på envar av sjukhusets kirurgiska och medicinska avdelningar helt reserverades för garnisonens patienter och att alltså dessa avdelningars platsantal för civila patienter minskades med motsvarande antal. En sådan beskäring skulle vara försvarlig, om den uppkomna utökningen av garnisonens behov av sjukhusvård kunde anses vara av tillfällig natur och således komma att fortgå under allenast en kortare tid, men då densamma av allt att döma komme att bestå en lång tid framåt, syntes en sådan anordning, vilken skulle innebära en betydande rubbning av de fastställda planerna för sjukhusets organisation och möjligen kunde föranleda behov av ändring i gällande avtal med Stockholms stad och län rörande upplåtelse av vårdplatser på karolinska sjukhuset, vara mindre lämplig.

Såvitt direktionen kunnat finna, vore därför det av sjukvårdsstyrelsen framlagda förslaget den lämpligaste lösningen av frågan. Men hänsyn till att densamma icke påkallade några omedelbara anläggnings- eller omändringskostnader finge den även ur ekonomisk synpunkt anses vara fördelaktig. Direktionen finge sålunda tillstyrka, att endast garnisonssjukhusets kirurgiska avdelning överflyttades till karolinska sjukhuset, att för denna avdelning upplätes samtliga de 108 vårdplatser, som avsetts för båda garnisonsavdelningarna därstädes, och att den medicinska garnisonsavdelningen kvarstannade på garnisonssjukhuset samt utökades med samtliga eller en del av den kirurgiska avdelningens nuvarande vårdplatser. Genom denna anordning skulle antalet sjukhusplatser för Stockholmsgarnisonens räkning utökas till det dubbla i förhållande till vad densamma skulle disponera enligt den för karolinska sjukhuset fastställda planen, vilket torde i tillbörlig grad säkerställa garnisonens behov av sjukhusvård.

Denna utökning av antalet vårdplatser för garnisonen måste givetvis medföra ökade driftkostnader. Enbart driftkostnaderna för den kirurgiska avdelningens fördubblade platsantal på karolinska sjukhuset kunde beräk-

nas bliva i stort sett lika höga som de i innevarande års stat beräknade kostnaderna för båda avdelningarna därstädes.

Härtill komme kostnaderna för den kvarvarande, utvidgade medicinska garnisonsavdelningen på garnisonssjukhuset.

Det syntes ligga närmast till hands, fortsätter direktionen, att den fortsatta drift av garnisonssjukhuset, som förslaget innebure, fortfarande lik-som hittills bestredes av sjukvårdsstyrelsen med medel, som anvisades under fjärde huvudtiteln. Någon undervisningsverksamhet av beskaffenhet att böra föranleda avdelningens införlivning med det karolinska undervisningssjukhuset torde nämligen icke komma att bedrivas å avdelningen. Mot en sådan anordning skulle kunna anföras, att det ur principiell synpunkt kunde te sig egendomligt, om den kirurgiska sjukhusvården för stockholmsgarnisonen gäldades av anslag under åttonde huvudtiteln och den medicinska sjukhusvården av anslag under fjärde huvudtiteln. I stort sett torde kostnaderna för avdelningens drift bliva desamma vare sig avdelningen dreves av sjukvårdsstyrelsen eller av direktionen för karolinska sjukhuset eller i sistnämnda fall vare sig driftkostnaderna bestredes av medel under fjärde eller åttonde huvudtitlarna, varför ett ställningstagande i nyssnämnda frågor egentligen vore av betydelse i statistiskt hänseende och ur bokföringssynpunkt. För en samdrift med karolinska sjukhuset kunde måhända anföras en omständighet av praktisk betydelse. De betydande växlingar i beläggningen, som finge anses utmärka garnisonens sjukhusvård, syntes kunna medgiva vissa jämkningar i fråga om avdelningens personaluppsättning, så att dennas storlek minskades eller ökades alltefter beläggningens minskning eller ökning. En dylik elasticitet i fråga om personaluppsättningen syntes vara lättare att genomföra, om avdelningen dreves såsom en del av en större sjukvårdsinrättning än om densamma fungerade såsom en självständig anstalt.

I fråga om den venerologiska avdelningen vid garnisonssjukhuset hade sjukvårdsstyrelsen föreslagit, att även denna avdelning skulle fortfarande vara förlagd till garnisonssjukhuset och att kostnaderna för densammas drift skulle överföras till karolinska sjukhusets stat. Beträffande den förra delen av detta förslag — avdelningens fortsatta förläggning vid garnisonssjukhuset — ansåge direktionen praktiska skäl tala för ett fortsatt utnyttjande av befintliga lokaler vid garnisonssjukhuset för denna verksamhet. Därigenom skulle undvikas de kostnader, som bleve erforderliga för anordnande av lokaler för ifrågavarande ändamål inom Göta livgardes hittillsvarande kasern. Däremot ställde sig direktionen synnerligen tveksam beträffande sjukvårdsstyrelsens förslag i vad detsamma innebure, att kostnaderna även för driften av den venerologiska avdelningen skulle utgå av karolinska sjukhusets anslag. De synpunkter, som direktionen ovan åberopat i fråga om driftkostnaderna för den på garnisonssjukhuset kvarvarande medicinska garnisonsavdelningen, syntes i än högre grad kunna göras gällande beträffande driften av den venerologiska avdelningen därstädes. Det hade tidigare icke varit ifrågasatt, att driften av denna avdelning skulle ankomma på karolinska sjukhuset eller att kostnaderna för densamma skulle gäldas av sjukhusets anslag. Direktionen ansåge sig dock icke böra motsätta sig ifrågavarande förslag, om detsamma av allmänna skäl ansåges böra genomföras.

Då direktionen sålunda funne sjukvårdsstyrelsens förslag om fortsatt drift vid garnisonssjukhuset av därvarande medicinska och venerologiska

avdelningar innebära en praktisk lösning av nu föreliggande frågor, ansåge sig direktionen alltså — under förutsättning att så befundes lämpligt — icke böra motsätta sig förslaget, att driften av dessa avdelningar överflyttades till direktionen. I händelse att en sådan överflyttning ansåges böra äga rum och att därvid kostnaderna för garnisonssjukhusets drift ansåges böra i huvudsak gäldas av medel på karolinska sjukhusets stat, finge direktionen framlägga följande förslag i avseende å de anslag, som i så fall borde anvisas.

Enligt direktionens mening borde samtliga läkare vid garnisonssjukhuset innehåva anställning som beställningshavare å arméns stat, varför några läkarbefattningar vid garnisonssjukhuset icke ansetts böra upptagas å karolinska sjukhusets stat.

Däremot borde där upptagas erforderliga befattningar för kontors-, sjukvårds- och ekonomipersonal.

Huruvida garnisonssjukhusets mat- och tvättförsörjning kunde vid ett bifall till sjukvårdsstyrelsens förslag tillgodoses av köks- och tvättningsrättningarna vid karolinska sjukhuset eller serafimerlasarettet eller huruvida verksamheten vid garnisonssjukhusets motsvarande inrättningar borde fortgå, syntes icke kunna avgöras förrän närmare utredning härom verkstälts. I avbidan härå borde vid beräkning av anslag för garnisonssjukhuset upptagas erforderliga belopp för drift av dessa inrättningar och för avlöningar åt där behöfelig personal.

Överförandet av avlöningskostnaderna för garnisonssjukhusets nuvarande personal till karolinska sjukhusets stat syntes icke böra föranleda någon mera betydande rubbning av de löneförmåner, som nu tillkomme vederbörande befattningshavare. Såvitt av sjukvårdsstyrelsens framställning framginge, skulle från nämnda stat utgå grundavlöningar till följande befattningshavare, vilka, i den mån deras avlöningar nu utginge enligt fastställda löneplaner i vederbörande militära avlöningsreglementen, borde uppbära lön i motsvarande lönegrader enligt det civila icke-ordinarie reglementet samt, i den mån deras avlöning utginge i annan form, borde tills vidare bibehållas vid nu utgående avlöningar. De naturaförmåner, som nu tillkomme vissa befattningshavare vid garnisonssjukhuset, syntes fortfarande tills vidare böra utgå enligt hittills tillämpade grunder.

Sjukhusets avlöningsslag skulle under angivna förutsättningar beräknas på följande sätt:

3. Avlöningar till icke-ordinarie personal:

a. Grundavlöningar:

Kontorspersonal.

1 intendent	kronor	3,720 ¹		
1 förrådsförvaltare	»	2,855 ¹		
1 skrivbiträde . . . . . Ex 2	»	2,382	kronor	8,957

Sjukvårdspersonal.

1 husmoder . . . . . Eo 7	kronor	3,321		
9 sjuksköterskor . . . . . » 7	»	29,889		
1 assistentsköterska . . . . . » 5	»	2,976		
1 fotografbiträde . . . . . Ex 3	»	2,472		
1 sjukgymnast . . . . . »	»	1,230 ¹		
7 sjuksköterskeelever å 720 kronor	»	5,040	»	44,928

¹ Här i inräknades f. n. utgående dyrtidstillägg.

Ekonomipersonal.

1 maskinist	Eo 10	kronor	3,837
1 köksförestånderska	» 8	»	3,495
1 ambulansförare	» 6	»	3,147
2 eldare	» 6	»	6,294
2 kokerskor (å 2,634 kronor) » 2	»	»	5,268
1 tvättförestånderska	» 4	»	2,802
10 sjukvårdsbiträden å 1,569 kronor	»	»	15,690 ¹
1 baderska	»	»	1,569 ¹
2 städerskor å 1,773 kronor	»	»	3,546 ¹
1 sömmerska	»	»	1,749 ¹
6 köksbiträden å 1,773 kronor	»	»	10,638 ¹
5 tvättbiträden å 1,569 »	»	»	7,845 ¹
1 gårdsvaktmästare	»	»	3,198 ¹
1 köksvaktmästare	»	»	2,392 ¹
1 portvakt	»	»	1,650 ¹
			<u>73,120</u>

Summa kronor 127,005

b. Avlöningsförhöjningar	kronor	6,000
4. Rörligt tillägg	»	7,000.

Om kostnaderna för garnisonssjukhuset, fränsett den venerologiska avdelningen, hade i t. f. chefläkarens vid framställningen fogade bilaga beräknats till 114,000 kronor. I händelse även driftkostnaderna för den venerologiska avdelningen skulle — såsom sjukvårdsstyrelsen förutsatt — gäldas av karolinska sjukhusets anslag, tillkomme omkostnader för denna avdelning, som enligt samma promemoria syntes kunna beräknas till 20,000 kronor jämte kostnader för mathållning under beräknade 12,000 portionsdagar. Under förutsättning att portionspriset uppginge till omkring 1 krona för dag, skulle omkostnaderna komma att stiga till (114,000 + 20,000 + 12,000 =) omkring 146,000 kronor för år.

Statskontoret har i utlåtande den 10 januari 1940 anfört, att de anordningar för tillgodoseende av Stockholmsgarnisonens behov av vårdplatser, som av sjukvårdsstyrelsen sålunda förordats, syntes vara av ekonomiska och praktiska skäl motiverade. Ämbetsverket funne sig ock böra biträda sjukvårdsstyrelsens förslag i denna del.

Vad beträffade kostnaderna för garnisonssjukvården, syntes den föreslagna ändrade dispositionen av garnisonsavdelningarna å karolinska sjukhuset självfallet icke böra medföra ändring i den av 1939 års riksdag beslutade ordningen, att kostnaderna för den militära sjukvården å karolinska sjukhuset skulle till huvudsaklig del bestridas från sjukhusets stat. Vad åter anginge de vårdavdelningar, som skulle förläggas å garnisonssjukhuset, hade direktionen för karolinska sjukhuset i sitt i ärendet avgivna utlåtande framhållit, att någon undervisningsverksamhet av beskaffenhet att böra föränleda vårdavdelningarnas införlivande med det karolinska undervisningssjukhuset icke torde komma att bedrivas å desamma. Vid sådant förhållande kunde statskontoret icke tillstyrka förslaget, att jämväl kostnaderna för driften av sistnämnda avdelningar skulle belasta karolinska sjuk-

¹ Härei inräknades f. n. utgående dyrtidstillägg.

husets stat, utan ansåge för sin del, att dessa kostnader allt fortfarande borde bestridas av medel, som anvisades under fjärde huvudtiteln.

Det förhållandet, att utgifterna för verksamheten vid garnisonssjukhuset icke komme att gäldas från karolinska sjukhusets anslag, torde icke utgöra hinder för garnisonssjukhusets ställande under direktionen för karolinska sjukhuset eller för en samdrift med detta sjukhus, därest en sådan anordning skulle befinnas lämplig. Statskontoret hölle dock för sin del före, att garnisonssjukhuset allt fortfarande borde drivas av sjukvårdsstyrelsen. Oavsett vilken lösning, som gäves nämnda spörsmål, borde alla åtgärder till nedbringande av driftkostnaderna vid sagda sjukhus vidtagas. Såsom direktionen för karolinska sjukhuset framhållit borde därvid möjligheterna att för tillgodoseende av garnisonssjukhusets mat- och tvättförsörjning anlita köks- och tvättinrättningarna vid karolinska sjukhuset eller serafimerlasarettet särskilt övervägas.

Riksräkenskapsverket har i utlåtande den 19 januari 1940 anført att — i överensstämmelse med numera tillämpade budgetprinciper — ett ställningstagande till den med den föreslagna provisoriska anordningen av sjukvården för stockholmsgarnisonen sammanhängande redovisnings- och bokföringsfrågan borde bliva helt avhängig av den ställning i organisatoriskt hänseende, som de till garnisonssjukhuset förlagda avdelningarna under provisorietiden skulle intaga. Därest garnisonssjukhuset ur praktiska synpunkter funnes böra bliva ett filialsjukhus till karolinska sjukhuset och underställas direktionen för sistnämnda sjukhus, borde driftkostnaderna bestridas från de under åttonde huvudtiteln för karolinska sjukhuset anvisade anslagen. Skulle däremot övervägande skäl tala för bibehållande tills vidare av garnisonssjukhuset såsom ett fristående militärsjukhus under arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse, borde driftkostnaderna bestridas från anslag under fjärde huvudtiteln. Vid tillämpande av det först angivna alternativet torde i de för karolinska sjukhuset upprättade avlönings- och omkostnadsstaterna särskild redovisning böra lämnas för å ena sidan garnisonsavdelningarna och å andra sidan karolinska sjukhuset i övrigt.

I en inom *ecklesiastikdepartementet* i ärendet upprättad *promemoria* yttrades följande:

Att döma av tillgänglig statistik skulle å karolinska sjukhusets garnisonsavdelning, om med bifall till föreliggande förslag denna avsåges endast för de kirurgiska garnisonsfall, som icke vårdades å specialavdelningar, komma att råda permanent underbeläggning, vilken syntes kunna undvikas endast genom tillämpning av de bestämmelser i sjukhusreglementet, som medgäve intagning å karolinska sjukhusets garnisonsavdelning av sjuka, som icke tillhörde försvarsväsendet, när så kunde ske utan intrång i garnisonssjukvården. Förslagets genomförande skulle i så fall innebära en utvidgning icke blott av garnisonssjukvården utan även av den civila sjukvården vid karolinska sjukhuset.

För bedömandet av det föreliggande förslaget, icke minst ur de nyss anförda synpunkterna, vore av intresse att erhålla uppgifter, som tillåte en säkrare uppskattning av platsbehovet inom garnisonssjukvården.

Den föreliggande utredningen gäve icke någon vägledning beträffande i vilken grad avsaknaden av medicinska och kirurgiska polikliniker vid garnisonssjukhuset bidragit till att öka behovet av vårdplatser å sjukhusets medicinska och kirurgiska avdelningar. Vid övervägandet av sjukvårdsstyrelsens förslag vore även önskvärt att erhålla en uppfattning om möjligheterna och lämpligheten av att vid inskrivning av patienter tillämpa strängare bedömningsgrunder än nu skedde. I detta sammanhang vore uppgifter om vårdtiden för de inskrivna patienterna, exempelvis under år 1939, av värde.

I anledning härav har *arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse* med utlåtande den 15 februari 1940 överlämnat ytterligare statistiska uppgifter, utvisande beläggningen å garnisonssjukhuset under tiden september 1939—februari 1940, vilka uppgifter enligt styrelsens mening vore mer utslagsgivande än de tidigare företedda.

Av nämnda uppgifter framginge, att beläggningen på den kirurgiska avdelningen utgjorde omkring 90 patienter per dag — om man bortsåge från tiden kring jul- och nyårshelgerna, då vid garnisonssjukhuset liksom vid alla andra sjukhus patientantalet tillfälligt minskades. Den ovannämnda beläggningen, 90 patienter per dag, angäve dessutom icke det verkliga behovet av vårdplatser, utan allenast det antal patienter, som varit möjligt att mottaga på den kirurgiska avdelningen på garnisonssjukhuset med dess nuvarande lokaler. Garnisonssjukhuset vore nämligen sedan september 1939 ständigt fullbelagt och hade för medicinska och kirurgiska avdelningarna tillsammans 185 vårdplatser, då alla utrymmen toges i anspråk. De statistiska uppgifterna visade emellertid icke sällan ett betydligt mindre antal patienter än 185. Detta berodde på, att tillströmningen till sjukhuset vore så stor, att i början av varje vecka dagligen 30 å 40 platser måste göras lediga och i slutet av veckan 15 å 25 platser. Det vore givet, att icke alltid dessa i beredskap stående platser bleve belagda, varigenom de komme att redovisas såsom lediga. Då emellertid ej sällan upp till 50 vårdbehövande inställde sig på en dag, utan att detta stora antal kunnat förutses, måste den åtgärden av rent förutseende vidtagas, att ovan angivna antal patienter dagligen utskreves. Sjukhuset kunde endast i yttersta nödfall beläggas med mer än 185 patienter. Medeltalet vårdade måste sålunda ligga under 185. Därmed vore ingalunda sagt, att behovet av vårdplatser vore fyllt med 185 sängplatser. För att dagligen kunna göra platser disponibla på sätt ovan angivits, hade i regel patienterna måst utskrivnas tidigare än önskvärt. Sedan dess hade dylik tidig utskrivning blivit än vanligare, trots att medelvårdtiden under 1939 å garnisonssjukhuset torde vara den kortaste i landet — 11 dagar på medicinska avdelningen och 9 dagar på den kirurgiska. Medelvårdtiden hade efter den 1 september 1939 med säkerhet än mer förkortats på grund av ovannämnda forcering av utskrivningarna. En av orsakerna till detta vore det ökade vårdbehov, som uppstått i samband med beredskapsinkallelserna.

Som i det föregående anförts, omfattade medicinska och kirurgiska avdelningarna tillsammans 185 platser. Ecklesiastikdepartementets promemoria berörde endast platsantalet i vad anginge den kirurgiska avdelningen. För närvarande måste emellertid sagda avdelnings platsbehov bedömas i samband med den medicinska avdelningens behov av platser. Båda avdelningarna disponerade var för sig ett bestämt antal platser men dess-

utom en avdelning om 40 platser, som finge disponeras av den avdelning, vars ordinarie sängplatser vore otillräckliga för det föreliggande behovet.

På grund av ovan anförda förhållanden syntes det ofrånkomligt, att de på karolinska sjukhusets garnisonsavdelning befintliga 108 vårdplatserna väl behövdes för de kirurgiska sjukdomsfallen. Även den medicinska avdelningen vore i trängande behov av ökad utvidgning inom garnisonssjukhusets lokaler. Detta framginge bland annat därav, att vissa truppförband i Stockholm nödgades hyra särskilda lokaler utanför vederbörande kasernförläggning för vård av de sjuka, som ej kunnat emottagas på garnisonssjukhusets medicinska avdelning.

I promemorian framhölles vidare, att utredningen icke gäve någon vägledning i vilken grad avsaknaden av medicinska och kirurgiska polikliniker vid garnisonssjukhuset bidragit till att öka behovet av vårdplatser å sjukhusets medicinska och kirurgiska avdelning. I anledning härav finge sjukvårdsstyrelsen framhålla, att truppförbandens sjukvisitationer utgjorde en form av poliklinik, där vissa undersökningar och behandlingar utfördes, varvid de patienter, som vore i behov av ytterligare vård eller undersökningar, intoges på truppförbandens egna sjukavdelningar. Till garnisonssjukhuset avpolletterades endast sådana sjuka, som vore i behov av en mera ingående undersökning än vad vid truppförbanden kunde verkställas. Härav framginge, att flertalet av de till garnisonssjukhuset avpolletterade patienterna måste där intagas. Endast i enstaka undantagsfall och detta gällde vissa röntgenundersökningar och poliklinisk behandling av mindre kirurgiska skador hade poliklinisk undersökning möjligen varit tillräcklig. Dessa fall utgjorde dock ett så ringa antal, att de icke inverkade på bedömandet av platsbehovet.

Vidare kunde framhållas, att utredningsfall översändes ofta av den anledningen, att truppförbandsläkarna vore i behov av läkarnas vid garnisonssjukhuset erfarenhet vid bedömande av den avpolletterades tjänstbarhet i vissa avseenden. Bedömandet bleve därför beroende av militärmedicinsk erfarenhet, vilken vid karolinska sjukhusets polikliniker i regel icke torde kunna påräknas. Dessa polikliniker kunde därför endast i mycket ringa utsträckning avlasta garnisonsavdelningarna.

Av vad sålunda anförts framginge, att några strängare bedömningsgrunder än som hittills tillämpats för intagande av patienter å garnisonssjukhuset icke kunde komma i fråga. Det torde icke vara tillrädligt att på sjukhuset införa en spärr mot intagning, även av den anledningen, att patienterna till mycket stor del komme från truppförband, dit de icke kunde återvända samma dag, till exempel från Strängnäs, Vaxholm, Rosersberg, från förläggningar och bevakningsavdelningar i hela skärgården, från flottans fartyg, som ofta sedermera avginge, från flygförband förlagda på olika orter. I sådana fall måste vederbörande givetvis beredas plats på sjukhuset.

Det vore icke heller rådligt att söka begränsa truppförbandsläkarnas möjlighet att insända sina patienter. Det komme alltid att finnas ett flertal fall av oklar natur, vilka icke kunde utredas vid truppförbanden. Ett beskärmande av truppförbandsläkarnas konsultationsmöjligheter skulle säkerligen leda till misstag och försämrande av sjukvården för deras klientel.

De under de senare åren beslutade försvarsorganisatoriska åtgärderna ha, såsom det föregående ger vid handen, åstadkommit ett ökat behov av vårdplatser inom garnisonssjukvården i Stockholm, av allt att döma av stadigvarande karaktär. En ytterligare ökning av vårdplatsbehovet har in-

trätt genom den under rådande extraordinära förhållanden anbefallda förstärkta försvarsberedskapen. Det synes ådagalagt, att de å karolinska sjukhuset för garnisonssjukvården avsedda vårdplatserna — 108 till antalet — icke äro tillräckliga under här förevarande förhållanden, och det kan icke med säkerhet förutsägas, om ytterligare vårdplatser kunna för garnisonssjukvården ställas till förfogande vid sjukhusets för civila patienter avsedda avdelningar.

Under sådana omständigheter måste åtgärder vidtagas för att öka antalet vårdplatser inom garnisonssjukvården i Stockholm. Jämlikt riksdagens förutberörda beslut skall garnisonssjukhuset nedläggas samtidigt med att garnisonsavdelningarna vid karolinska sjukhuset tagas i anspråk. De i ärendet hörda myndigheterna äro ense om att denna plan nu bör sätillvida modifieras, att nämnda garnisonsavdelningar tagas i anspråk enbart för de kirurgiska garnisonsfallen, medan garnisonssjukhuset tills vidare bibehålles och avses för de medicinska och venerologiska garnisonsfallen. Av praktiska skäl skulle emellertid garnisonssjukhuset anknytas till karolinska sjukhuset som ett slags filialsjukhus och följaktligen stå under inseeende av direktionen för karolinska sjukhuset.

Förslagets genomförande medför, såsom utredningen utvisar, en avsevärd ökning av statens utgifter för garnisonssjukvården men icke några direkta fördelar för den till karolinska sjukhuset förlagda medicinska undervisningen. Då någon annan och bättre lösning av frågan icke synes stå till buds, har jag efter samråd med chefen för försvarsdepartementet ansett mig böra tillstyrka förslaget. I avvaktan på närmare erfarenheter rörande behovet av vårdplatser inom garnisonssjukvården under normala förhållanden bör den ifrågasatta anordningen erhålla endast provisorisk karaktär. Skulle erfarenheterna visa, att det antal vårdplatser, som kan ställas till förfogande på karolinska sjukhuset, under nyssnämnda förhållanden är tillräckligt, bör den ursprungligen tänkta organisationsplanen fullföljas. Blir så icke fallet, torde åtgärder böra framdeles vidtagas i syfte att mera permanent ordna en utvidgad sjukhusvård för garnisonen.

Alla de i ärendet hörda myndigheterna utom statskontoret förorda, att kostnaderna för nämnda filialsjukhus skola — med undantag för vissa avlöningskostnader, som skola bestridas från anslag under fjärde huvudtiteln — bestridas från anslag under åttonde huvudtiteln. Med hänsyn till den ståndpunkt, som i denna fråga intogs av 1939 års lagtima riksdag (jfr propositionen nr 96 och riksdagens skrivelse nr 352), anser jag mig icke böra framställa erinran häremot och ej heller mot förslaget om bestridande på samma sätt jämväl av kostnaderna för venerologiska avdelningen. Dock förutsätter jag i likhet med direktionen för karolinska sjukhuset och på av denna anført skäl, att kostnaderna för vid garnisonssjukhuset anställda läkare helt bestridas från anslag å fjärde huvudtiteln. Jag har heller intet att erinra mot att anslagsmedel för driften av garnisonssjukhusets köks- och tvättinrättningar anvisas men förutsätter i likhet med direktio-

nen för karolinska sjukhuset och statskontoret, att möjligheterna att för ändamålet anlita motsvarande inrättningar vid karolinska sjukhuset eller serafimerlasarettet närmare övervägas. Lämpligen böra kostnaderna för garnisonssjukhuset under åttonde huvudtiteln bestridas från de för karolinska sjukhuset uppförda anslagen. I enlighet med riksräkenskapsverkets förslag torde dock i sjukhusets avlönings- och omkostnadsstater särskild redovisning böra lämnas för å ena sidan garnisonsavdelningarna (inklusive de på garnisonssjukhuset kvarvarande) och å andra sidan karolinska sjukhuset i övrigt.

De av direktionen verkställda anslagsberäkningarna synas kunna godtagas. I det följande återkommer jag till frågan om anvisande av erforderliga anslagsmedel. Motsvarande spørsmål torde, vad beträffar de kostnader för garnisonssjukvården, som enligt det föregående skola bestridas från anslag å fjärde huvudtiteln, komma att i annat sammanhang upptagas av chefen för försvarsdepartementet.

3. Verksamheten vid vissa av serafimerlasarettets polikliniker.

I sina anslagsäskanden för innevarande budgetår räknade sjukhusdirektionen med inställande av den »yttre verksamheten» vid vissa av serafimerlasarettets polikliniker, då verksamheten vid motsvarande polikliniker vid serafimerlasarettet började. Detta gällde ögonpolikliniken, öron-, näs- och halspolikliniken, kvinnopolikliniken och psykiatriska polikliniken. Då den »inre verksamheten» skulle fortgå oförändrad och väl kvalificerade läkare i dessa specialiteter därjämte vore oundgängligen nödvändiga för undersökning och eventuell behandling av på lasarettets kliniker och avdelningar vårdade patienter, hade direktionen ej ansett sig böra för budgetåret 1939/40 föreslå ändring i arvodena till föreståndarna för berörda polikliniker. I yttrande över nämnda förslag anförde statskontoret, att det varit av intresse, om omfattningen av den inre verksamheten under de senaste åren siffermässigt belysts. Ämbetsverket ansåge sig böra ifrågasätta, om icke hela detta spørsmål enklast och bäst skulle erhålla sin lösning, ifall för dessa uppgifter lämpliga läkare vid karolinska sjukhuset ålades att i tjänsten vid behov verkställa undersökning av patienter, som intagits för vård å serafimerlasarettet. I anledning härav lämnade direktionen vissa kompletterande uppgifter beträffande verksamheten vid serafimerlasarettets polikliniker (jfr sid. 115 f. i propositionen 206 till 1939 års lagtima riksdag). Min företrädare i ämbetet (sid. 135 i propositionen) förklarade sig icke beredd att taga definitiv ståndpunkt till den av statskontoret berörda frågan men ville framhålla nödvändigheten av att sjukhusdirektionen i sina anslagsäskanden för budgetåret 1940/41 upptog till övervägande, huruvida icke det av statskontoret framställda förslaget borde kunna genomföras från och med sistnämnda budgetår.

I anledning härav har *sjukhusdirektionen* i sina anslagsäskanden för sistnämnda budgetår yttrat:

I sin skrivelse med anslagsäskanden för budgetåret 1939/40 (se propositionen nr 206/1939, sid. 20) hade direktionen beräknat, att den yttre verksamheten vid serafimerlasarettets polikliniker för ögon-, öron-, näs- och hals-, kvinno- och psykiska sjukdomar skulle helt upphöra, då verksamheten började vid karolinska sjukhuset. Vidare hade direktionen beräknat, att i motsvarande sammanhang verksamheten vid medicinska och kirurgiska poliklinikerna skulle komma att minskas till följd av att många sjuka skulle finna det fördelaktigare att söka hjälp vid karolinska sjukhuset.

Ett nedläggande av verksamheten vid de medicinska och kirurgiska poliklinikerna kunde icke komma i fråga, främst därför att de vore komplement till vid lasarettet befintliga kliniker och att de vore nödvändiga för undervisningen. Den förmodade minskningen av patientantalet vid sistnämnda polikliniker hade icke ansetts böra föranleda någon indragning av personal. Vad beträffade psykiatriska polikliniken hade den hittillsvarande biträdande läkaren redan i staten för budgetåret 1939/40 beräknats indragen. Den konsulterande verksamhet i denna specialitet, som kunde erfordras vid serafimerlasarettet, hade direktionen i samråd med den blivande överläkaren vid psykiatriska kliniken vid karolinska sjukhuset, professorn V. Wigert, funnit kunna ordnas med anlåtande av läkare, anställd vid detta sjukhus.

I fråga om behovet av gynekologisk specialist för konsultation vid serafimerlasarettet hade den blivande överläkaren vid kvinnokliniken vid karolinska sjukhuset, professorn E. Ahlström, ansett, att denna verksamhet komme att bliva av den omfattning, att densamma icke kunde skötas av honom underställd läkare vid karolinska sjukhuset. Arvode till sådan specialist borde därför även i fortsättningen finnas å serafimerlasarettets stat. Det syntes emellertid direktionen, som om denna specialist icke skulle behöva stå till förfogande mera än tre dagar i veckan. Under sådana förhållanden torde hittillsvarande arvode å 4,800 kronor kunna minskas till hälften.

Polikliniken för ögonsjukdomar samt polikliniken för öron-, näs- och halsjukdomar hade en betydande inre verksamhet, bestående i undersökning och eventuell behandling ej blott av patienter, som sökt läkare å någon av kirurgiska, medicinska eller nervpolikliniken och därvid ansetts böra hänvisas för specialundersökning, utan även av patienter från lasarettets kliniker. Överläkaren vid ögonkliniken vid serafimerlasarettet, professorn J. W. Nordenson, hade uppgivit, att för ifrågavarande verksamhet vid ögonpolikliniken icke kunde undvaras särskilt avlönad läkare, vars arbete krävde 5—6 timmar om dagen. Beträffande öron-, näs- och halspolikliniken hade den blivande överläkaren vid öron-, näs- och halskliniken vid karolinska sjukhuset, professorn G. Holmgren, ansett, att den inre verksamhet, som fortfarande skulle bedrivas vid sagda poliklinik vid serafimerlasarettet, vore mycket högt specialiserad och tidskrävande samt att en föreståndare och en avlönad assistent torde för detta ändamål vara nödvändiga. Direktionen hade vid beräkningar av personalbehovet icke ansett sig kunna frånga professorerna Nordensons och Holmgrens uttalade mening om behovet av läkare. Till hjälp åt dessa läkare hade enligt tidigare fastställd plan beräknats vid vardera polikliniken en sköterska samt vid

öron-, näs- och halspolikliniken dessutom ett sköterskebiträde. Arvodena till de biträdande läkarna vid de båda poliklinikerna ansåge direktionen böra utgå med oförändrade belopp. Den assistent, som dessutom erfordrades, torde böra vara en andre underläkare med avlöning enligt lönegrad Ex 22 såsom för övriga motsvarande underläkare.

Universitetskanslern och lärarkollegiet vid karolinska institutet ha icke framställt någon erinran mot sjukhusdirektionens ifrågavarande förslag.

Statskontoret har utgått från att frågan om personalens storlek vid de ifrågavarande poliklinikerna upptoges till förnyad omprövning efter vunnen erfarenhet rörande omfattningen av verksamheten vid dessa kliniker. Vidare har statskontoret påpekat, att ett bibehållande av ögonkliniken vid serafimerlasarettet syntes föra med sig förändringar i fråga om den föreslagna personaluppsättningen å lasarettets poliklinik för ögonsjukdomar.

Vad av sjukhusdirektionen föreslagits synes kunna i huvudsak biträdas. En omprövning framdeles av personalbehovet vid de ifrågavarande poliklinikerna torde dock, såsom statskontoret påpekat, vara önskvärd. Vid ett uppskov med överflyttningen till karolinska sjukhuset av ögonkliniken bör verksamheten vid serafimerlasarettets ögonpoliklinik fortgå i oförändrad omfattning (jfr punkten 1). Vid anslagsberäkningarna i det följande kommer detta att beaktas.

Departement-
schefen.

4. Inkomster vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet.

Ehuru frågan om vårdavgifterna vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet icke är av beskaffenhet att behöva underställas riksdagen, synes det med hänsyn till inkomstberäkningens betydelse för bedömandet av utgiftsfrågorna vara lämpligt att lämna en kort redogörelse för ifrågavarande spörsmål.

I sina ursprungliga anslagsäskanden beräknade direktionen statens inkomster av karolinska sjukhuset till 3,219,700 kronor. Av det beräknade beloppet belöpte 2,456,800 kronor på vårdavgifter för intagna patienter och 320,000 kronor på vårdavgifter för polikliniskt behandlade patienter. Av förstnämnda vårdavgifter beräknades 1,143,450 kronor belöpa på sjuka från Stockholms stad och 344,850 kronor på sjuka från Stockholms län. Enligt mellan staten samt staden och landstinget träffade avtal skall stadens och länets bidrag bestämmas efter den genomsnittliga vårdkostnaden för dag under året på stadens respektive länets egna sjukvårdsinrättningar. Stadens och länets bidrag hade beräknats med utgångspunkt från en medelkostnad för vård dag och vårdplats under nästa budgetår för staden av 11 kronor och för länet av 9 kronor 50 öre.

I fråga om serafimerlasarettet beräknade direktionen inkomsterna till 2,084,000 kronor, av vilket belopp på sjukvårdsavgifter belöpte 1,577,000 kronor (härav enligt avtal med Stockholms stadsfullmäktige 528,700 kronor och enligt avtal med Stockholms läns landsting 523,300 kronor) och på poliklinikavgifter 165,000 kronor. I fråga om sjuk-

vårdsavgifterna hade direktionen räknat med höjning i jämförelse med föregående budgetår på den grund, att bidragen från staden och lands-tinget stode i visst förhållande till nettoutgifterna, och dessa hade beräknats komma att ökas. Däremot hade direktionen icke föreslagit någon höjning av dagavgifterna för direkt betalande sjuka, då hänsyn måste tagas till vilka av-gifter som kunde komma att fastställas för stadens sjukhus. Direktionen på-pekade, att dagavgiften för i allmänt rum vid serafimerlasarettet vårdade sjuka från Stockholm ej finge höjas utan stadsfullmäktiges medgivande. Inkomstberäkningarna rön- te givetvis inverkan av den planerade överflytt-ningen av vissa avdelningar till karolinska sjukhuset.

Sedan direktionen anmodats inkomma med utredning rörande möjlig-heten att nedbringa det allmännas utgifter för karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet genom höjning av patientavgifterna, har direktionen anfört huvudsakligen följande:

Vårdavgifterna för sjuka, intagna på karolinska sjukhuset (frånsett psy-kiatriska klinikens allmänna avdelningar) utginge med följande belopp för dag, nämligen:

Enskilt rum:

Sjuka boende inom riket samt svenska medborgare boende på utrikes ort	15 kronor
Utländska medborgare, ej mantalsskrivna inom riket	17 »

Halvenskilt rum:

Sjuka boende inom riket samt svenska medborgare boende på utrikes ort	10 »
Utländska medborgare, ej mantalsskrivna inom riket	12 »

Allmänt rum:

Sjuka boende inom annan del av riket än Stockholms stad eller Stockholms län samt svenska medborgare boende på utrikes ort	5 »
Utländska medborgare, ej mantalsskrivna inom riket	7 »

För sjuka, vårdade enligt avtal med Stockholms stad och Stockholms läns landsting, bestämdes avgiften enligt vederbörande avtal.

Avgiften för vård i allmänt rum av sjuka, boende inom annan del av riket än staden och länet, kunde under vissa förutsättningar minskas med kronor 2: 50 för vård dag.

Från och med innevarande år utginge sjukvårdsavgifterna vid stadens sjukhus med avsevärt förhöjda belopp. För ett riktigt utnyttjande av vård-platzerna på de allmänna sjukhusen i Stockholm måste det anses vara nöd-vändigt, att vårdavgifterna på de särskilda sjukhusen utginge med belopp, som ej i allt för hög grad avveke från varandra. Direktionen ansåge sig därför böra föreslå höjda vårdavgifter även på karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet.

Vad först anginge avgifterna i enskilt och halvenskilt rum på sjukhusen, vilka avgifter i huvudsak överensstämde med nuvarande av-gifter för Stockholms patienter på stadens sjukhus, förelåge emellertid ingen anledning till höjning i vad dessa avgifter avsåge sjuka boende inom riket och svenska medborgare boende på utrikes ort. För dessa sjuka föresloge direktionen därför oförändrade belopp. I fråga om utländska medborgare,

som ej vore mantalsskrivna i riket, syntes avgifterna kunna sättas till förhöjda belopp. Direktionen ifrågasatte emellertid härvid, att en något lägre avgift tillämpades för medborgare i de övriga nordiska länderna än för andra utlänningar. Därvid hade direktionen särskilt tanke på de medborgare i Finland, som under nu rådande förhållanden kunde tänkas söka sig till Stockholm vid behov av sjukhusvård. Direktionen föresloge en avgift i enskilt rum på båda sjukhusen av 17 kronor för medborgare i Danmark, Finland, Island och Norge samt 22 kronor för medborgare i andra länder och i halv-ensskilt rum av respektive 12 och 14 kronor. Dock syntes vårdavgifterna för sjuka, som vårdades i vissa enklare halvenskilda rum på serafimerlasarettet, där sängantalet i varje rum överstege två, böra något reduceras, förslagsvis med 2 kronor för dag.

I fråga om avgift för vård i allmän sal syntes vissa skäl tala för att sjuka, boende inom annan del av riket än Stockholms stad och Stockholms län, erlade avgift till belopp, som efter avdrag av det bidrag à kronor 2: 50 för dag, som under vissa förutsättningar utginge från vederbörande lands-ting, överensstämde med de avgifter, vilka nu tillämpades för stockholmspatienter på Stockholms stads sjukhus. Sjuka, bosatta i Stockholm, syntes nämligen vid vård på stadens egna sjukhus eller på sådan vårdplats å karolinska sjukhuset eller serafimerlasarettet, för vilken staden bestått större delen av anläggningskostnaden, icke böra erlägga högre avgift än en sjuk, bosatt inom annan del av riket än Stockholms stad och län. Å andra sidan kunde anföras dels att avgiften för sistnämnda kategorier av patienter skulle stegras till belopp, som komme att uppgå till och möjligen överstiga driftkostnaden per vårdplats å vissa länslasarett och dels att sålunda förhöjda avgifter kunde komma att menligt inverka på den tillströmning av patienter från landsorten, som för närvarande förefunnes och som vore till stort gagn för såväl undervisningen som för den allmänna sjukvården. Under förutsättning att denna synpunkt i nuvarande läge ansåges böra tillmätas mindre betydelse än den minskning av statsutgifterna, som ifrågasatt varande avgiftshöjning kunde medföra, föresloge direktionen, att avgifterna i allmän sal för sjuka boende inom annan del av riket fastställdes till 7 kronor för var och en av de 15 första dagarna och 6 kronor för var och en av de följande. För danska, finska, isländska och norska medborgare, som ej vore mantalsskrivna inom riket, torde avgifterna böra utgå med 8 kronor för dag och för andra utländska medborgare med 10 kronor för dag.

Även avgifterna för poliklinisk behandling på sjukhusen syntes böra jämkas till huvudsaklig överensstämmelse med de avgifter, som faststälts av Stockholms stad för tillämpning från och med år 1940 på stadens sjukhus. Direktionen hade därför för avsikt att för tillämpning från och med den 1 mars 1940 fastställa vissa närmare angivna poliklinikavgifter.

Under förutsättning att de sålunda föreslagna dagavgifterna komme att tillämpas under budgetåret 1940/41 torde karolinska sjukhusets inkomster av dagavgifter, som tidigare beräknats till 2,456,800 kronor och som vid uppskov med ibruktagandet av ögonkliniken och psykiatriska kliniken skulle nedgå med omkring 250,000 kronor, ökas med omkring 119,000 kronor till omkring 2,325,000 kronor. En tillämpning av de nu angivna ändrade poliklinikavgifterna skulle medföra en ökning av karolinska sjukhusets inkomst av poliklinikavgifter — som tidigare beräknats till 320,000

kronor och som vid uppskov med ibruktagandet av ögonpolikliniken beräknades minska med 50,000 kronor — med omkring 130,000 kronor till 400,000 kronor. Vissa inkomster av ersättningsmedel och övriga inkomster, som tidigare beräknats till 442,900 kronor, beräknades vid uppskov med överflyttningen av ögonkliniken och psykiatriska kliniken nedgå med 38,000 kronor till omkring 404,000 kronor. Sammanlagt skulle inkomstanslaget nedgå med omkring 80,000 kronor till 3,139,700 kronor.

För *serafimerlasarettets* del kunde de föreslagna höjda dagavgifterna under angiven förutsättning väntas medföra en ökad inkomst av 155,000 kronor. Under samma förutsättning beräknades dock ersättningen för vård av sjuka enligt avtal med Stockholms stad och Stockholms läns landsting nedgå med sammanlagt 153,900 kronor. Likaså kunde väntas en minskning av vissa andra bidrag från staden och landstinget med tillhoppa 7,700 kronor. Komme ögonpoliklinikens yttre verksamhet fortfarande att uppehållas vid lasarettet, kunde denna omständighet jämte förut nämnd avgiftshöjning medföra en ökning av poliklinikinkomsterna med omkring 119,000 kronor. Den sammanlagda nettoökningen i de för budgetåret 1940/41 beräknade inkomsterna skulle sålunda bli 112,400 kronor. De av direktionen tidigare till 2,084,000 kronor beräknade totala inkomsterna vid lasarettet kunde således beräknas till 2,196,400 kronor.

Inom direktionen har skiljaktig mening anförts av *sjukhusdirektören* von Dardel, som framhållit, att det syntes föreligga anledning, att även frågan om förhöjda avgifter för de patienter i hel- och halvskilda rum på sjukhusen, vilka vore bosatta i riket, eller svenska medborgare, bosatta på utrikes ort, upptoges till prövning.

Direktionens förslag om bibehållande av nuvarande avgifter för dessa patienter skulle i viss mån rubba det förhållande mellan avgifter i olika betalningsklasser, som förelåge enligt nuvarande bestämmelser. Riktigare hade därför varit, om direktionen föreslagit viss avgiftshöjning även för denna kategori patienter. Med hänsyn till den jämförelsevis enkla och föråldrade utrustning, som i viss utsträckning utmärkte *serafimerlasarettets* avdelningar för ifrågavarande patienter, syntes dock skäl tala för att med en sådan avgiftsförhöjning finge för lasarettets vidkommande anstå, till dess förefintliga brister i fråga om utrustningen blivit avhjälpna. Vad åter anginge *karolinska sjukhuset*, där ifrågavarande avdelningar vore synnerligen väl utrustade och fyllde högt ställda fordringar i avseende å trevnad och komfort, syntes anledning till dylikt uppskov icke föreligga.

Direktionen hade bort föreslå dagavgiften för vård på *karolinska sjukhuset* av sjuka, som vore boende inom riket, eller svenska medborgare, boende å utrikes ort, till 18 kronor i enskilt rum och 12 kronor i halvskilt rum samt i följd därav dagavgiften för vård å samma sjukhus av medborgare i övriga nordiska länder till respektive 20 kronor och 13 kronor.

Även må nämnas, att professorerna Gustaf Söderlund, Elis Berven och Nanna Svartz Malmberg hos direktionen framhållit de beklagliga verkningar, som den föreslagna höjningen av dagavgiften på allmän sal för svenska medborgare, boende utom Stockholms stad och Stockholms län, skulle få för landets sjuka och för läkarutbildningen.

Det är att beklaga, om de enskildas utgifter för vård och undersökning å de allmänna sjukvårdsinrättningarna måste ökas genom höjda sjukhus-taxor. Då de fastställda sjukhusavgifterna äro avsedda att täcka en del av kostnaderna för sjukvårdsinrättningarnas verksamhet, är det å andra sidan tydligt, att en ökning av nämnda kostnader kan motivera en höjning också av avgifterna för vård och undersökning på sjukhusen. Vad de båda nu förevarande sjukhusen beträffar, framgår av det följande, att från direktionens sida framställts en rad förslag, som medföra en fördyring av sjukhuskostnaderna och som även jag av olika skäl anser mig böra i viss omfattning biträda. Redan av denna anledning är en höjning av vårdavgifterna befogad. En sådan höjning är nödvändig jämväl med hänsyn till den av den höjda prisnivån framkallade ökningen av sjukvårdskostnaderna och till den höjda taxan för vård och undersökning å de kommunala sjukhusen i Stockholm.

Jag torde framdeles få anmäla frågan om utfärdande av bestämmelser rörande vårdavgifterna å karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet. Jag vill emellertid redan nu framhålla, att de av direktionen ifrågasatta nya taxebestämmelserna synas välgrundade. I fråga om avgifterna för patienter på hel- och halvenskilda rum synas vissa skäl tala för sjukhusdirektörens mening om höjning av dessa avgifter vid karolinska sjukhuset. Denna fråga lärer emellertid böra närmare övervägas, därvid särskilt bör beaktas, om den differentiering av avgifterna för dessa patienter vid de båda förevarande statssjukhusen, som skulle bli en följd av ett accepterande av sjukhusdirektörens mening, kan vålla olägenheter.

De slutliga beräkningarna för nästa budgetår av inkomsterna vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet torde få utgå från den förutsättningen, att avgifterna bestämmas i anslutning till direktionens förslag. Under sådana förhållanden torde, enligt vad från direktionen meddelats, inkomsterna vid karolinska sjukhuset kunna vid bifall i övrigt till vad av mig föreslås beräknas till i runt tal 3,140,000 kronor och vid serafimerlasarettet till omkring 2,150,000 kronor, innebärande en minskning med 10,000 kronor i jämförelse med de i riksstatsförslaget beräknade inkomstsiffrorna.

II. Anslag till avlöningar vid karolinska sjukhuset.

1. Nuvarande förhållanden.

I riksstaten för budgetåret 1939/40 är under åttonde huvudtiteln förslagsanslaget till Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Avlöningar uppfört med 2,785,000 kronor. Anslaget disponeras jämlikt av 1939 års lagtima riksdag godkänd personalförteckning och avlöningsstat, vilka jämte därtill hörande bestämmelser finnas införda å sid. 439 ff. i statsliggaren för budgetåret 1939/40.

2. Ersättning för obduktioner och patologiskt-diagnostiska undersökningar.

Direktionen har anmodats att inkomma med utredning och förslag rörande ersättning för patologiska undersökningar vid karolinska sjukhuset. För innevarande budgetår har såsom en tillfällig anordning (jfr propositionen 206, sid. 60 och 95) för ifrågavarande undersökningar anvisats ett belopp av högst 6,000 kronor under sjukhusets omkostnadsanslag. Ersättning har avsetts skola utgå till föreståndaren för sjukhusets patologiska avdelning och föreståndaren för svulstpatologiska avdelningen av Konung Gustaf V:s jubileumsklinik.

Direktionen har i förevarande hänseende anfört bland annat följande:

Förhandlingar i denna fråga hade förts mellan delegerade för direktionen å ena och svenska patologförbundet å andra sidan. Direktionens förslag innebure ett tillmötesgående av önskemål, som vid dessa förhandlingar framställdes av förbundets delegerade.

För den avdelning av sjukhuset, som redan vore i verksamhet, nämligen radiumhemmet, fullgjordes de patologiska uppgifterna å den radiopatologiska forskningsavdelningen av jubileumskliniken. Avdelningen stode under ledning av en föreståndare, som tillsattes och avlönades av fondens styrelse. Från sjukhusets omkostnadsanslag hade t. o. m. budgetåret 1938/39 utgått ersättning till föreståndaren för de diagnostiska undersökningar, som erfordrats för radiumhemmet, med 6,000 kronor för år.

De patologiska arbetsuppgifter, som komme att erfordras för sjukhusets övriga avdelningar, skulle utföras å den vid sjukhuset uppförda patologiska institution, som skulle tjäna undervisningen i patologi vid karolinska institutet. Föreståndare för denna avdelning vore professorn i patologisk anatomi vid karolinska institutet. I olikhet med de övriga professorer vid institutet, vilka förestode avdelningar vid sjukhuset, uppbyure nämnde patologiprofessor icke något överläkararvode.

Enligt vad direktionen inhämtat plägade sjukhusen inom landet såsom ersättning för de patologiska undersökningar, som utfördes för sjukhusens räkning, i stor utsträckning erlägga ett visst årsbelopp, vars storlek bestämdes genom överenskommelse mellan sjukhuset och den patolog, som anlätades för ändamålet. Detta belopp uppginge exempelvis för Sabbatsbergs sjukhus, där sjukhuset åt patologen tillhandahölle en modernt utrustad patologisk institution, till cirka 7,000 kronor och för S:t Eriks sjukhus till likaledes cirka 7,000 kronor. I de fall, då sådant årsbelopp ej utginge, plägade ersättningen utgå med visst belopp för undersökning, varvid, där ej annat tidigare överenskommits, tillämpades en av patologförbundet uppgjord taxa, vari ersättning för ordinär histopatologisk undersökning vore bestämd till 15 kronor.

För bedömande av nu föreliggande spörsmål vore förhållandena vid landets övriga undervisningssjukhus av särskilt intresse. Vid *Lunds lasarett* utförde den patologiska institutionen vid Lunds universitets medicinska fakultet kostnadsfritt obduktioner för lasarettets räkning under den del av året, som motsvarades av de akademiska lästerminerna (september—maj). För utförande av obduktioner och histopatologiskt-diagnostiska undersökningar under den återstående delen av året erlade lasarettet

sedan år 1921 ett årligt belopp av 5,500 kronor, varav 900 kronor per månad tillföle den av institutionens tjänstemän, som då utförde prosektorsarbetet. Därjämte erlades sedan år 1932 ett årligt belopp av 3,000 kronor såsom bidrag till det tekniska utförandet av de histopatologiskt-diagnostiska undersökningarna under den del av året, då undervisningen påginge. På grund av den ökade omfattningen av det arbete, som institutionen utfört för lasarettets räkning, hade lasarettets ersättning fr. o. m. år 1938 höjts med 2,400 kronor för år i och för anställandet av en extra ordinarie amanuens. Den sammanlagda ersättningen från lasarettet uppginge således numera till 10,800 kronor för år, vilket belopp, såsom syntes, i huvudsak disponerades för avlöning åt underordnad personal vid institutionen. Tilläggas kunde, att de med lasarettsdirektionen förhandlande institutionsföreståndarna städse betonat, att allt prosektorsarbete utöver ovannämnda obduktioner betecknade ett frivilligt åtagande, och att detta arbete, som med åren blivit såväl kvantitativt som kvalitativt alltmera krävande, vore värt att honoreras med särskilda arvoden åt dem, som utförde detsamma i ansvarig ställning.

Vid akademiska sjukhuset i Uppsala utfördes enligt meddelade uppgifter obduktioner kostnadsfritt vid den patologiska institutionen av Uppsala universitets medicinska fakultet. För de histopatologiskt-diagnostiska undersökningar, som avsåge patienter i allmän sal vid sjukhuset, erlade sjukhuset ersättning med tio kronor för undersökning. Därjämte uppbure patologen ersättning för dylika undersökningar, avseende patienter på hel- och halvskilda rum, med femton kronor för undersökning. Ersättningen för sistnämnda undersökningar erlades av vederbörande patienter men inkasserades genom sjukhusets försorg samt uppgåves i genomsnitt uppgå till omkring 2,500 kronor för år. Sammanlagt beräknades de ersättningsbelopp, som institutionen uppbure för undersökningar av ifrågakvarande slag, uppgå till omkring 10,000 kronor för år.

Vid serafimerlasarettet hade hittills årligen till den professor i patologi vid karolinska institutet, som ombesörjt histopatologiskt-diagnostiska undersökningar för sjukhusets räkning, utgått ersättning med visst belopp för undersökning, dock högst 8,000 kronor för år.

Vad ovan anförts torde, yttrade direktionen, med tillräcklig tydlighet utvisa, att de patologiska undersökningarna spelade en viktig roll i den praktiska sjukhusdriften. Med hänsyn emellertid till att patologin pläгат räknas till de teoretiska grenarna av den medicinska undervisningen hade ifrågasatts, huruvida den professor i patologi, som ombesörjde patologiska arbetsuppgifter för vederbörande undervisningssjukhus räkning, vore skyldig att i sin befattning fullgöra dylika arbetsuppgifter i större utsträckning än vad som erfordrades för undervisningen i ämnet, och det hade i samband därmed uttalats den uppfattningen, att undervisningens krav i sådant avseende skulle kunna inskränkas till erforderliga obduktioner under de delar av året, då undervisning påginge, och att i följd därav såväl de obduktioner, vilka erfordrades under återstående delen av året, som samtliga histopatologiskt-diagnostiska undersökningar skulle falla utanför området för hans skyldigheter. Ovan meddelade uppgifter angående förhållandena vid de hittillsvarande undervisningssjukhusen tydde på att denna uppfattning i huvudsak godtagits och att överenskommelse träffats — helt eller delvis — om särskild ersättning till vederbörande professor eller patologiska universitetsinstitution i fråga om patologiska arbetsuppgifter, som fallit utanför nu angivna gräns.

Vid akademiska sjukhuset i Uppsala hade frågan om vederbörande patologiprofessors skyldighet att verkställa undersökningar för sjukhusets räkning gjorts till föremål för övervägande, sedan patologiprofessorn vägrat att utan ersättning utföra dylika undersökningar. Efter verkställd utredning hade direktionen för sjukhuset funnit sådan skyldighet icke föreligga samt därefter träffat överenskommelse om ersättning för undersökningarna av innebörd, som ovan angivits.

Direktionen för karolinska sjukhuset hade i detta sammanhang ansett sig böra överväga innebörden av de i kungörelsen den 6 juni 1925 meddelade bestämmelserna beträffande avlöningsförhållandena för professorer m. fl. vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska institutet, enligt vilka bestämmelser befattningshavare skulle vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en möjligen inträdande förändring i vederbörande universitets eller institutions organisation eller verksamhet eller eljest i allmänhet kunde varda stadgad. Därvid hade emellertid direktionen funnit, att den patologiska institutionens överflyttning till sjukhuset icke kunde anses innefatta en sådan förändring i institutionens organisation, som kunde föranleda tillämpning av nämnda bestämmelse, och att bestämmelsen ej heller eljest syntes kunna tillämpas i fråga om en enskild befattning utan motsvarande förändring av tjänstgöringsskyldigheten beträffande andra motsvarande befattningar. Tillräcklig anledning att för lösningen av den fråga, som nu föreläge vid karolinska sjukhuset, vidtaga åtgärder, som påverkade tjänstgöringsförhållandena för andra befattningar, syntes emellertid ej föreligga, och torde ej heller erfordras, om den vid sjukhusets patologiska institution placerade patologiprofessorn erbjödes skälig ersättning för det arbete, han utförde för sjukhusets räkning.

Såväl med hänsyn till den viktiga roll, de patologiska undersökningarna numera spelade i den moderna sjukhusdriften, som den omständigheten att dylika undersökningar i praktiken torde i avsevärd utsträckning utnyttjas för undervisningen i patologi, föreläge anledning för övervägande, huruvida icke vederbörande professor i patologi vid karolinska institutet borde beredas ersättning för sagda arbete efter i huvudsak samma grunder som tillämpades för de professorer, vilka samtidigt vore överläkare vid karolinska sjukhuset. Det regelmässiga behov av histopatologiskt-diagnostiska undersökningar, som utvecklingen av sjukhusväsendet medfört, torde förr eller senare medföra såsom konsekvens, att flertalet större, modernt rustade sjukhus försåges med särskilda patologiska avdelningar, ställda under ledning av läkare, som i huvudsak vore jämställda med överläkarna vid sjukhuset. I samband med karolinska sjukhusets ibruktagande syntes en sådan anordning redan från början böra träffas därstädes.

Den professor eller annan akademisk befattningshavare i patologi, som fungerade såsom chef för *sjukhusets patologiska avdelning*, borde därför erbjudas ett föreståndararvode till samma belopp, som tillkomme de såsom överläkare vid sjukhuset tjänstgörande professorerna, eller 1,500 kronor för år. Härutöver syntes patologiprofessorn, åt vilken icke kunde beredas de förmåner, som en enskild vårdavdelning innebure för flertalet av sjukhusets överläkare, böra erhålla gottgörelse för de histopatologiskt-diagnostiska undersökningar, som av honom ombesörjdes på den honom underställda avdelningen, till belopp av förslagsvis 4,500 kronor för år, vilket belopp syntes böra utgå ur omkostnadsanslaget.

Det hade ifrågasatts, att viss ersättning skulle utgå till patologen från patienter å enskilda och halvenskilda rum för varje av honom utförd undersökning å sådana patienter. I anledning härav ville direktionen såsom sin mening framhålla, att det knappast torde kunna anses lämpligt att knyta ersättningsfrågan för patologerna till undersökningar å patienter i enskilda och halvenskilda rum. Erforderliga undersökningar av detta slag syntes, oberoende av om patienterna hade plats å enskilt, halvenskilt eller allmänt rum, böra liksom erforderliga specialundersökningar i allmänhet betalas såsom en omkostnad vid sjukhuset. Det förtjänade i detta sammanhang även beaktas, att på grund av dessa sjukhus särskilda karaktär av undervisningssjukhus behovet av att få undersökningar av förevarande slag i demonstrations- och undervisningsavseende utförda genom patologens försorg i betydlig grad ökades. Detta talade likaledes mot att ersättningsfrågan knötes till undersökningar å enskilda och halvenskilda rum. Befunnes en höjning av ersättningen för sistnämnda rum böra ske, borde då en enhetlig reglering härav genomföras. En sådan hade dock ägt rum så sent som från och med den 1 juli 1939.

Det förslag beträffande de patologiska undersökningarna vid karolinska sjukhuset, som nu angivits, hade närmast äsyftat de undersökningar av nämnda slag, som skulle utföras på den vid sjukhuset nyuppförda patologiska avdelningen och som skulle avse patienter vid samtliga avdelningar vid sjukhuset med undantag för jubileumskliniken, eller således 800 patienter i allmän sal och 118 patienter i hel- eller halvenskilda rum. Undersökningar avseende patienter på *jubileumskliniken*, omfattande 125 allmänna och 13 enskilda vårdplatser, hade hittills ombesörjts av föreståndaren för kliniken radiopatologiska forskningsavdelning. Antalet dylika undersökningar vore på grund av den särskilda betydelse, som desamma hade för sjukvården vid kliniken, proportionsvis mycket stort och torde komma att snarast något överstiga det antal, vartill motsvarande undersökningar för sjukhusets samtliga övriga avdelningar komme att uppgå. Undersökningarna inginge i avsevärd omfattning i det forskningsarbete, som utfördes på den radiopatologiska avdelningen och krävde i viss mån särskild erfarenhet i svulstpatologi. Det finge därför anses vara ändamålsenligt, att ifrågavarande undersökningar fortfarande ombesörjdes av föreståndaren för den radiopatologiska avdelningen. Härför talade även den omständigheten, att arbetsbelastningen på den nyuppförda för sjukhusets övriga avdelningar avsedda patologiska avdelningen, torde bli mycket betydande, även om den stora mängden av de för radiumhemmet behöfliga undersökningarna icke utfördes därstädes. Direktionen förutsatte emellertid, att samarbete etablerades mellan de två patologiska avdelningarna och att där behov av konsultation uppkomme, den erfarenhet vardera avdelningen besatte, utan ersättning ställdes till den andra avdelningens förfogande.

Med hänsyn till att nämnde föreståndare intoge en motsvarande ställning till de för radiumhemmet erforderliga undersökningarna, som den till sjukhuset knutna patologiprofessorn till de på dennes avdelning ankommande undersökningarna, syntes anledning föreligga att beträffande ersättning till båda patologiföreståndarna tillämpa likartade grunder. Direktionen föresloge sålunda, att ett föreståndararvode å 1,500 kronor finge utgå jämväl till föreståndaren för den radiopatologiska avdelningen med skylighet för denne att på nämnda avdelning ombesörja de patologiska undersökningar, som erfordrades för radiumhemmets räkning, samt att även

denne föreståndare finge därutöver uppbära gottgörelse för de undersökningar av angivna slag, som avsåge hemmets patienter till belopp av 4,500 kronor för år.

Under åberopande av vad sålunda anförts finge direktionen hemställa, att under arvodesposten i avlöningsstaten för karolinska sjukhuset måtte upptagas ytterligare två arvoden å 1,500 kronor, vilka skulle utgå till vederbörande föreståndare för den nyuppförda patologiska avdelningen vid sjukhuset och den radiopatologiska forskningsavdelningen vid jubileumskliniken, med skyldighet för dem att ombesörja utförandet på dem underställda patologiska avdelningar av samtliga erforderliga patologiska arbetsuppgifter, som sjukhusets drift — vari givetvis borde inbegripas jämväl driften av sjukhusets allmänna polikliniker — kunde komma att påkalla, men med rätt för envar av dem till ytterligare ersättning för histopatologiskt-diagnostiska undersökningar, som avsåge patienter å, vad den förre anginge, sjukhusets samtliga avdelningar med undantag för radiumhemmet, och, vad anginge den senare, nämnda hem, till belopp av 4,500 kronor för år. Direktionen komme att, i samband med avgivande av förslag till omkostnadsstat för sjukhuset upptaga nämnda belopp, tillhoppa 9,000 kronor, bland sjukhusets omkostnader.

Sjukhusdirektören von Dardel, som anfört *skiljaktig mening*, vore så tillvida ense med direktionen, att han ansåge, att envar av de avdelningsföreståndare, som skulle handha patologiska undersökningar för sjukhusets räkning, borde erhålla ett föreståndararvode å 1,500 kronor. Ifrågasvarande föreståndare borde tillika komma i åtnjutande av gottgörelse — utöver ovannämnda arvoden — för de arbetsuppgifter, som de skulle fullgöra för sjukhusens räkning, men denna gottgörelse syntes böra utgå efter andra grunder, som stode i närmare överensstämmelse med vad som gällde eller vore avsett att gälla för överläkarna vid sjukhuset. För att i nämnda avseende bjuda patologen likställighet med övriga överläkare torde det därför vara lämpligt att vidtaga en anordning av det slag, som tillämpades vid akademiska sjukhuset i Uppsala, nämligen att avgift fastställdes för de patologiska undersökningar, som erfordrades för sjukhusets rumspatienter, samt att denna avgift inkasserades genom sjukhusets försorg för att överlämnas till patologen. Sjukhusdirektionen borde därför enligt sjukhusdirektörens mening ha åtminstone alternativt föreslagit, att — utöver de arvoden å 1,500 kronor, vilka föreslagits skola utgå till vederbörande föreståndare för den nyuppförda patologiska avdelningen vid sjukhuset och för den radiopatologiska forskningsavdelningen vid jubileumskliniken — till envar av dessa föreståndare skulle utgå ersättning för histopatologiskt-diagnostiska undersökningar, som avsåge patienter i hel- och halvskilda rum å, vad den förre anginge, sjukhusets samtliga avdelningar med undantag för radiumhemmet, och, vad anginge den senare, nämnda hem, till belopp av 4,500 kronor för år. Nämnda belopp, tillhoppa

9,000 kronor, borde ha upptagits bland sjukhusets omkostnader. Bland sjukhusets beräknade inkomster borde vidare ha upptagits motsvarande belopp såsom inkomst av avgifter, som av sjukhuset skulle upptagas såsom gottgörelse för histopatologiskt-diagnostiska undersökningar, avseende patienter i hel- och halvskilda rum vid sjukhuset.

Statskontoret har för sin del icke funnit anledning till erinran mot att föreståndaren för den patologiska avdelningen vid sjukhuset erhöle ett särskilt föreståndararvode å 1,500 kronor för handhavande av patologiska undersökningar för sjukhusets räkning. Icke heller ville statskontoret motsätta sig, att särskild ersättning bereddades sagde föreståndare ävensom föreståndaren för den radiopatologiska forskningsavdelningen för histopatologiskt-diagnostiska undersökningar. Därvid anslöte sig statskontoret emellertid till sjukhusdirektörens förslag, att sådan gottgörelse skulle utgå för undersökningar av angivna slag, som avsåge patienter i hel- och halvskilda rum, samt fastställas till högst 4,500 kronor för år. Såsom sjukhusdirektören föreslagit, borde särskild avgift för dessa undersökningar upptagas av rumspatienterna samt tillföras sjukhusets inkomster. Förslaget att jämväl föreståndaren för den radiopatologiska forskningsavdelningen skulle erhålla ett särskilt föreståndararvode å 1,500 kronor ansåge sig ämbetsverket dock icke böra biträda. Enligt den mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt styrelsen för jubileumsfonden, å andra sidan, träffade överenskommelsen skulle jubileumsfonden bestrida kostnaderna för den forskningsverksamhet, som bedreves å den radiopatologiska forskningsavdelningen. Från jubileumsfonden bestredes jämväl avlöningen till föreståndaren för avdelningen. Enligt vad direktionen i föreliggande framställning uppgåve, inginge de patologiska undersökningar, som ombesörjdes av sagde föreståndare, i avsevärd omfattning i det forskningsarbete, som utfördes på den radiopatologiska avdelningen. Vid nu angivna förhållande borde, så länge nämnda avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan samt jubileumsfonden gällde, föreståndarens arvode helt gäldas från fonden.

Allmänna lönenämnden har icke haft något att erinra mot den av direktionen föreslagna anordningen. Det syntes dock kunna ifrågasättas, huruvida icke beloppet 4,500 kronor borde undergå någon sänkning.

För obduktioner och övriga patologiska undersökningar å karolinska sjukhuset ansvara professorn i patologisk anatomi och, beträffande patienter å radiumhemmet, föreståndaren för svulstpatologiska forskningsavdelningen vid jubileumskliniken. För innevarande budgetår erhålla dessa befattningshavare i ersättning för nämnda undersökningar inalles 6,000 kronor, vilket belopp bestrides från sjukhusets omkostnadsanslag. Anordningen är provisorisk.

Sjukhusdirektionen har enligt det föregående verkställt en uttömmande utredning rörande den lämpligaste ersättningsformen och med hänsynstagan-

Departement-
schefen.

de till de för universitetsprofessorer gällande lönebestämmelserna föreslagit, att vardera av dessa patologer skulle dels för att bli likställd med de såsom överläkare tjänstgörande professorerna tillerkännas arvode å 1,500 kronor såsom föreståndare för sin patologiska avdelning, dels ock utöver dessa arvoden erhålla ersättning för de patologiska undersökningarna med högst 4,500 kronor för år. Arvodena å sammanlagt 3,000 kronor skulle bestridas från avlöningsanslaget och nämnda ersättningar, tillhoppa 9,000 kronor, från omkostnadsanslaget.

Jag har intet att erinra mot att nämnda arvoden anvisas. Då ifrågavarande undersökningar till stor del få betraktas som ett sjukvårdsintresse och ej en undervisningsuppgift, tillstyrker jag jämväl, att särskilda ersättningar härutöver må utgå för de utförda undersökningarna. Ehuru vissa skäl av principiell natur onekligen kunna anföras för den av en reservant inom direktionen hävdade uppfattningen, att särskild gottgörelse för ifrågavarande undersökningar bör uttagas av patienterna på hel- och halvskilda rum, har jag dock med hänsyn till vad av direktionen yttrats och i likhet med allmänna lönenämnden funnit mig böra förorda den av direktionens majoritet ifrågasätta anordningen. Jag föreslår, att ersättningen bestämmes till 4,500 kronor för var och en av de nämnda befattningshavarna, men utgår i anslutning till lönenämndens yttrande från att ersättningarna, om erfarenheterna skulle ge anledning därtill, framdeles undergå sänkning. På grund av jubileumsfondens begränsade ekonomiska tillgångar torde det icke böra påfordras, att ifrågavarande arvode till föreståndaren för svulstpatologiska forskningsavdelningen skall gäldas av fonden. Jag avstyrker sålunda det av statskontoret i detta hänseende framställda förslaget.

Närmare bestämmelser i de nu berörda avseendena torde få meddelas av Kungl. Maj:t.

I detta sammanhang vill jag omnämna, att framställning gjorts om bibehållande av den patologiska verksamheten vid serafimerlasarettet i anslutning till undervisningen vid vissa kliniker därstädes. Till denna fråga återkommer jag i det följande.

3. Underläkarnas antal och löneställning.

Frågan om yngre sjukhusläkares avlöningsförhållanden har hänskjutits till utredning genom särskilda sakkunniga — 1938 års hälso- och sjukvårdssakkunniga — som av chefen för socialdepartementet tillkallats enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 31 augusti 1938.

Av chefen för socialdepartementet ha vidare enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 20 juli 1939 tillkallats sakkunniga för att verkställa omprövning av gällande bestämmelser rörande utfärdande av samt ersättning för läkarintyg, såvitt angår socialförsäkringens olika områden ävensom

kroppsskada ådragen under militärtjänstgöring. Provisoriska bestämmelser rörande ersättning för utfärdande av vissa intyg och utlåtanden vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet ha av Kungl. Maj:t, med tillämpning under budgetåret 1939/40, utfärdats den 22 juni 1939 (jfr statsliggaren för nämnda budgetår, sid. 443). Rörande denna fråga torde i övrigt få hänvisas till propositionen nr 206 till 1939 års lagtima riksdag, sid. 116—134, och riksdagens skrivelse nr 352.

Nämnda utredningar ha ännu icke slutförts.

För innevarande budgetår har enligt Kungl. Maj:ts beslut den 22 juni 1939 medgivits anställande vid karolinska sjukhuset av 16 förste underläkare i lönegraden Ex 23, 24 andre underläkare i lönegraden Ex 22 samt 7 tredje underläkare i lönegraden Ex 15. Genom beslut den 29 september 1939 har Kungl. Maj:t med tillämpning från och med den 1 oktober 1939 tills vidare under budgetåret 1939/40 föreskrivit, att vid karolinska sjukhuset finge anställas högst 26 andre underläkare i lönegraden Ex 22 och högst 6 tredje underläkare i lönegraden Ex 15.

Direktionen har i sina anslagsäskanden för nästa budgetår hemställt, att ytterligare en förste underläkartjänst måtte inrättas vid karolinska sjukhuset samt att tredje underläkarna måtte uppflyttas från 15 till 18 lönegraden. Härom har *direktionen* anfört bland annat:

Utöver för innevarande budgetår medgivna antal underläkare erfordrades för nästa budgetår vid karolinska sjukhuset ytterligare en förste underläkare. Denne avsåges i första hand skola tjänstgöra som personalläkare. För närvarande utginge ett arvode av 1,500 kronor till den underläkare, som, utöver sin underläkarbefattning, fullgjorde uppdraget som personalläkare.

Vid sammanträde den 4 september 1939 med överläkarna vid serafimerlasarettets kliniker samt karolinska sjukhusets nuvarande och blivande kliniker hade behandlats frågan om möjlighet för en underläkare att utöver sin befattning fullgöra uppdrag som personalläkare. Med hänsyn till de omfattande arbetsuppgifter, som tillkomme en verksläkare med en personal av inemot 1,200 personer, hade vid sammanträdet ansetts nödvändigt att anställa en särskild personalläkare med god kompetens i inre medicin och placerad åtminstone i lönegrad Ex 23 samt med skyldighet att den tid, han ej upptoges av göromål såsom personalläkare, tjänstgöra å medicinska polikliniken.

Direktionen anslöte sig till den av överläkarna uttalade uppfattningen, att det icke syntes vara möjligt, att någon av de för sjukhuset beräknade underläkarna skulle vid sidan av den heltidstjänstgöring, som i sådan egenkap ålåge honom, kunna på ett tillfredsställande sätt fullgöra verksläkarbestyren för den talrika personal, som komme att vara anställd vid karolinska sjukhuset. *Direktionen* ansåge det därför vara nödvändigt, att ytterligare en underläkare anställdes för verksläkarbestyrens behöriga fullgörande. Med hänsyn till den erfarenhet, en verksläkare borde besitta, och det ansvar, som vore förenat med hans uppgift, borde ifrågavarande läkare erhålla en förste underläkares ställning. Ytterligare en förste underläkare borde därför för nämnda ändamål få anställas vid sjukhuset, varigenom

dess antal dylika läkare skulle ökas till 17. Vid bifall härtill torde undantag från tillämpning av kungörelsen den 22 juni 1939 angående verksläkare vid den civila statsförvaltningen, varom föreskrift meddelats i nådigt brev samma dag, icke längre vara påkallat för sjukhusets vidkommande. Då det vore antagligt, att verksläkarbestyren ej komme att upptaga verksläkarens hela tjänstetid, syntes hans arbetskraft jämväl kunna tagas i användning på någon av de avdelningar vid sjukhuset, där behov av ökad läkarpersonal kunde föreligga. Vid det förnyade övervägande av sjukhusets personaluppsättning, som anbefallts direktionen, torde direktionen bli i tillfälle att taga ställning till denna fråga.

I samband med att serafimerlasarettet övertagits av staten hade verkställt utredning genom särskilda sakkunniga angående lönereglering för lasarettets läkare. De sakkunniga hade föreslagit, att tredje underläkarna, då benämnda andre underläkare, skulle placeras i lönegrad Ex 11. I Kungl. Maj:ts förslag om löne reglering för lasarettets befattningshavare (propositionen nr 272 till 1937 års riksdag) hade tredje underläkarna placerats i 11 lönegraden. Vid nämnda riksdag hade emellertid väckts motion om dessa läkares placering i 18 lönegraden. Sedan statsutskottet i avgivet utlåtande förklarat sig finna en placering i 11 lönegraden alltför låg samt en placering i 15 lönegraden bättre motsvara arten och omfattningen av dessa läkares tjänstgöringsskyldighet, hade riksdagen placerat de tredje underläkarna i sistnämnda lönegrad.

Vid den konflikt med de underordnade läkarna vid serafimerlasarettet, som uppstått sommaren 1939 och som utsträckts att avse även läkarbefattningar vid karolinska sjukhuset, hade från underläkarnas sida påyrkats, att tredje underläkarna skulle placeras i 21 lönegraden. Vid ovannämnda sammanträde den 4 september 1939 med överläkarna hade även frågan om tredje underläkarnas löneställning behandlats, varvid överläkarna ansett, att tredje underläkarna borde placeras i 18 lönegraden. Vid överenskommelse om konfliktens hävande, som den 16 september 1939 träffats mellan delegerade för direktionen och Sveriges läkarförbund, hade direktionen, som funnit en förbättring av tredje underläkarnas löneställning vara motiverad med hänsyn till arten och omfattningen av ifrågavarande läkares arbetsuppgifter, förklarat sig villig att i samband med anslagsäskandena för budgetåret 1940/41 göra framställning om tredje underläkarnas placering i 18 lönegraden.

Med hänsyn till vad sålunda förekommit hemställde direktionen, att tredje underläkarna från och med nästa budgetår placerades i lönegraden Ex 18.

Medicinalstyrelsen har framhållit, att läkarvården för personalen torde medföra så lång arbetstid, att personalläkarens arbete å poliklinikerna torde böra begränsas till ett par timmar om dagen.

Statskontoret har funnit sig icke böra för närvarande tillstyrka förslaget om inrättande av en förste underläkartjänst för personalläkaren. Ytterligare erfarenhet angående omfattningen av personalläkarens arbetsbörda borde avvaktas. I avbidan på resultatet av den utredning rörande de under-

ordnade sjukhusläkarnas avlöningsförhållanden, som 1938 års hälso- och sjukvårdssakkunniga anbefallts verkställa, borde förslaget om tredje underläkarnas lönegradsplacering icke föranleda någon åtgärd.

Allmänna lönenämnden har ej framställt erinran mot direktionens förslag i berörda delar.

1938 års hälso- och sjukvårdssakkunniga ha avstyrkt direktionens ifrågasvarande förslag.

De sakkunniga hade ingående undersökt möjligheterna att fullgöra sitt återstående uppdrag, som avsåge frågan om de underordnade sjukhusläkarnas avlönings-, arbets- och bostadsförhållanden, i två etapper, därvid de statliga sjukhusläkarnas lönefråga skulle bli föremål för bedömande för sig och föranleda förslag från de sakkunniga, som, därest Kungl. Maj:t så prövade lämpligt, skulle kunna läggas till grund för proposition till 1940 års riksdag, medan förslag framdeles skulle avgivas beträffande de landstings- och kommunalanställda läkarna. En dylik uppdelning av ärendet hade emellertid efter noggrann prövning icke visat sig möjlig, och de sakkunniga nödgades vid sådant förhållande begränsa sig till att uttala sig mot bakgrunden av de förslag, som de sakkunniga kunde komma att framställa.

I detta avseende ville de sakkunniga principiellt understryka, att enligt de sakkunnigas mening anledning saknades att vidtaga rubbning i de så sent som 1937 och 1939 fastställda lönesatserna, därest sportelsystemet fortfarande skulle bibehållas. Allenast under den förutsättningen, att en grundväsentlig ändring härutinnan vidtoges, kunde de sakkunniga förorda ändrad löneställning för olika grupper av underläkare.

Vid sin prövning av lönefrågan med utgångspunkt från angivna allmänna förutsättning hade de sakkunnigas överväganden lett fram till ett preliminärt förslag, som i åtskilliga avseenden skulle innebära avsevärda förbättringar för de underordnade läkarna men som tillika i flera punkter medförde rubbningar i nuvarande ordning, bland annat i proportionen mellan underläkare av olika grader.

Under angivna förhållanden måste särskilt inrättande av nya förste eller andre underläkarbefattningar vara ägnat att föregripa den slutliga prövningen och försvåra en övergång till den ordning, som de sakkunniga avsåge att föreslå. Likaledes funne de sakkunniga av samma skäl en förändring av tredje underläkares löneställning utan sammanhang med reformen i övrigt vara ägnad att ingiva bestämda betänkligheter.

De sakkunniga finge alltså avstyrka framställningen, i vad den avsåge en ökning av antalet förste och andre underläkare samt ändrad löneställning för tredje underläkare. Det av direktionen hävdade behovet av ytterligare underläkare borde sålunda tillgodoses genom inrättande av erforderligt antal tredje underläkarbefattningar, att, i avbidan på den fortsatta utredningens slutförande, avlönas enligt hittills gällande grunder.

Skiljaktig mening har anförts av en av de sakkunnigas läkarledamöter, P. Roushöi, som bland annat anförde:

Direktionen hade förklarat, att samtliga tjänster vore för sjukvården nödvändiga och i konsekvens härmed hade direktionen föreslagit en ökning av antalet av de bättre avlönade underläkarbefattningarna, vilket måste

anses vara riktigt. Direktionen hade här beträtt den väg, som av läkarna själva alltid ansetts vara den rätta, enär den medförde en relativt god lön på ett relativt tidigt stadium, som möjliggjorde ett tidigare upphörande av skuldsättningen och ett tidigare minskande av skuldbördan. Försåvitt de sakkunniga verkligen hade för avsikt att föreslå förbättrade förhållanden för de yngre sjukhusläkarna, syntes sålunda direktionens förslag icke böra kunna verka försvårande på övergången till den ordning, som de sakkunniga preliminärt tänkt sig.

I olikhet med majoriteten bland de sakkunniga ville reservanten därför tillstyrka direktionens förslag.

Ersättningen för utfärdade intyg och utlåtanden kunde icke betraktas som sportelinkomster. Det förelåge ej skäl att sammankoppla frågan om viss ersättning för extra arbete av icke sjukvårdande karaktär med frågan om ersättning för arbete med avseende på sjukvården inom sjukhusen. När emellertid fråga härom uppstått, borde avgivande av yttrande anstå, till dess spörsmålet blivit utrett — så mycket hellre som utredning påginge genom särskilda sakkunniga.

Direktionen har i anledning av statskontorets utlåtande yttrat:

Direktionen, som vid uppgörelse med Sveriges läkarförbund om hävande av konflikten utfäst sig att framlägga förslag om inrättande av förste underläkarbefattningen, hade därvid utgått från att det inte skulle bliva möjligt för någon av de läkare, som redan upptagits på sjukhusets stat, att vid sidan av sina egentliga arbetsuppgifter medhinna verksläkarbestyren för sjukhusets talrika personal. Denna uppfattning hade bestyrkts av erfarenheter, som därefter redan vunnits. Den jämförelsevis obetydliga ökning av sjukhusets personal, som hittills ägt rum, hade medfört en ökning av verksläkarbestyren, som föranlett den hittillsvarande personalläkaren att undanbedja sig fortsatt förordnande, och svårigheter hade uppstått att för ifrågavarande uppdrag förvärva annan av sjukhusets underläkare. Tills vidare torde det dock vara möjligt att genom lämplig arbetsfördelning mellan underläkarna åstadkomma erforderlig lättnad för den underläkare, som skulle tjänstgöra såsom personalläkare, men i den mån personalens antal utökades, bleve svårigheterna i detta hänseende allt större. Vid ingången av nästa budgetår bleve det enligt direktionens uppfattning nödvändigt att anställa ytterligare en läkare för ifrågavarande ändamål, varför direktionen vidhölle sin framställning i denna del.

I fråga om tredje underläkarnas löner ville direktionen framhålla angelägenheten av den jämförelsevis obetydliga löneförhöjning, som enligt direktionens förslag skulle beredas ifrågavarande, för sjukvården betydelsefulla grupp av unga läkare, av vilka ett stort antal vore familjeförsörjare.

Departementschefen.

En slutlig reglering av de förutnämnda frågorna rörande avlöningsförmåner för de yngre läkarna vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet samt rörande ersättningar för omförmälda intyg och utlåtanden kan tyvärr icke nu ske, eftersom de i ärendet pågående utredningarna ännu icke slutförts. Vid sådant förhållande torde de förutnämnda provisoriska bestämmelserna om ersättningar för sagda intyg och utlåtanden böra, såsom jämväl sjukhusdirektionen synes ha förutsatt, bibehållas ännu ett budgetår. Då det emellertid synes mig vara av vikt, att de underordnade läkarna erhåll-

la förbättrade löneförmåner, anser jag mig böra i likhet med allmänna lönenämnden förorda sjukhusdirektionens förslag om uppflyttning av de tredje underläkarna från 15 till 18 lönegraden. En sådan reglering av löneförmåner, vilken med hänsyn till de på området pågående utredningarna måste bli av provisorisk karaktär, synes icke kunna föregripa en omprövning av nämnda utredningars resultat, så mycket mindre som, enligt vad av handlingarna i ärendet framgår, de nu ifrågavarande tredje underläkarna i denna egenskap endast undantagsvis utfärda intyg, för vilka de kunna erhålla särskild gottgörelse.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles taga ställning till frågan om inrättande av den av sjukhusdirektionen föreslagna första underläkartjänsten vid karolinska sjukhuset, vars innehavare enligt direktiönens förslag skulle tjänstgöra som personalläkare. Då emellertid goda skäl anförts för detta förslag, anser jag mig böra vid anslagsberäkningarna i det följande utgå från att nämnda tjänst kommer till stånd.

4. Den lägre sjukvårds- och ekonomipersonalens avlöning m. m.

Rörande den lägre sjukvårds- och ekonomipersonalens tjänsteställning och löneförmåner har *direktionen* anfört följande:

De sakkunniga, som i samband med statens övertagande av serafimerlasarettet verkställt utredning rörande bland annat ifrågavarande personals löneställning, hade i anslutning till motsvarande förhållanden vid sinnessjukhusen föreslagit en särskild löneplan — benämnd U — för personal med lägre löneförmåner än dem, som utginge till en icke-ordinarie befattningshavare i lägsta lönegraden av den statliga löneplanen. Vederbörande personalorganisationer hade begärt, att ifrågavarande befattningshavares löneförmåner skulle regleras genom kollektivavtal. I proposition nr 272/1937 hade departementschefen anfört, att han då icke vore beredd att taga ställning till sistnämnda fråga, som ägde betydelse jämväl för andra allmänna sjukvårdsinstitutioner och som därför borde prövas i ett vidare sammanhang. För att icke föregripa en sådan prövning hade departementschefen funnit erforderligt, att den personal, som enligt då föreliggande förslag skulle inplaceras å löneplan U, tills vidare erhöle ställning allenast som extra befattningshavare.

Sedermera hade vederbörande personalorganisation gjort förnyad framställning angående kollektivavtal, varöver direktionen den 4 mars 1939 avgivit yttrande till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 15 juni 1939 hade direktionen bemyndigats att för tiden efter utgången av juni 1939 fastställa särskild löneplan samt att jämväl i övrigt besluta angående avlöningsförmånerna för ifrågavarande personal.

Jämlikt 50 § 2 mom. 2 p. 1 st. civila icke-ordinarereglementet fastställde Kungl. Maj:t i särskild ordning lönegrader och löneklasser ävensom erforderliga avlöningsföreskrifter i övrigt för sådana grupper bland ordinarie ekonomipersonal vid statens sinnessjukhus, beträffande vilka lönen ansåges böra bestämmas till lägre belopp än som angäves i löneplan Eo. Med stöd av nämnda stadgande hade Kungl. Maj:t genom beslut den 15 juni 1939 fastställt särskilda avlöningsföreskrifter för ifråga-

varande personal vid sinnessjukhusen. Vidare hade genom nådigt beslut den 14 juli 1939 pensionsförmånerna reglerats för samma personal.

Då sålunda motsvarande personal vid statens sinnessjukhus beretts anställning som extra ordinarie tjänstemän, funne direktionen, att extra ordinarie anställningsform nu, såsom ovanberörda sakkunniga föreslagit, borde beredas sköterskebiträden m. fl. vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet, vilka för närvarande innehade ställning som extra befattningshavare.

Den personal, varom nu vore fråga, omfattade dels följande sjukvårdspersonal, nämligen sköterskebiträden, fotografibiträden och baderskor, dels ock följande ekonomipersonal, nämligen köks- och serveringsbiträden, tvättbiträden, städerskor, sömmerskor, förrådsbiträden samt första tvätt-, köks- och serveringsbiträden. För denna personal hade direktionen för innevarande budgetår fastställt följande löneplan:

Lönegrad		Löneklass nr	Årslön Fast del
Nr	Omfattar löneklasserna		
e. U 4	f—d	f	2,031
e. U 5	e—c	e	2,118
		d	2,205
		c	2,292

Utöver i tabellen angivna fasta del utginge en rörlig del med belopp, motsvarande rörliga tillägget till ordinarie tjänstemän.

Till lönegrad e. U 4 hade hänförts sköterskebiträden, köks- och serveringsbiträden, tvättbiträden samt städerskor. Till lönegrad e. U 5 hade hänförts fotografibiträden, baderskor, sömmerskor, förrådsbiträden, första tvätt-, köks- och serveringsbiträden.

Direktionen föresloge sålunda, att nämnda personal vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet erhöle ställning som extra ordinarie tjänstemän samt att för dem måtte fastställas följande löneplan U:

Lönegrad		Löneklass nr	Årslön
Nr	Omfattar löneklasserna		
e. o. U 1	e—a	e	2,118
e. o. U 2	d—l	d	2,205
		c	2,292
		b	2,382
		a	2,472
		l	2,562

Vad anginge karolinska sjukhuset föresloges följande fördelning mellan lönegraderna:

Sjukvårdspersonal.

10 sköterskebiträden . . . E. o. U 1
5 fotografibiträden . . . E. o. U 2
9 baderskor . . . . . »

Ekonomipersonal.

46 köks- och serveringsbiträden . . . . . E. o. U 1
30 tvättbiträden . . . . . »
250 städerskor . . . . . »
6 sömmerskor . . . . . E. o. U 2
1 förrådsbiträde . . . . . »
6 första köks- och serveringsbiträden . . . . . »

Vidare föresloge direktionen, att för denna personal måtte få tillämpas ett tjänstepensionsunderlag av 1,236 kronor och ett tjänstepensionsavdrag för år räknat av 33 kronor samt ett familjepensionsunderlag av 720 kronor och ett familjepensionsavdrag för år räknat av 69 kronor, att pensionsåldern bestämdes inträda vid utgången av den månad, under vilken befattningshavare uppnådde en levnadsålder av 60 år, samt att ifrågasvarande befattningshavare, som omedelbart före den 1 juli 1940 innehaft anställning vid sjukhusen, måtte såsom tjänsteår få tillgodoräkna tjänstetid före sistberörda dag.

I detta sammanhang ville direktionen meddela, att förhandlingar förts mellan direktionen och representanter för vederbörande personalorganisation angående löneroglering för nu förevarande personal, varvid personalorganisationen förklarar sig godkänna direktionens nu framlagda förslag.

Statskontoret har påpekat, att enligt direktionens förslag ifrågasvarande personal vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet skulle komma att uppbära lön enligt en högre löneskala ävensom beredas högre tjänstepension än motsvarande personal vid statens sinnessjukhus. Enligt statskontorets mening borde det icke komma i fråga, att befattningshavare med varandra motsvarande arbetsuppgifter ställdes olika i löne- och pensionshänseende. Därest direktionens förslag, att avsedda personal vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet skulle beredas extra ordinarie anställning, skulle vinna bifall, borde för densamma fastställas enahanda löne- och pensionsförmåner som för personalen vid psykiatriska sjukhuset. Statskontoret ville emellertid ifrågasätta, huruvida icke med hänsyn till nuvarande statsfinansiella läge med den föreslagna lönerogleringen tills vidare borde anstå.

I detta sammanhang ville statskontoret erinra om att de bestämmelser ifråga om pensionsunderlag, som utfärdats för här avsedd personal vid sinnessjukhusen, endast vore provisoriska samt att spörsmålet om ett definitivt bestämmande av pensionsunderlagen för dessa befattningshavare underställt 1938 års pensionssakkunniga.

Allmänna lönenämnden har anfört, att lönebeloppen å den föreslagna löneplanen syntes ha hämtats från den av Kungl. Maj:t den 15 juni 1939 fastställda löneplanen Ek för kvinnliga ekonomister av 3 och 4 klass

vid statens sinnessjukhus. Emellertid innebure den av direktionen föreslagna inplaceringen i lönegrader av de olika befattningshavargrupperna genomgående en högre löneställning för den ifrågavarande personalen vid de båda sjukhusen än för motsvarande personal vid sinnessjukhusen. Lika så hade tjänstepensionsunderlaget föreslagits till högre belopp än vid sistnämnda sjukhus. Ehuru dylika olikheter med avseende å löne- och pensionsvillkoren måhända kunde vara påkallade på grund av särskilda förhållanden vid de ifrågavarande båda sjukhusen, hade lönenämnden likväl ansett sig böra särskilt påpeka dessa avvikelser, detta med hänsyn till de konsekvenser för sinnessjukhusens personal ett godtagande av direktionens förslag möjligen kunde föranleda.

Direktionen har vidhållit sitt förslag och yttrat bland annat följande:

Sedan Stockholms kommunalarbetares samorganisation hos direktionen påkallat förhandlingar angående träffande av kollektivavtal för ifrågavarande personal, hade under hösten 1939 förts långvariga förhandlingar i lönefrågan mellan representanter för direktionen och nämnda sammanslutning. Såsom utgångspunkt vid dessa förhandlingar hade för direktionens del tjänat de löner, som tidigare med hänsyn till avlöningarna för motsvarande personal i Stockholms stads tjänst tillerkänts personalen i fråga. Då någon överenskommelse med personalens representanter icke kunnat träffas om löner, som understeg de förut utgående lönerna, hade direktionen funnit sig böra föreslå, att ifrågavarande personal skulle erhålla extra ordinarie anställning med löner enligt de lönegrader på den för statens sinnessjukhus fastställda särskilda löneplanen, som motsvarade personalens förutvarande löner. Detta förslag hade godtagits av personalens representanter. Direktionen, som ansåge det vara önskvärt, att ifrågavarande personal från och med nästa budgetår erhöles anställning såsom extra ordinarie befattningshavare, vidhölle det av direktionen i detta avseende framlagda förslaget.

Departementschefen.

Såsom av det föregående framgår, har vederbörande personalorganisation ifrågasatt kollektivavtal för den lägre sjukvårds- och ekonomipersonalen. Dessa befattningshavares anställningsförhållanden äro nu reglerade på sätt gäller för extra befattningshavare. Direktionen har icke ansett sig böra förorda kollektivavtal men föreslagit, att personalen skulle, med bibehållande i stort sett av sina nuvarande löner, erhålla extra ordinarie anställning. Härvid skulle motsvarande bestämmelser för statens sinnessjukhus tillämpas men personalen vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet, med hänsyn till den redan gällande lönenivån, genomgående placeras i högre lönegrader än som fastställts för samma personal vid sinnessjukhusen. Direktionen har vid uppgörandet av sitt förslag icke kunnat undgå att beakta löneförhållandena vid Stockholms stads sjukhus. Särskilt med hänsyn till önskvärdheten att kunna på ett fastare sätt binda personal vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet och därigenom undvika för arbetet störande, ständiga personalombyten anser jag direktionens förslag böra biträdas. Rörande de föreslagna löneförmånerna, vilka i allmänhet understiga de i civila icke-ordinarie reglementet reglerade, torde

särskilda bestämmelser böra utfärdas. Vad beträffar personalens pensionsförmåner, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att härom meddela bestämmelser med stöd av 28 § 3 mom. civila tjänstepensionsreglementet och 14 § 3 mom. allmänna familjepensionsreglementet.

5. Anslagsberäkningar.

Direktionen har erinrat, att anslagsberäkningarna för innevarande budgetår i stort sett motsvarade kostnaderna för karolinska sjukhusets drift under tre kvartal. För budgetåret 1940/41 borde däremot anslag beräknas för helt budgetår. *Direktionen* hade anbefallts att taga i förnyat övervägande frågan om personalorganisationen vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet och därmed sammanhängande spörsmål.

I anledning härav ville *direktionen* anföra, att *direktionen* i samband med öppnandet av de nya avdelningarna vid karolinska sjukhuset och med ledning av de erfarenheter, som därvid vunnes, ämnade vidtaga en omprövning av personalorganisationen vid nämnda sjukhus samt därefter inkomma med förslag i sådant avseende. Innan någon närmare erfarenhet erhållits angående de krav, som driften av sjukhusets olika avdelningar visade sig medföra i fråga om personalens antal och kvalifikationer, vore det förenat med stora svårigheter att med någon större säkerhet kunna bedöma, i vad mån jämkningar i den beräknade personaluppsättningen borde vidtagas. *Direktionen* hade därför vid beräkningen av anslagsbehovet för sjukhuset för budgetåret 1940/41 ansett sig i avbidan på ifrågavarande omprövning av personalbehovet i stort sett böra utgå från den för sjukhuset fastställda personaluppsättningen.

På uppdrag av *direktionen* hade dess ledamot statskommissarien K. Tottie verkställt utredning angående avlönings- och pensionsförmåner för vissa biträdande läkare vid karolinska sjukhusets och serafimerlasarettets kliniker. Sådana läkare finnas nu anställda allenast vid karolinska sjukhusets medicinska klinik, kirurgiska klinik och kvinnoklinik med ett arvode av 7,500 kronor. Enligt nämnda utredning skulle ifrågavarande läkare hädanefter benämnas biträdande överläkare och erhålla ordinarie anställning med placering i lönegraden A 28. Härförutom föreslås av utredningsmannen, att sådana befattningar inrättas jämväl vid serafimerlasarettets medicinska och kirurgiska kliniker, detta i anslutning till det i propositionen nr 206 till 1939 års lagtima riksdag gjorda uttalandet, att dylika befattningar icke borde komma till stånd med mindre platsantalet å vederbörande klinik överstege 90. Inalles skulle alltså vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet finnas fem tjänster av denna art. Slutligen föreslås, att överläkaren vid serafimerlasarettets röntgenavdelning, som nu uppbär arvode med 9,000 kronor, skulle erhålla ställning som biträdande överläkare med placering i lönegraden A 29.

Med hänsyn till ovannämnda åt *direktionen* meddelade uppdrag att taga

sjukhusets personalorganisation under förnyat övertvägande och då direktionen, såsom ovan angivits, ansåge sig böra utföra detta uppdrag med ledning av de erfarenheter, som yppade sig i samband med att verksamheten på sjukhusets olika avdelningar påbörjades, ville direktionen icke dessförinnan taga ställning till de sålunda framställda förslagen. Direktionen ansåge det böra övertvägas, om ej pensionsfrågan, med hänsyn till att ifrågavarande läkare liksom även underläkarna i många fall ambulerade mellan sjukhus, som lydte under olika huvudmän, i stället skulle kunna lösas på det sätt, att på de allmänna kroppssjukhusen tjänstgörande biträdande läkare och underläkare allmänt bleve anslutna till den pensionering för lasarettsläkare, som omhänderhades av statens pensionsanstalt. Direktionen funne det vara önskvärt, att utredning härom verkställdes.

Direktionen ansåge sig emellertid böra föreslå, att nämnda fem biträdande läkare, vilka skulle övertaga en del av överläkarnas arbetsuppgifter på klinikerna, skulle redan från och med budgetåret 1940/41 benämnas biträdande överläkare och att arvodenä skulle för envar av dem förhöjas med 500 kronor. På grund härav borde arvodenä, med inräknande av dyrtidstillägg, bestämmas till 9,200 kronor.

Mot direktionens beslut ha *skiljaktiga meningar* anförts dels av sjukhusdirektören von Dardel, dels ock av professorn Söderlund och statskommisarién Tottie. *von Dardel* har ansett, att förslag om förhöjd avlöning åt de fem biträdande läkarna ej bort framställas, innan direktionen fullgjort det ovanberörda förnyade övertvägandet av karolinska sjukhusets personalorganisation. *Söderlund* och *Tottie* ha bland annat anført, att, i anslutning till de av departementschefen vid behandlingen av sjukhusets stater för innevarande budgetår angivna linjerna beträffande fördelningen av ansvaret för sjukvården å klinikerna, en uppdelning borde ske mellan vederbörande klinikchef och den biträdande överläkaren, så att envar av dem ålades det direkta ansvaret för vissa allmänna avdelningar och även finge till sitt förfogande vissa enskilda vårdplatser.

Statskontoret har på det av von Dardel anförda skälet icke funnit sig kunna biträda direktionens förslag. Ämbetsverket har dock understrukt ovan återgivna uttalande av reservanterna Söderlund och Tottie.

Även *allmänna lönenämnden* har anslutit sig till von Dardels mening.

1938 års hälso- och sjukvårdssakkunniga ha avstyrkt, att icke heltidstjänstgörande befattningshavare inplacerades i avlöningsreglementet. Sådana befattningar borde enligt de sakkunnigas mening bibehållas såsom arvodesavlönade. Och med hänsyn till att jämväl för sagda befattningshavare framdeles borde stadgas skyldighet att icke uppbära annan ersättning för arbete i tjänsten, kunde de sakkunniga icke tillråda, att nu någon ändring vidtoges i arvodenäs belopp utan samtidig jämkning av villkoren för arvodets utgående.

Direktionen har föreslagit följande a v l ö n i n g s s t a t för karolinska sjukhuset:

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, förslagsvis	kronor 1,188,000		
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:			
a. Grundbelopp	kronor 187,196		
b. Vikariatsersättningar m. m., förslagsvis	» 36,304	»	223,500
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:			
a. Grundavlöningar m. m., förslagsvis	kronor 1,992,500		
b. Avlöningsförhöjningar m. m., förslagsvis	» 87,000	»	2,079,500
4. Rörligt tillägg, förslagsvis		»	300,000
			<hr/>
	Summa förslagsanslag	kronor	3,791,000.

I anslagsposten till *arvodesgrundbelopp* har direktionen inräknat dyrtidstillägg enligt 16 procent å de arvoden, varå dyrtidstillägg nu utgår. Sammanlagda beloppet av de arvodesförhöjningar, som av denna anledning företagits, uppgår till 17,560 kronor. I delposten ingå ovannämnda föreståndararvoden till professorn i patologi och föreståndaren för radiopatologiska forskningsavdelningen med sammanlagt 3,000 kronor. Vidare ingår i delposten ett belopp av 1,500 kronor, utgörande arvodesförhöjningar för de föreslagna biträdande överläkarna. Å andra sidan har arvodet till personalläkaren, nu 1,500 kronor, uteslutits, då såsom ovan nämnts dennes tjänst skulle förvandlas till förste underläkarbefattning.

Anslagsposten till *avlöningar till övrig icke-ordinarie personal* har förhöjts bland annat på grund av de föreslagna förändringarna av underläkarnas antal och lönegradsplacering samt den lägre sjukvårds- och ekonomipersonalens tjänsteställning.

Medicinalstyrelsen har anslutit sig till direktionens inställning till frågan om personalorganisationen men samtidigt framhållit önskvärdheten av att frågas avgörande icke onödigtvis bleve uppskjuten. Styrelsen har tillstyrkt ett av professorn E. Ahlström framfört, av direktionen ej upptaget förslag om anställande av ytterligare en assistentsköterska å förlossningsavdelningen, detta särskilt med hänsyn till den mottagning för väntande mödrar, som otvivelaktigt måste komma till stånd därstädes. Sedermera har, enligt vad i ärendet upplysts, t. f. överläkaren vid sjukhusets kvinno-klinik uttalat önskvärdheten av att en sköterskebefattning i lönegraden A 7 vid nämnda avdelning utbyttes mot en i samma lönegrad placerad barnmorsketjänst. Beträffande skälen härtill torde få hänvisas till handlingarna i ärendet.

Kanslern för rikets universitet har i enlighet med framställning av lärarkollegiet vid karolinska institutet hemställt, att befattningen som *socialkurator vid psykiatriska kliniken* å karolinska sjukhuset måtte förändras från extra ordinarie tjänst i lönegraden Eo 7 till

ordinarie befattning i lönegraden A 11. Framställningen är grundad på en skrivelse till lärarkollegiet från överläkaren å den psykiatriska kliniken, professorn V. Wigert, som anfört i huvudsak följande:

Vid den psykiatriska undervisningen å karolinska sjukhuset komme även att behandlas sådana lindrigare psykiska sjukdomsfall, för vilka behov av vård på sinnessjukhus icke förelåge. Då dessa ofta hade den intimaste beröring med de sjukas sociala levnadsförhållanden och då de terapeutiska åtgärderna ofta vore av social natur, vore det av synnerlig vikt, att en väl kvalificerad funktionär (social kurator) stode till förfogande för sociala utredningar och patienternas rationella omhändertagande. Förutom särskilda personliga kvalifikationer krävdes av kuratorn sjuksköterske- och socialvårdsutbildning m. m.

Ursprungligen hade också i personalstaten upptagits en kurator i lönegrad A 11, d. v. s. samma lönegrad som bestämts för övriga kuratorer vid sjukhuset. Av besparingsskäl hade befattningshavaren dock placerats i lönegrad Eo 7. Med anledning av väckt motion hade statsutskottet år 1939 övervägt frågan men icke ansett sig då kunna tillstyrka ordinarie löneställning för kuratorn.

Den väl kvalificerade kurator, som kliniken disponerade på psykiatriska sjukhuset (studentexamen, treårig sjuksköterskeskola, flerårig sjuksköterskeverksamhet, socialinstitutet, flerårig psykiatrisk kuratorsverksamhet), kunde befaras söka sig till en bättre tjänst (exempelvis hos Stockholms stad). Att förvärva en kompetent befattningshavare för nuvarande lön, motsvarande en e. o. sjuksköterskelön, vore knappast möjligt.

I utlåtande över kanslerns framställning har *direktionen*, inom vilken dock reservationer anförts av professorerna Nanna Svartz Malmberg, Bergstrand och Berven, avstyrkt densamma under åberopande, att närmare erfarenhet om arbetsuppgifterna m. m. borde vinnas.

Departementschefen.

Med hänsyn till den rådande osäkerheten rörande sjukhusverksamhetens blivande omfattning har Kungl. Maj:t föreskrivit, att åtgärder för tillsättande av ordinarie tjänster vid karolinska sjukhuset ej må under innevarande budgetår vidtagas, förrän Kungl. Maj:t lämnat tillstånd därtill, samt att *direktionen* må under nämnda budgetår vidtaga åtgärder för tillsättande av övriga tjänster vid sjukhuset först efter prövning av behovet. Motsvarande föreskrift torde böra, med beaktande av vad i det föregående (sid. 12) anförts, meddelas även för nästa budgetår. De jämkningar i den avsedda personaluppsättningen, som kunna befinnas påkallade, böra, såsom *direktionen* ansett, företagas först efter det erfarenhet om personalbehovet under sjukhusets drift vunnits.

Ändrad löneställning för de förutnämnda biträdande läkarna anser jag mig i likhet med de i ärendet hörda myndigheterna icke kunna nu tillstyrka. Däremot har jag intet att erinra mot att dessa läkare i fortsättningen benämnas biträdande överläkare och att en uppdelning av arbetsuppgifterna mellan vederbörande klinikchef och den biträdande överläkaren kommer till stånd i anslutning till vad av omförmälda reservanter i sjukhusdirektionen angivits.

För framställningen om ändrad löneställning för kuratorn vid psykiatriska kliniken ha enligt min mening anförts goda skäl. Numera torde man icke minst på grundval av erfarenheterna från sjukhus i utlandet men även från verksamheten vid svenska sjukvårdsinrättningar äga en så säker kännedom om arten och omfattningen av de arbetsuppgifter, som ankomma på nämnda befattningshavare, att någon tveksamhet rörande lämpligheten av den för den sociala kuratorn vid psykiatriska kliniken ifrågasatta löneställningen knappast kan föreligga. Jag vill erinra, att de två sociala kuratorer, som finnas anställda vid karolinska sjukhuset i övrigt, äro placerade i lönegraden A 11 och att det icke kan vara befogat att för motsvarande befattningshavare vid psykiatriska kliniken bestämma lägre löneförmåner eller att av denna befattningshavare fordra lägre kvalifikationer. Även bör framhållas, att kuratorn vid Beckomberga sjukhus åtnjuter löneförmåner, som i stort sett motsvara de till de nuvarande två kuratorerna vid karolinska sjukhuset utgående. Jag vill därför tillstyrka, att ifrågavarande extra ordinarie befattning i 7 lönegraden ändras till ordinarie befattning i lönegraden A 11 men utgår därvid också från att av innehavaren av denna tjänst liksom av motsvarande tjänster vid sjukhuset i övrigt skall fordras speciell utbildning för social verksamhet av denna art, motsvarande den, som förmedlas inom vårt land genom institutet för socialpolitisk och kommunal utbildning och forskning i Stockholm.

Vid beräkning av anslagsbehovet i det följande utgår jag från direktionens kalkyler. Ovan har förutsatts, att i sjukhusets avlönings- och omkostnadsstater särskild redovisning skall lämnas för å ena sidan sjukhusets garnisonsavdelningar (inklusive de å garnisonssjukhuset kvarvarande) och å andra sidan karolinska sjukhuset i övrigt.

Med utgångspunkt härifrån beräknar jag först de poster, som böra uppföras under rubriken *Sjukhuset i övrigt*.

Anslagsposten till *avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat* bör enligt direktionens beräkningar med hänsyn till uppskovet med inrättandet av ögonkliniken minskas med 55,000 kronor och med hänsyn till uppskovet till den 1 januari 1941 med inrättandet av psykiatriska kliniken med 50,000 kronor. Vidare bör från det av direktionen beräknade beloppet frånräknas kostnaden för avlöningar till ordinarie personal å garnisonsavdelningarna vid sjukhuset, enligt inhämtad uppgift, utgörande i avrundat tal 47,000 kronor. Med dessa avdrag skulle anslagsposten uppgå till (1,188,000 — — 105,000 — 47,000 =) 1,036,000 kronor. Vid bifall till förslaget om ändrad löneställning för sociala kuratorn vid psykiatriska kliniken bör emellertid posten höjas med 2,600 kronor till i runt tal 1,039,000 kronor. Detta belopp bör dock i anslutning till de i årets statsverksproposition av chefen för finansdepartementet angivna grunderna för beräkning av anslagsposter av denna art sänkas med det belopp, varmed anslagsposten till rörligt tillägg på grund av ökat indextal måste uppräknas, d. v. s. med omkring 84,000 kronor. Anslagsposten skulle alltså bestämmas till (1,039,000 — 84,000 =) 955,000 kronor.

Den under anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, uppförda delposten till *grundbelopp* torde med anledning av uppskovet med igångsättandet av ögonkliniken och psykiatriska kliniken böra minskas med av direktionen uppgivet belopp, 13,386 kronor. Härvid har förutsatts, att överläkararvode skall för hela budgetåret utgå till överläkaren vid psykiatriska kliniken trots att kliniken igångsättes först den 1 januari 1941. Detta synes rimligt med hänsyn till att nämnda befattningshavare måste förbereda klinikens upprättande. Med hänsyn till vad chefen för finansdepartementet i årets statsverksproposition i ämnet anfört torde inarbetande av dyrtidstillägg i arvodesbeloppen icke böra ske. Av detta skäl bör delposten minskas med 17,560 kronor. Vidare böra frånräknas de av direktionen föreslagna men av mig avstyrkta arvodesförhöjningarna för biträdande läkare med 1,500 kronor. Posten skulle alltså bestämmas till $(187,196 - 13,386 - 17,560 - 1,500 =) 154,750$ kronor. För *vikariatsersättningar* torde böra uppföras ett belopp av förslagsvis 31,250 kronor.

Nyssberörda uppskov med sjukhusets upprättande bör enligt av direktionen gjord beräkning föranleda en sänkning av delposten till *grundavlöningar m. m. för övrig icke-ordinarie personal* med ett belopp av 165,000 kronor, varav belöpa på ögonkliniken i runt tal 108,000 kronor och på psykiatriska kliniken i runt tal 57,000 kronor. Vidare torde särskiljandet av avlöningskostnaderna för garnisonsavdelningarna enligt under hand från direktionen inhämtad uppgift medföra en sänkning av posten med 51,000 kronor. Slutligen bör posten vid bifall till förslaget om förändring av den nuvarande icke-ordinarie tjänsten som social kurator vid psykiatriska kliniken till ordinarie tjänst minskas med ytterligare omkring 1,600 kronor. Delposten bör således beräknas till $(1,992,500 - 165,000 - 51,000 - 1,600 =)$ i runt tal förslagsvis 1,775,000 kronor. Delposten till *avlöningsförhöjningar m. m.* torde kunna beräknas till förslagsvis 74,000 kronor.

Posten till *rörligt tillägg* bör med hänsyn till uppskovet med sjukhusets igångsättande minskas med omkring 24,000 kronor och med hänsyn till att kostnaderna för garnisonsavdelningarna skola särskilt redovisas med omkring 8,500 kronor. Posten torde böra uppföras med i avrundat tal förslagsvis 260,000 kronor.

För avlöningar vid karolinska sjukhuset utom garnisonsavdelningarna böra således beräknas $(955,000 + 154,750 + 31,250 + 1,775,000 + 74,000 + 260,000 =)$ 3,250,000 kronor.

Kostnaden för avlöningar åt den vid garnisonsavdelningarna å karolinska sjukhuset (inklusive garnisonssjukhuset) anställda personalen — med undantag för bland andra läkare och militära sjukvårdare, vilkas ersättningar förutsättas skola bestridas från anslag under fjärde huvudtiteln — skulle enligt vad förut ifrågasatts redovisas å karolinska sjukhusets avlöningsstat under en särskild avdelning. De under denna avdelning ingående posterna beräknar jag på följande sätt.

För *avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat* beräknas såsom förut nämnts ett belopp av i runt tal 47,000 kronor. Härifrån torde emellertid på förut anförda skäl böra dragas ett belopp, motsvarande den ökade medelsanvisningen till rörligt tillägg. Anslagsposten torde kunna bestämmas till 40,000 kronor. Till *avlöningar till icke-ordinarie personal* kunna enligt vad nyss sagts för *grundavlöningar* nu beräknas 51,000 kronor. Såsom tidigare nämnts (jfr sid. 20), har direktionen beräknat motsvarande kostnad för den vid garnisonssjukhuset erforderliga personalen till omkring 127,000 kronor. Härvid har direktionen i vissa fall medräknat nu till ett antal befattningshavare utgående dyrtidstillägg. Mot denna beräkningsgrund har jag intet att erinra. Delposten torde därför böra uppföras med i runt tal 178,000 kronor. Lämpligen bör denna post — i likhet med den nu i avlöningsstaten för karolinska sjukhuset uppförda motsvarande delposten — betecknas förslagsvis. Härvid förutsättes, att posten ej må utan Kungl. Maj:ts medgivande överskridas. Såsom redan nämnts, har vid anslagsberäkningarna förutsatts, att vid garnisonsavdelningarna skola under nästa budgetår tjänstgöra ett antal militära sjukvårdare. Enligt vad jag inhämtat, finnes anledning antaga, att sådana icke skola stå till förfogande, om de nuvarande exceptionella förhållandena föreligga jämväl under nästa budgetår. Blir så fallet, torde lönerna till den arbetskraft, som i stället erfordras, få bestridas från den nu förevarande delposten. För *avlöningsförhöjningar m. m.* torde kunna beräknas 8,000 kronor. Kostnaden för *rörligt tillägg* synes kunna upptagas till 21,000 kronor. Avlöningsstaten för garnisonsavdelningarna skulle alltså komma att sluta å $(40,000 + 178,000 + 8,000 + 21,000 =)$ 247,000 kronor.

Förslagsanslaget till Karolinska sjukhuset: Avlöningar skulle enligt vad jag ovan anført uppföras med $(3,250,000 + 247,000 =)$ 3,497,000 kronor, vilket i förhållande till det för innevarande budgetår uppförda beloppet innebär en ökning med 712,000 kronor, betingad väsentligen därav, att anslaget beräknats för helt budgetår mot nu endast för en del av budgetåret, och av att i anslaget inräknats omförmälda kostnader för garnisonssjukhuset.

Såsom redan anförts, bör uppskovet med sjukhusets igångsättande ej medföra ändring i den för sjukhuset fastställda *personalförteckningen*. I denna förteckning torde emellertid i anslutning till vad ovan yttrats den för garnisonsavdelningen avsedda personalen — 11 ordinarie sjuksköterskor — böra redovisas särskilt för sig. En för kvinnokliniken avsedd sjukskötersketjänst i lönegraden A 7 torde böra, såsom av det föregående framgår, utbytas mot en barnmorsketjänst i samma lönegrad. Vidare bör vid bifall till mitt i det föregående i ämnet framställda förslag antalet sociala kuratorer ökas från två till tre. Jag anser mig härjämte böra ifrågasätta ändrad benämning av sjukhusdirektörstjänsten.

III. Anslag till omkostnader vid karolinska sjukhuset.

Förslagsanslaget till Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Omkostnader är för innevarande budgetår uppfört med 1,555,000 kronor. Beräkningarna av anslagsbehovet ha grundats på successivt igångsättande av sjukhusets olika avdelningar under budgetåret, alltså icke på medelsåtgången för helt budgetår. Omkostnadsstaten, som är införd å sid. 443 f. i statsliggaren för budgetåret 1939/40, upptager bruttoutgifter å 1,621,500 kronor och inkomster av särskilda uppbördsmedel å 66,500 kronor, utgörande ersättning från serafimerlasarettet för vid karolinska sjukhuset utförd tvätt.

Direktionen har upplyst, att direktionen grundat sina anslagsberäkningar för nästa budgetår till huvudsaklig del på de verkliga utgifterna vid serafimerlasarettet under budgetåret 1938/39. Härvid hade direktionen icke tagit hänsyn till de under rådande förhållanden inträffade eller väntade prisförhöjningarna. Den av direktionen ifrågasatta omkostnadsstaten slutar, såsom handlingarna i ärendet utvisa, å ett belopp av 2,265,000 kronor. Då direktionen — såsom av det följande framgår — föreslagit, att tvättinrättningen vid serafimerlasarettet ånyo skulle tagas i bruk, har direktionen för nästa budgetår icke å omkostnadsstaten upptagit inkomst av tvätt för lasarettet. Beträffande den i staten till 9,000 kronor upptagna kostnaden för patologiska undersökningar torde få hänvisas till vad därom anförts i det föregående.

I sina anslagsberäkningar för innevarande budgetår upptog direktionen till förbrukningsartiklar m. m. för radio-patologiska forskningsavdelningen och radio-fysiska forskningsavdelningen förslagsvis respektive 12,000 och 4,000 kronor. Mot detta förslag framställdes icke av Kungl. Maj:t eller riksdagen någon erinran. Direktionen har emellertid nu enligt förslaget till omkostnadsstat förutsatt, att berörda belopp även skola användas för bekostande av skrivmateriel, trycksaker, instrument samt reparation av instrument. I denna fråga har förekommit i korthet följande:

Forskningsavdelningarna äro icke statliga institutioner utan stå till jubileumsfondens förfogande för det vetenskapliga studiet av kräftsjukdomarna. Därjämte stå de emellertid till radiumhemmets (den statliga kliniken) förfogande för arbeten i samband med sjukvården samt för undervisning och forskning, varjämte den radio-fysiska avdelningens mät- och kontrollsektioner även stå till förfogande för karolinska sjukhusets övriga röntgenavdelningar. Utrustningen av forskningsavdelningarna bekostas helt av jubileumsfonden och cancerföreningen. Enligt § 12 i överenskommelsen angående jubileumskliniken bekostas staten de förbrukningsartiklar, som erfordras för forskningsavdelningarnas löpande arbete åt radiumhemmet och sjukhuset i övrigt, medan övriga kostnader i förevarande hänseende bestridas av jubileumsfonden. Den personal, som regelmässigt erfordras för utförande av sagda arbete, avlönas av staten.

Föreståndaren för radio-fysiska avdelningen har hemställt, att ovan nämnda förbrukningsartiklar avsedda belopp måtte få disponeras icke blott för förbrukningsartiklar i trängre bemärkelse (gummiduk, häfta, glas-

varor o. d.) utan även för nyanskaffning av instrument, avsedda för den löpande kontrollen av radiumhemmets röntgen- och radiumavdelningar, samt reparation av sådana instrument ävensom för skrivmateriel och andra expenser, vilka avsåge arbetet åt radiumhemmet. Å radiofysiska avdelningen, vilken frågan huvudsakligen gällde, utexperimenterades genom vetenskapliga undersökningar nya behandlingsmetoder, t. ex. för strålningsmätningar, varefter dessa tillämpades vid sjukvården. Då antalet undersökningar å avdelningen för radiumhemmets räkning starkt ökats, hade uppstått behov av ytterligare arbetskraft för dessa undersökningar, men för att undvika ökade kostnader härför hade arbetsbesparande anordningar konstruerats. Skulle nu kostnaden för dylika hjälpmedel icke betalas av staten, uppstode stora svårigheter att låta de vetenskapliga rönen komma sjukvården till godo. Om fonden skulle bekosta nyanskaffning av instrument, måste den av fonden avlönade, redan nu otillräckliga personalen minskas. De av cancerföreningen tidigare anvisade anslag, som motsvarade de nu ifrågakarande beloppen, hade använts även för instrument och dylikt. Det hade också vid överenskommelsens ingående varit avsett, att samma förhållande skulle gälla efter statens övertagande av radiumhemmet.

Under åberopande särskilt av vad som torde varit avsett vid överenskommelsens ingående har *direktionen* gjort framställning i enlighet med föreståndarens hemställan. *Styrelsen för fonden* har tillstyrkt framställningen. *Statskontoret* har ansett sig icke kunna tillstyrka ansökningen, såvitt avser nyanskaffning av instrument, men icke motsatt sig, att reparation av instrument bekostades av anslagsbeloppen. Övriga ifrågakarande expenser borde sjukhuset tillhandahålla.

Statskontoret har anfört, att beräkningarna av omkostnadsanslaget i huvudsak undandroge sig statskontorets bedömande. Ämbetsverket funne sig dock böra ifrågasätta, huruvida icke anslagsposten till inventariers underhåll och komplettering — vilken upptagits till 190,000 kronor — skäligen borde kunna nedsättas.

Därest ifrågasatt uppskov med inrättandet av ögonklinik och psykiatrisk klinik vid karolinska sjukhuset komme till stånd, skulle enligt *direktionens* i utlåtande den 3 februari 1940 gjorda beräkningar omkostnadsstaten erhålla följande utseende:

1. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	kronor	2,000
2. Expenser, <i>förslagsvis</i>	»	354,000
3. Övriga utgifter:		
a. Inventariers underhåll och komplettering	kronor	167,000
b. Tvätt och renhållning, <i>förslagsvis</i>	»	45,000
c. Kosthåll, <i>förslagsvis</i>	»	617,000
d. Läkemedel, <i>förslagsvis</i>	»	250,000
e. Förbrukningsartiklar m. m. för sjukvården, <i>förslagsvis</i>	»	573,000
f. Diverse utgifter	»	18,000
		<u>1,670,000</u>
	Summa kronor	2,026,000.

Såsom redan nämnts, har omkostnadsanslaget för innevarande budgetår — liksom för övrigt även avlöningsanslaget — beräknats från den förut-

sättningen, att sjukhuset skall vara i verksamhet endast under en del av budgetåret. Någon närmare erfarenhet rörande den verkliga medelsåtgången kan ännu icke sägas ha ernåtts. Det är givetvis vanskligt att under sådana förhållanden i förväg beräkna omkostnaderna för sjukhuset för helt budgetår räknat vid drift i den omfattning, som i det föregående avsetts. Direktionsberäkningar anser jag mig böra i det väsentliga godtaga. Eftersom sjukhuset för närvarande arbetar med fullständigt ny utrustning, förefaller det dock troligt, att ett något mindre belopp än det, varmed direktionen räknat, bör kunna avses till inventariers underhåll och komplettering. Jämväl posten till övriga expenser torde kunna minskas. I enlighet med vad jag i det föregående anfört (jfr sid. 38), lärer i omkostnadsstaten böra på sätt direktionen förutsatt uppföras ett belopp av 9,000 kronor såsom ersättning för patologiska undersökningar. Med hänsyn till jubileumsfondens försämrade ekonomi vill jag icke resa erinran mot att forskningsavdelningarnas vid jubileumskliniken omkostnader för arbeten åt radiumhemmet gäldas av statsmedel i den utsträckning, som av direktionen ifrågasatts. Vid anslagsberäkningarna anser jag mig av skäl, som i det följande anföras, vidare böra utgå från att verksamheten vid serafimerlasarettets tvättinrättning återupptages.

Såsom ovan förordats, torde från karolinska sjukhusets omkostnadsanslag jämväl böra bestridas omkostnaderna icke blott för de redan planerade garnisonsavdelningarna vid karolinska sjukhuset utan även för garnisonssjukhuset. För dessa kostnader bör emellertid som nämnts i omkostnadsstaten lämnas särskild redovisning. Enligt vad jag under hand inhämtat, kan av det av direktionen ursprungligen för karolinska sjukhuset beräknade omkostnadsanslaget ett belopp av 202,600 kronor anses belöpa å garnisonsavdelningarna vid sjukhuset. Såsom i det föregående omnämnts, har direktionen beräknat omkostnaderna för garnisonssjukhuset, inklusive den venerologiska avdelningen, till 146,000 kronor. Omkostnaderna för garnisonsavdelningarna (inklusive garnisonssjukhuset) skulle alltså uppgå till sammanlagt omkring 350,000 kronor. För karolinska sjukhuset i övrigt synes med ledning av direktionsberäkningar ett belopp av (2,026,000 — 202,600 =) omkring 1,825,000 kronor vara erforderligt.

Karolinska sjukhusets omkostnadsanslag kan sålunda enligt vad jag nu anfört uppskattas till (350,000 + 1,825,000 =) 2,175,000 kronor. Sistnämnda belopp har emellertid, såsom redan nämnts, uppskattats på grundval av den i augusti 1939 rådande prisnivån. Då priserna sedan dess i vissa fall ej oväsentligt höjts, anser jag mig böra föreslå, att förevarande anslag bestämmes till i runt tal 2,300,000 kronor, innebärande en ökning i jämförelse med innevarande års anslag av 745,000 kronor. Sjukhusdirektionen torde böra eftersträva att hålla kostnaderna inom denna anslagsram. Bland annat torde böra övervägas, om icke en förenklad kosthållning kan vara möjlig att genomföra.

IV. Anslag till avlöningar vid serafimerlasarettet.

1. Nuvarande förhållanden.

I riksstaten för budgetåret 1939/40 är under åttonde huvudtiteln förslagsanslaget till Universitetssjukhus: Serafimerlasarettet: Avlöningar uppfört med 1,532,700 kronor. Anslaget disponeras jämlikt personalförteckning och avlöningsstat, vilka jämte därtill hörande bestämmelser finnas införda å sid. 444 ff. i statsliggaren för budgetåret 1939/40.

2. Vissa frågor rörande läkarpersonalen.

Såsom tidigare nämnts, har *direktionen* föreslagit, att ö v e r l ä k a r e n å r ö n t g e n a v d e l n i n g e n, till vilken för innevarande budgetår för tiden från och med den 1 oktober 1939, på direktionens eget förslag, anvisats arvode å 9,000 kronor, måtte uppföras å ordinarie stat i lönegraden A 29. Beträffande pensionsrätten har *direktionen* föreslagit, att för pension erforderligt antal tjänsteår måtte bestämmas till 12 år och att levnadsåldern för pensions erhållande måtte fastställas till 65 år. *Direktionen* har vidare hemställt, att Kungl. Maj:t måtte till förste innehavare av befattningen utnämna docenten i medicinsk radiologi vid karolinska mediko-kirurgiska institutet, medicine doktorn Erik Lorenz Rudolf Lysholm.

Enligt *statskontorets* mening bör med lönereglering för sagde befattningshavare anstå i avvaktan på den utredning angående sjukhusläkarnas avlöningsförhållanden och den i samband därmed stående frågan om evalvering av förekommande sportelinkomster, vilken vore avsedd att framläggas av 1938 års hälso- och sjukvårdssakkunniga.

Allmänna lönenämnden har anfört, att det nuvarande arvodet bestämts så sent som vid 1939 års lagtima riksdag. Med hänsyn härtill kunde lönenämnden för sin del icke finna, att tillräcklig anledning föreläge att genomföra någon förändring med avseende å överläkarens löneställning, innan *direktionen* verkställt det förnyade övervägande av frågan om personalorganisationen vid de båda sjukhusen, som *direktionen* anmodats att verkställa. Vad särskilt anginge det av *direktionen* framställda förslaget, att befattningen i fråga skulle förenas med rätt till full pension efter 12 års tjänstgöring, ville lönenämnden framhålla, att en dylik pensionsform för närvarande icke förekomme för befattningar tillhörande löneplan A i civila avlöningsreglementet. Den föreslagna anordningen borde därför icke genomföras, utan att frågan om lämpligheten av sagda pensionsform för nyssnämnda slag av tjänster gjordes till föremål för utredning beträffande förvaltningen i allmänhet.

Direktionen har icke ansett sig kunna frångå sitt förslag. Såsom ytterligare motivering har *direktionen* hänvisat till en av professorn Gösta Forsell upprättad promemoria, beträffande vilken torde få hänvisas till handlingarna i ärendet.

På de skäl, som i skrivelse till direktionen anförts av professorn G. Söderlund, ävensom på grund av utlåtanden, avgivna av professorerna E. Berven, J. Hellström, J. W. Nordenson och H. Olivecrona, har *direktionen* ansett sig böra hemställa, att i serafimerlasarettets arvodesstat måtte uppföras ett arvode å 4,000 kronor till en specialist i plastisk kirurgi.

I professorn Söderlunds skrivelse har anförts bland annat följande:

Den rekonstruktiva eller plastiska kirurgien hade till uppgift att med plastiskt förfarande rekonstruera defekter eller deformiteter till möjligast normala förhållande. Deformiteterna kunde vara medfödda eller förvärvade genom yttre våld, förfrysningar, förbränningar, sjukdomar eller tumörer. Dessa defekter och deformiteter kunde medföra mer eller mindre starkt funktionellt lyte med därav följande oförmåga till förvärvsarbete. I andra fall kunde de vara så starkt kosmetiskt vanställande — detta gällde givetvis framför allt de fall, där de sjukliga förändringarna vore lokaliserade till ansiktet — att de skadade eller sjuka patienterna på grund härav icke kunde erhålla tjänster, till vilka deras arbetsförmåga eljest skulle gjort dem berättigade. Under de senaste decennierna, med början de närmaste åren efter det senaste världskriget, hade den plastiska eller rekonstruktiva kirurgien mer eller mer utvecklats till en särskild specialitet med egna utövare. Detta sammanhänge med att åtminstone för många fall av plastisk kirurgi krävdes en alldeles speciell och säregen grad av kirurgiskt kunnande.

Någon verklig specialist inom detta område, som fullt behärskat dessa ofta ganska subtila behandlingsmetoder och som varit vuxen att utföra även de mest krävande uppgifter inom detta område av kirurgien, hade först under de senaste åren varit tillgänglig i vårt land, nämligen doktor Allan Ragnell, som skaffat sig en grundlig utbildning hos den förnämste kirurgen inom detta område i London. Ragnell hade sedan år 1936, vid sidan av sin verksamhet som privatpraktiserande läkare, å serafimerlasarettet i Stockholm, delvis också å radiumhemmet samt på Maria sjukhus, utfört ett stort antal operationer inom detta område av på allmän sal intagna patienter, sammanlagt 374 stycken. Det hade visat sig, att behovet i vårt land av en kirurg, som fullt behärskade denna gren av kirurgien, vore mycket stort. Allteftersom det blivit känt bland lasarettsläkarna i vårt land, att operationer av denna typ kunde utföras å serafimerlasarettet, hade patienter från olika delar av landet remitterats hit för olika plastiska operationer.

Ragnell hade hittills utfört detta för hela landet synnerligen värdefulla arbete utan någon som helst ersättning. Det vore emellertid uppenbart, att det icke vore för Ragnell möjligt att i fortsättningen utföra detta mycket ansträngande och tidskrävande arbete utan någon ekonomisk gottgörelse. Ragnell borde därför tilldelas ett årligt arvode av 4,000 kronor för hans fortsatta arbete med plastiska operationer vid serafimerlasarettets kirurgiska klinik.

I omförmälda utlåtanden har framhållits, bland annat, att ett fortsatt utförande av de plastiska operationerna vore av största betydelse samt att många av de plastiska operationerna vore så tidsödande och erfordrade så speciell teknik, att en specialisering syntes väl berättigad, ävensom att tiden syntes vara mogen att giva den plastiska kirurgien en fast organisation.

Mot direktionens förslag i förevarande hänseende har sjukhusdirektören von Dardel anfört *skiljaktig mening*. Reservanten ansåge det kunna ifrågasättas, om anställandet av en särskild läkare vid lasarettet för utförande av plastiska operationer vore påkallat. Han medgäve till fullo det behjärtansvärda i att tillfälle till sakkunnigt utförande av dylika operationer bereddes, men ansåge det vara tveksamt, huruvida det borde ankomma på serafimerlasarettet att meddela denna specialistbehandling, särskilt som någon undervisningsskyldighet icke syntes ha avsetts för läkaren.

Medicinalstyrelsen har ansett sig kunna tillstyrka anställandet av en särskild läkare för utförande av plastiska operationer såsom ett provisorium. Önskvärt hade varit, särskilt under nuvarande läge, att en särskild sjukhusavdelning kunde inrättas för den plastiska kirurgien. Med läkartjänsten å avdelningen hade då lämpligen kunnat förenas undervisningsskyldighet, så att landets behov av plastikkirurger blivit tillgodosett genom utbildning inom landet.

På skäl, som anförts av sjukhusdirektören von Dardel, har *statskontoret* icke kunnat tillstyrka, att i lasarettets stat upptoges arvode till en specialist i plastisk kirurgi.

Kanslern för rikets universitet har i likhet med *karolinska institutets lärarkollegium* tillstyrkt sjukhusdirektionens ifrågavarande förslag.

Jag har förut avstyrkt förslag om lönereglering för vissa biträdande läkarbefattningar vid karolinska sjukhuset. Ehuru den i samband därmed upptagna frågan om förändring av den nu å arvodesstat uppförda befattningen som överläkare å serafimerlasarettets röntgenavdelning till ordinarie tjänst i lönegrad A 29 synes mig ligga i viss mån annorlunda till, anser jag mig på grund av de vägande skäl, som mot direktionens förslag härom anförts av i ärendet hörda myndigheter, icke böra nu förordna en sådan lönereglering.

Framställningen om anvisande av arvode åt en specialist i plastisk kirurgi synes mig vara starkt motiverad, särskilt med tanke på värdet av utbildning i sådan kirurgi för krigsförhållanden. Frågan om specialistens skyldighet att meddela undervisning å berörda specialområde av kirurgin har icke klargjorts. När jag det oaktat nu anser mig böra särskilt med hänsyn till vad av medicinalstyrelsen yttrats tillstyrka förslaget, sker det under den förutsättningen, att med arvodet förbindes den undervisningsskyldighet, som må varda av kanslern för rikets universitet bestämd, och de tjänstgöringsåligganden i övrigt, som fastställas av sjukhusdirektionen. Jag förutsätter även, att den ifrågasatta specialistens verksamhet skall efter Kungl. Maj:ts bestämmande kunna förläggas till den kirurgiska kliniken vid karolinska sjukhuset eller därvarande garnisonsavdelning, därest så skulle befinnas lämpligt för tillgodoseende av de önskemål, som framställts av medicinalstyrelsen. Dyrtidstillägg bör ej utgå å nämnda arvode.

Departementschefen.

3. Patologiska undersökningar.

I yttrande över sjukhusdirektionens anslagsäskanden för innevarande budgetår ifrågasatte statskontoret en centralisering av de patologiska undersökningarna till den nya patologiska institutionen vid karolinska sjukhuset, varigenom en självständig avdelning för patologi icke skulle erfordras vid serafimerlasarettet. Enligt propositionen nr 206 till 1939 års lagtima riksdag fann min företrädare i ämbetet skäl tala för att en särskild patologisk avdelning inrättades vid serafimerlasarettet men utgick från att den föreliggande organisationsfrågan skulle närmare utredas med särskilt aktgivande på den uppfattning, som till lärarkollegiets vid karolinska institutet protokoll uttalats av professorn Nordenson. Som en provisorisk anordning för innevarande budgetår tillstyrktes med vissa ändringar ett av sjukhusdirektionen framlagt förslag om anställande av en icke-ordinarie prosektor, en assistent och ett extra tekniskt biträde förutom en från karolinska institutets stat för ändamålet överförd ordinarie vaktmästare. Det förutsattes, att prosektorn icke skulle äga åtnjuta särskild ersättning för histologiska undersökningar. Detta förslag godkändes av riksdagen (skrivelse nr 352).

I omförmälda särskilda yttrande hade professorn Nordenson med avseende å den föreslagna prosektorstjänsten erinrat, att av karolinska institutets båda professorer i patologi den ene vore obducent vid Sabbatsbergs sjukhus. Då nu institutet behövde två undervisande obducenter vid sina egna sjukhus, syntes det Nordenson riktigast och mest ekonomiskt, att den vid Sabbatsbergs sjukhus verksamme återbördades till institutet och flyttades till karolinska sjukhuset. Härigenom skulle prosektorlönen inbesparas.

Sjukhusdirektionen har nu inkommit med utredning rörande frågan om ordnandet av den patologiska verksamheten vid serafimerlasarettet och i detta hänseende yttrat bland annat:

Det hade ifrågasatts, huruvida dessa undersökningar skulle utföras på karolinska sjukhusets patologiska avdelning. En dylik anordning vore givetvis förenad med betydande praktiska svårigheter, då fråga vore om undersökningar för ett så stort sjukhus som serafimerlasarettet. I allmänhet torde patologiska undersökningar för sjukhus av motsvarande storlek, vilka saknade egen patologisk avdelning och därför anlidade en utomstående patolog för undersökningarnas verkställande, utföras i lokaler inom sjukhuset, som ställdes till patologens förfogande. Därigenom undvekes de många transporter av undersökningsmaterialet, som eljest erfordrades. En särskild omständighet, som av direktionen åberopats såsom skäl mot en centralisering av alla obduktioner till karolinska sjukhuset, vore betydelsen — särskilt ur undervisningssynpunkt — av att de vid lasarettet tjänstgörande läkarna och medicine kandidaterna närvore vid de obduktioner, som avsåge därstädes avlidna patienter.

På grund av de mycket stora svårigheter, som sålunda skulle vara förenade med den ifrågasatta centraliseringen till karolinska sjukhusets patologiska avdelning, måste direktionen avråda därifrån. Full klarhet om möj-

ligheterna för en sådan centralisering kunde givetvis vinnas först sedan försök härtill blivit gjorda och direktionen vore beredd att, om så skulle påfordras, låta verkställa sådana försök, men då utsikten till ett positivt resultat av desamma vore ringa, ansåge direktionen anslag till lasarettet för nästa budgetår böra beräknas under förutsättning, att den för innevarande budgetår föreskrivna provisoriska anordningen, enligt vilken de patologiska undersökningarna för lasarettet fortfarande finge utföras inom lokaler vid karolinska institutet, finge fortgå även under nästa budgetår. För ändamålet skulle erfordras endast en del av den nuvarande patologiska institutionens lokaler, medan återstoden av desamma skulle kunna av institutet disponeras för andra ändamål.

Det hade jämväl ifrågasatts, att institutets nuvarande patologiska institution skulle fortsätta sin verksamhet under ledning av den ene av institutets professorer i patologi och att den andre professorn i nämnda ämne, vilken nu meddelade undervisning för medicine studerande i en modernt anordnad patologisk institution vid Sabbatsbergs sjukhus, skulle placeras såsom föreståndare för karolinska sjukhusets patologiska avdelning. En sådan anordning vore ur praktiska synpunkter olämplig. Den nuvarande patologiska institutionen vid institutet vore i hög grad otidsenlig, och det hade därför varit ett önskemål, att densamma snarast möjligt måtte överflyttas till nya tidsenliga och tillräckligt rymliga lokaler. Sedan sådana lokaler erhållits i den nyuppförda patologiska avdelningen av karolinska sjukhuset, skulle det vara opraktiskt att fortsättningsvis använda de gamla patologiska institutionslokalerna och samtidigt avstå från de tidsenliga undervisningslokaler å Sabbatsbergs sjukhus, som genom avtal med Stockholms stad ställts till förfogande för patologisk undervisning. Den förbättring av patologiundervisningens lokalfråga, som finge anses ha avsetts med uppförandet av den patologiska avdelningen vid karolinska sjukhuset, skulle därmed åsidosättas. För institutet skulle anordningen därjämte innebära, att den möjlighet att lätta institutets trångboddhet i avbidan på nya institutionsbyggnadens uppförande genom avstående för andra trängande ändamål av en del av den patologiska institutionens nuvarande lokaler skulle bortfalla. Direktionen ansåge sig därför icke kunna tillråda en sådan anordning.

Avlöningen till den prosektor, som under provisoriet skulle ombesörja lasarettets patologiska undersökningar, torde kunna begränsas till å innevarande års stat upptaget belopp av 8,500 kronor under förutsättning att han, i den mån han meddelade undervisning åt vid lasarettet tjänstgörande medicine kandidater, erhöle ersättning härför från karolinska institutets stat.

Statskontoret har erinrat om att förslag, att verksamheten vid karolinska institutets patologiska avdelning skulle fortsätta under ledning av en av institutets professorer i patologi, framställdes redan i samband med behandlingen av lasarettets petita för innevarande budgetår. Då statskontoret icke blivit övertygat om att en dylik lösning av spörsmålet angående utförandet av de patologiska undersökningarna för serafimerlasarettet skulle ställa sig omöjlig eller olämplig, förordade ämbetsverket, att sagda förslag toges under förnyat övervägande.

Direktionen har vidhållit sitt förslag under åberopande även av vad som anförts i en av professorerna Söderlund, Bergstrand och Henschen till direktionen ingiven skrivelse.

I skrivelsen har anförts bland annat, att professorn i patologisk anatomi vid karolinska institutet vore föreståndare för patologiska avdelningen vid karolinska sjukhuset och den patologiska verksamheten vid serafimerlasarettet. Det ålåg honom nämligen att för de medicine kandidater, som fullgjorde tjänstgöring vid de medicinska klinikerna vid dessa sjukhus, meddela undervisning i patologisk anatomi. Den professor däremot, som nu meddelade undervisning vid Sabbatsbergs sjukhus, hade skyldighet att undervisa medicine studerande i allmän anatomi, medan i hans verksamhetsområde icke inginge uppgiften att undervisa medicine kandidater till medicine licentiatexamen i patologisk anatomi. Den nybyggda patologiska institutionen vid karolinska sjukhuset vore avsedd icke för den förra utan för den senare uppgiften. Det av statskontoret åsyftade förslaget skulle icke medföra någon besparing, då personalbehovet torde bli detsamma. En centralisering av den patologiska verksamheten till karolinska sjukhuset skulle nödvändiggöra transporter av lik, vilket vore olämpligt ur pietets-synpunkt och av kostnadsskäl, samt innebära stort slöseri med hänsyn till att läkare och medicine kandidater vid lasarettet måste resa till och från karolinska sjukhuset.

Karolinska institutets lärarkollegium, som särskilt uppehållit sig vid möjligheterna att realisera den av statskontoret enligt det föregående ifrågasatta anordningen, har anslutit sig till sjukhusdirektionens förslag, som jämväl förordats av *kanslern för rikets universitet*.

I sammanhang med förevarande fråga torde böra till behandling upptagas en av *kanslern* gjord framställning om arvode åt prosektorn för undervisning i speciell patologisk anatomi, vilket arvode skulle uppföras å karolinska institutets stat.

Framställning i sistnämnda hänseende har hos lärarkollegiet vid institutet gjorts av professorn i patologisk anatomi *F. Henschen*, vilken anført i huvudsak följande:

Då det vore oklart, huruvida serafimerlasarettets prosektor skulle meddela någon undervisning, men det å andra sidan syntes uppenbart, att lasarettets obduktionsmaterial borde utnyttjas för undervisningen av de vid lasarettet tjänstgörande medicine kandidaterna, föreslog han, att obduktionsundervisning meddelades på serafimerlasarettets material från och med den 1 oktober 1939, då patologiska institutionen flyttade över till karolinska sjukhuset. Som arvode för denna undervisning syntes 4,500 kronor vara den minsta summa, som kunde ifrågakomma.

Lärarkollegiet har anslutit sig till vad *Henschen* yttrat.

Kanslern har anført bland annat:

Den föreslagna undervisningen syntes vara en ofrånkomlig konsekvens av den patologisk-anatomiska institutionens förflyttning till Norrbackaområdet. Det hade varit önskvärt, att nödvändigheten av denna utökning av lärarpersonalen tidigare framhållits av lärarkollegiet. Då undervisningen skulle äga rum i direkt anslutning till det obduktionsarbete, som ålåg prosektorn i denna hans egenskap, vore det knappast motiverat att sätta arvodet högre än till 3,000 kronor, å vilket belopp dyrtidstillägg ej borde utgå. Med hänsyn till den anbefallda utredningen angående den patologiska

verksamheten vid lasarettet borde förordnande såsom biträdande lärare i patologisk anatomi meddelas för allenast ett år i sänder. Det torde böra ankomma på kanslern att, efter lärarkollegiets hörande, meddela närmare föreskrifter angående de kompetensfordringar, som borde ställas å befattningshavaren, samt angående arten och omfattningen av den honom åliggande undervisningen ävensom att meddela förordnande å befattningen.

I utlåtande över kanslerns framställning har *direktionen* förklarat sig icke ha något att erinra mot vad kanslern föreslagit.

De obduktioner, om vilka här är fråga, avse i främsta rummet undersökningar för serafimerlasarettets behov men ingå även som ett led i undervisningen av de medicine kandidater, som under sina studier tjänstgöra å medicinska kliniken vid lasarettet. Övervägande skäl synas tala för *direktionens* förslag, att den provisoriska organisationen av den patologiska verksamheten vid serafimerlasarettet tills vidare bibehålles, och för universitetskanslerns framställning om särskilt arvode till prosektorn vid serafimerlasarettet i dennes egenskap av lärare. Prosektorn bör sålunda fortfarande åtnjuta arvode å lasarettets stat med 8,500 kronor utan rätt för honom att åtnjuta särskild ersättning för histopatologiskt-diagnostiska undersökningar. Hans arvode såsom lärare, vilket bör utgå från karolinska institutets avlöningsanslag, synes kunna sättas till det av kanslern föreslagna beloppet, 3,000 kronor. Å arvoden torde dyrtidstillägg ej böra utgå.

Departementschefen.

4. Lasarettets tvättinrättning.

Vid beräkning av anslagsbehovet för innevarande budgetår utgick *direktionen* från att serafimerlasarettets tvättinrättning skulle nedläggas från och med den 1 juli 1939 och att tvätten skulle utföras vid karolinska sjukhuset, dit huvuddelen av tvättpersonalen samtidigt skulle överflyttas. I enlighet härmed har serafimerlasarettets tvättinrättning nedlagts. Sedan karolinska sjukhusets tvättinrättning varit i drift en tid, hade det emellertid visat sig, att dess kapacitet icke torde komma att förslå för båda sjukhusen. *Direktionen* har fördenskull under hänvisning till en av sysslomanen vid karolinska sjukhuset utarbetad promemoria föreslagit återupptagande av driften vid lasarettets tvättinrättning.

Det starkaste motivet för tvättens centralisering till karolinska sjukhuset hade varit, att de vid serafimerlasarettet därigenom ledigblivande lokalerna skulle kunna ombyggas till en patologisk avdelning för lasarettets behov. En dylik avdelning komme att bliva erforderlig, då de nuvarande lokalerna vid karolinska institutet icke längre kunde disponeras för berörda ändamål. Detta kunde tänkas inträffa vid den tidpunkt, då karolinska institutets nybyggnader å Norrbackaområdet blivit färdiga. Serafimerlasarettets nuvarande tvättbyggnad torde visserligen vara lämpad för omändring till patologisk avdelning, men dess läge i förhållande till vårdavdelningarna finge med hänsyn till att den patologiska avdelningen borde omfatta även ett gravkapell jämte visnings- och svepningsrum anses vara

mindre lämpligt. Möjlighet till lösning av lokalfrågan för berörda avdelning genom nybyggnad på lämpligare plats torde icke saknas. En sådan nybyggnad vore emellertid ej omedelbart erforderlig, vilket däremot bleve fallet med en utbyggnad av karolinska sjukhusets tvättinrättning, om denna skulle betjäna även serafimerlasarettet. Direktionen hade vid övervägande av dessa spörsmål funnit lämpligast att återupptaga driften vid lasarettets tvättinrättning redan under innevarande budgetår.

I omförmälda promemoria har anförts bland annat, att det icke ens vore möjligt för tvättinrättningen att i nuvarande skick med ett arbetsskift ombesörja tvätten för karolinska sjukhusets eget behov vid det ökade platsantalet. Därtill torde erfordras ytterligare 1 centrifug och 1 ångmangel. Anslag till dessa torde böra begäras i samband med byggnadsarbetena för pediatrika och dermatologiska klinikerna.

Om tvättinrättningen samtidigt skulle ombesörja serafimerlasarettets tvätt, skulle arbetet behöva läggas på dubbla skift eller tvättinrättningen ombyggas. Att ordna arbetet i dubbla skift stötte emellertid på praktiska svårigheter, bland annat på grund av att utrymmena för sortering av oren tvätt vore knappt beräknade. Dessutom torde det näppeligen bliva ekonomiskt. Dubbel arbetsledning skulle erfordras, och man finge nog även räkna med högre arbetslöner för kvälls- och nattarbetet.

På grund av anförda omständigheter borde arbetet vid serafimerlasarettets tvättinrättning återupptagas från och med den 1 mars 1940.

I anslutning till förslaget om tvättinrättningens återupprättande har direktionen å personalförteckningen uppfört en tvättföreståndarinna med avlöning, motsvarande den tidigare å lasarettets stat uppförda, eller enligt 5 lönegraden. Kostnaden härför har direktionen beräknat till 3,888 kronor. Vidare har direktionen bland den extra ordinarie ekonomipersonalen upptagit 3 sömmerskor i lönegrad Eo U 2, 2 första tvättbiträden i lönegrad Eo U 2 och 11 tvättbiträden i lönegrad Eo U 1, för vilka en kostnad av sammanlagt 32,691 kronor beräknats. Å andra sidan har vid beräkningen av omkostnadsanslaget kostnaden för tvätt, som i anslaget för innevarande budgetår uppgivits ingå med ett belopp av 66,500 kronor, sänkts till 5,000 kronor.

Statskontoret har funnit det anmärkningsvärt, att beräkningarna angående kapaciteten hos karolinska sjukhusets tvättinrättning uppgjorts med så ringa förutseende, att det visat sig nödvändigt att redan under innevarande budgetår återupptaga driften vid serafimerlasarettets tvättinrättning. För avlöning av icke-ordinarie personal vid den senare tvättinrättningen hade direktionen räknat med ett anslagsbehov av icke mindre än 32,691 kronor. Statskontoret ville erinra om att det belopp, varmed anslagsposten till grundavlöningar till icke-ordinarie personal för innevarande budgetår minskats genom tvättinrättningens nedläggande, uppgått till endast 28,134 kronor. Därest den av statskontoret ifrågasatta inskränkingen av driften vid karolinska sjukhuset skulle visa sig genomförbar, syntes därmed böra följa en omprövning av personalbehovet vid de båda sjukhusens tvättinrättningar.

Allmänna lönenämnden — som även funnit det anmärkningsvärt, att den nya tvättinrättningen vid karolinska sjukhuset tilltagits så knappt, att den redan visat sig vara otillräcklig — har icke funnit anledning till erinran mot den föreslagna lönegradsplaceringen för den begärda tvättföreståndarinnan.

Med anledning av statskontorets erinran rörande kostnaden för den icke-ordinarie personalen har *direktionen* anfört, att de av statskontoret jämförda beloppen bleve fullt jämförbara endast om dyrtidstillägg och rörligt tillägg medräknades. I så fall skulle kostnaden för den tidigare personalen, om denna kvarstått i tjänst, blivit 34,042 kronor och för den nu föreslagna 33,340 kronor. Härvid hade *direktionen* ändock räknat med att ytterligare en sömmerska nu erfordrades.

Ehuru jag finner det beklagligt, att kapaciteten hos tvättinrättningen på karolinska sjukhuset beräknats så i underkant, att den knappast förslår för sjukhusets eget behov och ännu mindre för serafimerlasarettets, ser jag ingen annan utväg än att tillstyrka sjukhusdirektionens nu föreliggande förslag om återupptagande av verksamheten vid serafimerlasarettets tvättinrättning. Mot detaljerna i detta förslag har jag intet att erinra.

Departementsschefen.

5. Anslagsberäkningar.

Direktionen har beräknat avlöningsanslaget för nästa budgetår till 1,733,550 kronor, innebärande en anslagsökning med 200,850 kronor. Såsom i det föregående nämnts, har *direktionen* vid sina beräkningar utgått från att ändrad platsfördelning skulle komma till stånd beträffande medicinska och neurologiska klinikerna under innevarande budgetår i samband med den ena medicinska klinikens överflyttning till karolinska sjukhuset samt att ögonklinikens flyttning till sistnämnda sjukhus skulle medföra utökning av kirurgiska och neurokirurgiska klinikerna från början av år 1941. Vidare har förutsatts, att — delvis i anslutning till berörda flyttningar — vissa förändringar beträffande poliklinikerna skulle ske.

I fråga om anslagsposten till *avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat*, nu uppförd med förslagsvis 383,300 kronor, har *direktionen* beräknat en ökning med 39,900 kronor till 423,200 kronor.

Såsom förut nämnts, har *direktionen* föreslagit, att befattningen som överläkare å röntgenavdelningen skulle uppföras å ordinarie stat i lönegrad A 29, vilket skulle medföra en ökning av denna post med 12,201 kronor.

Det ökade anslagsbehovet i övrigt betingades i huvudsak av att nio ordinarie sköterskor befunnits behövligen på grund av den planerade ändrade dispositionen av vårdplatserna. Den behövligen anslagshöjningen uppginge till 21,195 kronor. Den väsentliga delen av denna personalökning

sammanhängande med utvidgning av neurokirurgiska och kirurgiska kliniker.

För en tvättföreståndarinna å ordinarie stat i lönegraden A 5 har — såsom tidigare nämnts — beräknats en kostnadsökning av 3,888 kronor.

Återstående anslagsökning förklarades av följande. Å karolinska institutets stat vore uppförda bland annat två tekniska biträden vid serafimerlasarettets kliniska laboratorium med avlöning enligt 4 lönegraden. Sjukvårdens starka utveckling under de senaste decennierna hade givit sig tillkänna även å laboratorier och föranlett anställande av personal å lasarettets stat, bland annat en sjuksköterska i 7 lönegraden. Arbetsfördelning mellan ifrågakvarande personal hade ock blivit ändrad. Sålunda hade det ena av de två tekniska biträden fått arbetsuppgifter, som i huvudsak motsvarade ett kanslibiträdes. Direktionen ansåge därför, att detta biträde borde uppföras å lasarettets personalförteckning såsom kanslibiträde. Emellertid torde, särskilt med hänsyn till avtalen med Stockholms läns landsting och Stockholms stad, ej hela den härav föranledda anslagsökningen böra drabba serafimerlasarettets stat. Direktionen föreslog därför, att ett belopp av 3,711 kronor, motsvarande nettolön till berörda tekniska biträde i 4 lönegraden, finge kvarstå å karolinska institutets stat för att därifrån årligen gottgöras serafimerlasarettets anslag till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat. Befattningen syntes emellertid böra avföras från institutets personalförteckning. Anslagsökningen å lasarettets stat belöpte sig vid bifall till detta förslag till 528 kronor.

Personalförteckningen borde minskas med 1 sjukgymnast (motsvarande anslagsminskning gjord redan för innevarande budgetår) men komme vid bifall till direktionens förslag att ökas med

1 överläkare	.....	i lönegrad	A 29
9 sjuksköterskor	.....	»	» A 7
1 tvättföreståndarinna	.....	»	» A 5
1 kanslibiträde	.....	»	» A 7.

Statskontoret har, såsom av det föregående framgår, ifrågasatt ögonklinikens bibehållande vid serafimerlasarettet, vilket skulle medföra förändringar i den föreslagna personaluppsättningen å neurokirurgiska och kirurgiska kliniker samt polikliniken för ögonsjukdomar. Vad beträffade övriga polikliniker, där den yttre verksamheten vore avsedd att nedläggas, funne statskontoret sig icke kunna föreslå någon reduktion av den för polikliniker beräknade personalen, men ämbetsverket förutsatte, såsom redan nämnts, att frågan om personalens storlek upptoges till förnyad behandling efter det erfarenhet vunnits rörande omfattningen av verksamheten vid desamma. Den föreslagna omändringen av en å karolinska institutets stat uppförd ordinarie befattning som tekniskt biträde till en ordinarie kanslibiträdestjänst å serafimerlasarettets stat funne sig statskontoret under nuvarande förhållanden icke böra tillstyrka.

Direktionen har i sitt utlåtande med anledning av myndigheternas yttranden anfört bland annat:

Därest ögonklinikens ansåges böra tills vidare kvarbliva vid serafimerlasarettet, vilket även nödvändiggjorde ett fortsättande av den yttre verksamheten vid ögonpolikliniken därstädes, medförde detta en ökning av det

av direktionen angivna anslagsbehovet med 12,717 kronor, motsvarande avlöning till tre sjuksköterskor i 7 lönegraden. Kliniken hade för närvarande endast två ordinarie sjuksköterskor. Överläkaren vid kliniken, professorn J. W. Nordenson, hade tidigare hos direktionen framhållit behovet av ytterligare en sköterska, avsedd till hjälp för läkarna vid laboratorie- och skrivarbete, men anställandet av sådan hjälp hade fått bero med hänsyn till klinikens förestående flyttning till karolinska sjukhuset, där behovet av dylik hjälp vore tillgodosett i personalstaten. Då nu ögonkliniken ifrågasattes skola kvarbliva vid lasarettet, hade Nordenson, med framhållande att övriga kliniker vore tillgodosedda med motsvarande arbetskraft och att behovet för ögonklinikens vidkommande blivit mycket trängande genom vissa nya behandlingsmetoder, hemställt, att direktionen ville för ändamålet äska erforderliga medel. Direktionen hade ansett, att Nordensons framställning borde bifallas. Det torde ej vara möjligt att erhålla kvalificerad arbetskraft med lägre lönegradsplacering. Såsom statskontoret framhållit innebure ögonklinikens kvarstannande vid serafimerlasarettet, att den planerade utvidgningen av neurokirurgiska kliniken och kirurgiska kliniken icke kunde komma till stånd. Detta medförde en minskning i det uppgivna anslagsbehovet för budgetåret 1940/41 med 23,314 kronor (motsvarande avlöning till 11 sjuksköterskor under $\frac{1}{2}$ år).

Utöver vad ovan angivits kunde det tidigare beräknade medelsbehovet under förevarande anslagspost minskas med 4,200 kronor.

Direktionen vidhölle sitt förslag om omändring av en å karolinska institutets stat uppförd ordinarie befattning som tekniskt biträde till ett ordinarie kanslibitråde å lasarettets stat med placering vid medicinska kliniken. Direktionen kunde icke finna det rimligt, att en befattningshavare vid denna stora klinik skulle fullgöra arbetsuppgifter, som vid kirurgiska, neurokirurgiska och neurologiska klinikerna utfördes av befattningshavare, placerade i 7 lönegraden, utan att erhålla en motsvarande löneställning.

Under ovan angivna förutsättningar skulle nettominskningen i det av direktionen uppgivna medelsbehovet under förevarande anslagspost bliva (12,717 — 23,314 — 4,200 =) 14,797 kronor. Personalförteckningen kunde under samma förutsättning minskas med (3 — 11 =) 8 sjuksköterskor i 7 lönegraden eller från 65 till 57.

Kanslern för rikets universitet har instämt i ett av *karolinska institutets lärarkollegium* gjort uttalande, enligt vilket kollegiet framhållit lämpligheten av att de förutnämnda två tekniska biträdesbefattningarna vid serafimerlasarettets kliniska laboratorium förändrades till tjänster som vetenskapligt biträde, varvid det ena borde tjänstgöra vid karolinska sjukhusets och det andra vid serafimerlasarettets medicinska klinik.

I fråga om anslagsposten till arvodet och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, har *direktionen* i sina anslagsäskanden beräknat en höjning med 14,350 kronor till 118,750 kronor, varav för grundbelopp 98,750 kronor och för vikariatsersättningar m. m. 20,000 kronor.

I fråga om arvoden till befattningshavare vid den patologiska avdelningen har, såsom ovan nämnts, förutsatts, att ingen ändring i de för innevarande budgetår bestämda beloppen skulle ske. I enlighet med vad i

det föregående omförmälts har direktionen beräknat arvoden à 9,200 kronor till en biträdande överläkare vid vardera av de medicinska och kirurgiska klinikerna. Såsom förut nämnts, har direktionen hemställt om anvisande av ett arvode à 4,000 kronor till en specialist i plastisk kirurgi. I stället för det arvode och den bostadsersättning å sammanlagt 7,800 kronor, som för innevarande budgetår utgå till den särskilde direktören vid lasarettet, har i enlighet med vad av 1939 års lagtima riksdag förutsattes upptagits ett arvode till en vice direktör med 1,800 kronor, vilket sålunda medför ett med 6,000 kronor minskat anslagsbehov. Då röntgenöverläkaren föreslagits bli uppförd å ordinarie stat, har arvodesposten minskats med det till denne utgående arvodet. Arvodet till överläkare vid neurokirurgiska avdelningen, nu 1,000 kronor, har föreslagits till 1,500 kronor såsom för övriga överläkare, vilka tillika äro professorer vid karolinska institutet. Då såsom tidigare nämnts arvodet till biträdande läkare vid gynekologiska polikliniken upptagits till hälften av det för närvarande utgående, 4,800 kronor, men omräknat att innefatta dyrtidstillägg, har anslagsposten minskats i denna del till 2,016 kronor.

Vidare ha förändringar i arvodesgrundbeloppen vidtagits på grund av inräknande av dyrtidstillägg.

Frågan om anställande av en biträdande överläkare vid kirurgiska kliniken bör, enligt *statskontorets* mening, bli beroende av huruvida den äsyftade utvidgningen av denna klinik kommer till stånd.

I sitt utlåtande den 3 februari 1940 har *direktionen* bland annat anfört:

Under förutsättning att ögonkliniken skulle kvarstanna vid lasarettet, krävdes arvode till ytterligare en överläkare eller 1,500 kronor.

Därest psykiatriska kliniken ansåges bära kvarstanna vid psykiatriska sjukhuset till den 1 januari 1941, torde det bliva nödvändigt, att den nuvarande psykiatriska polikliniken vid lasarettet bibehölls under samma tid, vilket medförde behov av arvode till en biträdande läkare à 3,600 kronor, eller för ½ år 1,800 kronor, varå förutsattes skola fortfarande utgå dyrtidstillägg.

Därest arvodena till vissa biträdande läkare icke skulle omräknas, häri inbegripet en biträdande överläkare vid envar av medicinska och kirurgiska klinikerna, minskades anslagsbehovet med 9,540 kronor. Om arvodena till nyssnämnda biträdande överläkare skulle begränsas till 7,500 kronor för år, minskades anslagsbehovet med ytterligare 1,000 kronor.

Beträffande frågan om anställande av en biträdande överläkare vid kirurgiska kliniken ville *direktionen* anföra, att klinikens vårdplatsantal redan nu uppginge till 134 och att Kungl. Maj:t prövat skäligen att vid karolinska sjukhuset medgiva anställande av dylik läkare, då beläggningen av en klinik uppginge till 90.

Under nu angivna förutsättningar uppginge nettominskningen i *direktionens* tidigare anslagsäskanden under denna anslagspost till $(1,500 + 1,800 - 9,540 - 1,000 =) 7,240$ kronor.

Den under anslagsposten till avlöningar till övrig icke ordinarie personal uppförda delposten till grundavlöningar m. m. har *direktionen* i sina anslagsäskanden beräknat till 1,001,600 kronor, innebärande en ökning med 71,600 kronor av det för innevarande budgetår uppförda beloppet. Till förklaring av det ökade anslagsbehovet har

direktionen hänvisat till en tablå, som torde få såsom bilaga A fogas vid detta protokoll.

Allmänna lönenämnden har bland annat yttrat, att nämnden icke hade något att erinra mot förslaget om inrättande av en extra bokhållartjänst å lasarettets sysslomanskontor med placering i lönegraden Ex 12 (jfr bilaga A) men att lönenämnden förutsatte, att frågan om befattningens placering i lönegrad bleve föremål för förnyat övervägande, därest befattningshavaren framdeles ansåges böra erhålla extra ordinarie eller ordinarie anställning.

I sitt utlåtande den 3 februari 1940 har *direktionen* yttrat bland annat:

Ögonklinikens kvarstannande vid lasarettet med därav följande konsekvenser beträffande ögonpolikliniken ökade anslagsbehovet med 68,562 kronor, varvid icke förutsatts någon ändring i nuvarande personalorganisation vid lasarettet.

Under ovan angiven förutsättning att planerad utvidgning av kirurgiska och neurokirurgiska klinikerna icke kunde komma till stånd, minskades det tidigare angivna anslagsbehovet för 1940/41 med 49,131 kronor (= $\frac{1}{2}$ år). Direktionen förutsatte, att, om ögonkliniken skulle kvarstanna, arvodet till en amanuens vid nämnda klinik (3,000 kronor) och en amanuens vid ögonpolikliniken (2,400 kronor) åter uppfördes på karolinska institutets stat för att liksom hittills gottgöras serafimerlasarettet. Lasarettets anslagsbehov minskades därigenom med 5,400 kronor.

Under angivna förutsättningar komme å delposten till grundavlöningar m. m. ett ökat medelsbehov av 14,031 kronor.

Delposten till *avlöningars förhöjningar* m. m., för innevarande budgetår uppförd med 40,000 kronor, beräknade direktionen för nästa budgetår till 50,000 kronor. Höjningen finge anses vara av automatisk natur. Direktionen erinrade, att kostnaden för sjukvård åt lasarettets personal tidigare ej särskilt bokförts.

För rörligt tillägg (nio procent) har direktionen i sin ursprungliga framställning beräknat 140,000 kronor.

Det av direktionen till *avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat* beräknade anslagsbeloppet skulle, enligt direktionens senare förslag, vid uppskov med överflyttningen av ögonkliniken och psykiatriska polikliniken till karolinska sjukhuset, minskas med 14,797 kronor. Då jag emellertid icke funnit mig böra i rådande läge biträda det eljest beaktansvärda förslaget om ökning av antalet sköterskor å ögonkliniken, föreslår jag, att avdraget av nämnda anledning beräknas till i runt tal 19,000 kronor. Jag har i det föregående icke funnit mig kunna nu ifrågasätta någon förändring av röntgenöverläkarens tjänsteställning, och anslagsposten torde därför böra minskas med omkring 12,200 kronor. Däremot har jag intet att erinra mot att befattningen som tekniskt biträde å kirurgiska kliniken överföres från karolinska institutets till serafimerlasarettets personalförteckning och förändras till kanslibitträdestjänst samt att kostnaderna för denna tjänst fördelas mellan institutets och sjukhusets avlöningsstater på sätt av direk-

Departementschefen.

tionen föreslagits. Jag har sålunda icke funnit mig böra taga fasta på karolinska institutets lärarkollegiums uttalande rörande ombildning av nämnda tjänst till befattning som vetenskapligt biträde. I det föregående har jag tillstyrkt, att en ordinarie tvättföreståndarinna nyanställs, och jag biträder alltså direktionens anslagsberäkning jämväl i denna del. Vid bifall till vad jag nu hemställt skulle anslagsposten bestämmas till (423,200 — 19,000 — 12,200 =) i runt tal 392,000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 8,700 kronor. Posten bör emellertid av skäl, som i det föregående angivits, minskas med ett belopp, motsvarande ökningen av anslagsposten till rörligt tillägg till följd av ökat levnadskostnadsindex, d. v. s. med omkring 47,000 kronor till 345,000 kronor.

Vad beträffar den under anslagsposten till *arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t*, uppförda delposten till *grundbelopp*, vill jag erinra om att jag i det föregående biträdd direktionens förslag om oförändrad organisation av den patologiska verksamheten vid serafimerlasarettet. Delposten är nu, för helt budgetår räknat, bestämd till 101,810 kronor. Såvitt jag kan finna, har direktionen i sina båda förutnämnda framställningar — med beaktande av det ifrågasatta uppskovet med överflyttningen till karolinska sjukhuset av ögonkliniken och psykiatriska polikliniken samt med bortseende från den av direktionen ursprungligen ifrågasatta inräkningen av dyrtidstillägg i vissa arvodesbelopp — ifrågasatt följande förändringar i nyssnämnda belopp:

	Ökning kronor	Minskning kronor
a) anställande av biträdande överläkare vid vardera av de medicinska och kirurgiska klinikerna	15,000	
b) anvisande av arvode åt specialist i plastisk kirurgi.	4,000	
c) arvode och bostadsersättning, tillhopa 7,800 kronor, till direktör vid lasarettet utbytas mot arvode å 1,800 kronor till vice direktör		6,000
d) arvode till röntgenöverläkaren bortfaller i samband med att befattningen uppföres å ordinarie stat		9,000
e) höjning av arvodet till överläkaren å neurokirurgiska avdelningen	500	
f) höjning av arvodet till överläkaren å ögonkliniken	500	
g) minskning av arvodet till biträdande läkare vid gynekologiska polikliniken		2,400
h) hälften av arvode till biträdande läkare vid psykiatriska polikliniken bortfaller		1,800
i) vissa andra ändringar i samband med klinikers överflyttning till karolinska sjukhuset		11,100
Summa kronor	20,000	30,300.

Då det är att antaga att patientantalet å medicinska och kirurgiska klinikerna nästa budgetår kommer att överstiga 90, har jag intet att erinra mot bifall till direktionens framställning om anställande av biträdande över-

läkare vid dessa kliniker. Vidare tillstyrker jag i anslutning till vad i det föregående anförts, att ett belopp av 4,000 kronor anvisas till arvode åt specialist i plastisk kirurgi. Arvodet till röntgenöverläkaren bör såsom i det föregående nämnts fortfarande utgå. Med en höjning av arvodet till överläkaren å neurokirurgiska avdelningen torde kunna under nuvarande förhållanden anstå. Motsvarande arvode å ögonkliniken torde däremot böra i enlighet med direktionens förslag höjas med 500 kronor, d. v. s. till det belopp, varmed arvodet skulle ha utgått, om kliniken överflyttats till karolinska sjukhuset. Jag har intet att erinra mot att arvode uppföres för gynekologisk konsultation och att i sådant syfte det eljest bortfallande arvodet till biträdande läkare å kvinnopolikliniken bibehålles med ett till hälften reducerat belopp. De i övrigt av direktionen förordade ändringarna i arvodesstaten (c, h och i i sammanställningen härövan) överensstämman med vad tidigare vid behandlingen av frågan om karolinska sjukhusets och serafimerlasarettets organisation förutsatts och lär böra biträdas. I likhet med vad i det föregående beträffande karolinska sjukhuset föreslagits torde dyrtidstillägg ej böra nu inarbetas i de biträdande läkarnas arvoden.

Med beaktande av de av mig förordade ändringarna skulle den av direktionen senast till 91,510 kronor beräknade delposten höjas med 8,500 kronor till 100,010 kronor.

Den under nämnda anslagspost uppförda delposten till *vikariatsersättningar m. m.*, nu 18,000 kronor, torde böra i enlighet med direktionens förslag höjas med 2,000 kronor till 20,000 kronor, vilket belopp dock för avrundning av anslagspostens slutsumma torde böra sänkas till 19,990 kronor.

Vad angår beräkningen av delposten till *grundavlönningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal*, må erinras om att jag i det föregående tillstyrkt direktionens förslag rörande förändring av underläkarnas antal och löneställning, förbättring av den lägre sjukvårds- och ekonomipersonalens anställningsform samt uppskov med bortflyttning av vissa kliniker, sistnämnda ändring medförande en höjning av delposten i jämförelse med direktionens ursprungliga kalkyler med omkring 14,000 kronor. Direktionens beräkning av nämnda post torde kunna i det väsentliga biträdas. Posten lär sålunda böra uppskattas till $(1,001,600 + 14,000 =)$ i runt tal 1,015,000 kronor. Anslagshöjningen utgör 85,000 kronor. Delposten till *avlöningsförhöjningar m. m.* åt sådan personal torde böra i enlighet med direktionens förslag höjas med 10,000 kronor till 50,000 kronor.

Anslagsposten till *rörligt tillägg* torde kunna uppföras med i runt tal 130,000 kronor, innebärande en höjning med 55,000 kronor. Förevarande anslag bör alltså för nästa budgetår bestämmas till $(345,000 + 100,010 + 19,990 + 1,015,000 + 50,000 + 130,000 =)$ 1,660,000 kronor.

Vad personalförteckningen beträffar, har direktionen i sina ursprungliga anslagsäskanden räknat med följande nya tjänster, nämligen en överläkare, nio sköterskor, en tvättföreståndarinna och ett kanslibitråde,

men förutsatt, att en sjukgymnasttjänst skulle bortfalla. Enligt direktionens senare beräkningar skulle å ena sidan tre skötersketjänster tillkomma men elva bortfalla, d. v. s. endast $(9 + 3 - 11 =)$ en ny skötersketjänst inrättas, avsedd för ögonkliniken. Då jag ansett mig böra för närvarande avstyrka en utökning av antalet ordinarie skötersketjänster å ögonkliniken och ej heller funnit mig böra tillstyrka direktionens förslag om inrättande av en ordinarie överläkartzjänst, bör i personalförteckningen endast vidtagas den förändringen, att en befattning som sjukgymnast i lönegraden A 9 uteslutes men en befattning som kanslibiträde i lönegraden A 7 och en befattning som tvättföreståndarinna i lönegraden A 5 uppföras å förteckningen.

V. Anslag till omkostnader vid serafimerlasarettet.

Till Universitetssjukhus: Serafimerlasarettet: Omkostnader har för budgetåret 1939/40 anvisats ett förslagsanslag av 1,276,000 kronor. Beträffande anslagsdispositionen hänvisas till den i statsliggaren för nämnda budgetår (sid. 448) införda omkostnadsstaten och till det följande.

Det för budgetåret 1940/41 erforderliga anslagsbeloppet har *direktionen* beräknat till 1,472,400 kronor, vilket innebär en ökning med 196,400 kronor i jämförelse med det för innevarande budgetår anvisade anslaget. Direktionen har uppgjort följande specifikation rörande anslagsbehovet:

	Beräknat för 1940/41 kronor	I stat an- slaget för 1939/40 kronor	Verkliga utgifter 1938/39 kronor
Resersättningar	500: —	500: —	133: 45
Expenser:			
<i>Värme, lyse, vatten:</i>			
Värme	55,500: —	50,000: —	53,603: 84
Lyse	39,000: —	33,000: —	37,490: 80
Vatten	24,500: —	16,000: —	23,521: 45
Övriga	1,500: —	2,000: —	1,496: 08
Summa	120,500: —	101,000: —	116,112: 17
<i>Övriga expenser:</i>			
Skrivmaterial, trycknings- och annonskostnader . .	24,000: —	20,000: —	23,016: 80
Telefon- och telegramavgifter	22,000: —	17,000: —	20,864: 67
Övriga	2,500: —	2,500: —	2,451: 74
Summa	48,500: —	39,500: —	46,333: 21
Övriga utgifter:			
<i>Inventariers underhåll och komplettering:</i>			
Röntgeninstrument	9,500: —	9,500: —	6,602: 56
Övriga instrument för den egentliga sjukvården . .	32,500: —	31,000: —	31,560: 99
Möbler och dylikt	27,000: —	25,000: —	26,267: 05
Linne-, gäng- och sängkläder	42,000: —	37,000: —	40,653: 57
Övriga	26,000: —	24,000: —	25,157: 01
För särskilda behov	20,000: —	20,000: —	20,000: —
Utgifter av engångskaraktär	115,000: —	45,000: —	21,500: —
Summa	272,000: —	191,500: —	171,741: 18

<i>Tvätt och renhållning:</i>			
Tvätt	5,000: —	66,500: —	5,907: 41
Renhållning	10,000: —	8,000: —	9,794: 11
Övriga	5,500: —	3,500: —	5,151: 63
Summa	20,500: —	78,000: —	20,853: 15
<i>Kosthåll</i>	356,500: —	325,000: —	440,695: 81
<i>Läkemedel</i>	143,000: —	105,000: —	137,909: 02
<i>Förbrukningsartiklar m. m. för sjukvården:</i>			
Förbandsartiklar	54,500: —	45,000: —	52,723: 87
Röntgen- och ljusbehandlingsmateriel	200,000: —	140,000: —	197,361: 09
Laboratorieundersökningar	16,000: —	17,000: —	23,082: 89
Övriga	33,500: —	25,000: —	32,362: 68
Summa	304,000: —	227,000: —	305,530: 53
<i>Särskild verksamhet:</i>			
Sjukgymnastutbildning	0: —	1,700: —	6,555: 36
<i>Annuitet å lån hos pensionsstyrelsen</i>	198,800: —	198,800: —	198,770: 51
<i>Diverse utgifter:</i>			
Skatter och försäkringsavgifter	1,600: —	2,000: —	1,574: 40
Medicinsk och annan facklitteratur	500: —	500: —	348: 13
Tandvård	3,500: —	3,500: —	2,865: —
Patienters förströelse och sysselsättning	1,000: —	1,000: —	962: 76
Övriga	1,500: —	1,000: —	1,183: 38
Summa	8,100: —	8,000: —	6,933: 67
Summa summarum	1,472,400: —	1,276,000: —	1,451,568: 06.

Beträffande posten »Utgifter av engångskaraktär» har direktionen anfört:

Direktionen hade efter framställning av professorn N. Antoni med instämmande av professorn Nanna Svartz Malmberg funnit sig böra under denna titel beräkna anslag till en modern respirator, som lasarettet för närvarande saknade. Kostnaden härför beräknades till 8,500 kronor. Till modernisering och komplettering av röntgenutrustningen hade för innevarande budgetår äskats 65,000 kronor, varav för sagda budgetår anvisats 25,000 kronor. Direktionen hade nu upptagit återstående del av det beräknade för ändamålet erforderliga beloppet eller 40,000 kronor.

Direktionen ansåge det synnerligen angeläget, att lasarettets inventarier av annat slag än instrument och apparater kunde bringas till samma standard som vid karolinska sjukhuset. Detta gällde i alldeles särskild grad sådana för den direkta sjukvården så viktiga inventarier som sängar och nattduksbord. Direktionen beräknade härför för nästa budgetår 50,000 kronor. Möbleringen å lasarettets rum för sköterskor, och särskilt för sjuksköterskeelever, vore vid jämförelse med utrustningen i motsvarande rum vid karolinska sjukhuset torftig. Möbler saknades för utrustning av rum, som erfordrades för beredande av bostad åt redan i stat uppförd sådan personal. Direktionen hade för ifrågavarande ändamål beräknat 16,500 kronor för budgetåret 1940/41.

Det sammanlagda beloppet av här särskilt berörd kostnad för inventarieanskaffning uppginge till 115,000 kronor.

Inköp av sängar och nattduksbord m. m. för 50,000 kronor har *medicinalstyrelsen* ansett motiverat med hänsyn till önskvärdheten av likformig ut-

rustning å karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet. Vid lasarettet vore den nuvarande utrustningen synnerligen otidsenlig (från 1800-talet).

Statskontoret har yttrat, att beräkningarna av omkostnadsanslaget i huvudsak undandroge sig statskontorets bedömande. Ämbetsverket funne sig emellertid böra ifrågasätta, huruvida icke det för modernisering och komplettering av röntgenutrustningen begärda anslagsbeloppet å 40,000 kronor borde kunna fördelas på ytterligare ett eller annat år. Vidare syntes den ifrågasatta nyanskaffningen av sängar och nattduksbord i nuvarande läge böra anstå.

Direktionen har i sitt utlåtande den 3 februari 1940 beräknat, att ögonklinikens kvarstannande vid lasarettet skulle kräva ökning av omkostnadsanslaget med 44,600 kronor eller från det av *direktionen* föreslagna beloppet 1,472,400 kronor till 1,517,000 kronor. Vid beräkningen av sistnämnda anslagsbelopp hade *direktionen* — liksom vid beräkningen av det ursprungliga beloppet — icke tagit hänsyn till de under rådande förhållanden inträffade eller väntade prisförhöjningarna.

Departementschefen.

De ändamål, som skola tillgodoses medelst de av *direktionen* beräknade anslagsmedlen till utgifter av engångskaraktär, synas av utredningen att döma vara av angelägen natur. Till bestridande av ifrågavarande utgifter torde dock i rådande läge icke böra anvisas större anslagsbelopp än förslagsvis 75,000 kronor. Härav torde högst 25,000 kronor böra användas till inköp av respirator och modernisering och komplettering av röntgenutrustningen vid lasarettet. Vad sålunda föreslagits innebär en minskning med (115,000 — 75,000 =) 40,000 kronor av det av *direktionen* beräknade omkostnadsanslaget. Uppskovet med överflyttningen av ögonklinikens ökar enligt *direktionen* anslagsbehovet med 44,600 kronor. Med iakttagande av de nu angivna förändringarna skulle det av *direktionen* beräknade anslagsbeloppet minskas till (1,472,400 — 40,000 + 44,600 =) i runt tal 1,477,000 kronor. Då emellertid *direktionen* vid sina anslagsberäkningar icke tagit hänsyn till de ändrade prisförhållandena, föreslår jag, att anslaget bestämmes till i avrundat tal 1,550,000 kronor. Anslagshöjningen utgör 274,000 kronor. *Direktionen* torde böra söka hålla utgifterna inom den sålunda angivna anslagsramen, om så erfordras och anses möjligt genom en förenkling av kosthållningen vid serafimerlasarettet.

VI. Anslag till avlöningar vid karolinska mediko-kirurgiska institutet m. m.

Förslagsanslaget till Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Avlöningar är för innevarande budgetår uppfört med 745,400 kronor. Personalförteckning och avlöningsstat jämte därtill hörande bestämmelser finnas införda å sid. 430 ff. i statsliggaren för budgetåret 1939/40.

Kanslern för rikets universitet har — med överlämnande av framställ-

ningar från lärarkollegiet vid institutet — hemställt, att anslaget för nästa budgetår måtte höjas med 22,100 kronor till 767,500 kronor. Flertalet av de nya anslagsäskanden, som lärarkollegiet framställt, har kanslern med hänsyn till den statsfinansiella situationen icke ansett sig kunna vidarebefordra. Kanslern har föreslagit följande förändringar i anslaget:

	Ökning kronor	Minskning kronor
1) Arvode åt prosektorn vid serafimerlasarettets patologiska avdelning för undervisning i speciell patologisk anatomi	3,000	
2) Anställande av en förste amanuens vid ortopediska kliniken . .	3,000	
3) Bortfallande arvoden till underläkare och amanuenser, vilka överförts till karolinska sjukhusets stat		16,300
4) Minskning av delposten till vikariatsersättning m. m. i anledning av sistnämnda överföring		2,000
5) Dyrtdstilläggens inräknande i arvoden	34,400	
Summa kronor	40,400	18,300.

Såsom en följd av att civila tjänstepensionsreglementet numera vore tillämpligt även å professorer och vissa andra lärare vid institutet, borde den under I. 1. a. i avlöningsstaten intagna anmärkningen 3. om pensionsunderlag för professor, laborator och prosektor samt pensionsavgift för professor utgå.

För spørsmålet om arvode åt prosektorn vid serafimerlasarettets patologiska avdelning för undervisning i speciell patologisk anatomi har redogjorts i det föregående i samband med frågan om ordnandet av de patologiska undersökningarna vid lasarettet. I fråga om anställandet av en förste amanuens vid ortopediska kliniken har lärarkollegiet erinrat, att framställning härom gjorts varje år alltsedan år 1933 utan att ha vunnit bifall. Behovet av en förstärkning av arbetskrafterna å kliniken hade numera ytterligare skärpts.

I särskild skrivelse har *kanslern* — under åberopande av framställning av lärarkollegiet — hemställt om utverkande dels av ett reservationsanslag av 75,000 kronor till inredning och utrustning av institutets nya hygieniska institution i nybyggnaden för statens institut för folkhälsan, dels ock om inrättande av en ordinarie befattning som vaktmästare vid samma institution i lönegraden A 7. Lärarkollegiet har i sin framställning anfört bland annat följande:

I enlighet med beslut vid 1938 års riksdag skulle institutets hygieniska institution sammanslås med första avdelningen av statens institut för folkhälsan. Den för institutet för folkhälsan och hygieniska institutionen gemensamma nybyggnaden beräknades bli färdig att tagas i bruk under senhösten 1940, varför institutets planerade organisation i sin helhet väntades träda i kraft från och med den 1 januari 1941. För inredning och utrustning av den nya byggnaden hade begärts ett anslag av 110,000 kronor, vari

dock icke inginge de kostnader, som erfordrades för inredning och utrustning av de för karolinska institutet avsedda lokalerna. Med ledning av en inom byggnadsstyrelsen verkställd utredning hade kostnaden för inredning av sistnämnda lokaler beräknats till 30,000 kronor. För utrustning av den hygieniska institutionen hade dess föreståndare ansett ett belopp av 60,000 kronor erforderligt, men detta belopp borde med hänsyn till krisläget kunna minskas till 45,000 kronor. Samtidigt med hygieniska institutionens överflyttning till den nya byggnaden måste den sedan åtskilliga år tillbaka aktuella vaktmästarfrågan ofrånkomligen lösas. Tidigare framställningar om inrättande av en ordinarie vaktmästarbefattning hade ej lett till något resultat på grund av institutionens svävande nybyggnads- och organisationsfrågor. Institutionens nya lokaler och antalet kurser därstädes nödvändiggjorde anställandet av åtminstone en ordinarie vaktmästare i lönegraden A 7. Vid tillkomsten av institutet för folkhälsan hade förutsatts, att karolinska institutet skulle tillhandahålla en vaktmästare.

Statskontoret har beträffande hygieniska institutionen anført i huvudsak följande:

Framställningen om anslag å 30,000 kronor till inredning funne statskontoret befogad. Ämbetsverket saknade anledning till erinran emot storleken av de beräknade kostnaderna för detta ändamål.

Vad däremot anginge det begärda anslagsbeloppet å 45,000 kronor till utrustning, syntes det icke möjligt att nu i detalj bedöma behovet av den vetenskapliga utrustning, som — utöver vad som kunde tagas i anspråk av den vid karolinska institutet redan befintliga — för institutets del måste nyanskaffas under första halvåret 1941, d. v. s. under verksamhetens första sex månader. Ämbetsverket ville därför ifrågasätta, huruvida särskilda medel för utrustning oundgängligen behövde anvisas för nästkommande budgetår. I varje fall torde ett väsentligt lägre belopp än vad som begärts kunna vara tillfyllest.

Vid upprättandet av statens institut för folkhälsan hade förutsatts, att för hela institutet borde anställas två vaktmästare med placering, den ene som ordinarie i lönegraden A 7 och den andre som extra ordinarie i 5 lönegraden. Därjämte hade förutsatts, att en vaktmästare skulle komma att tillhandahållas av karolinska institutet. I anslutning härtill ansåge sig statskontoret böra förorda, att den föreslagna vaktmästarbefattningen, intill dess närmare erfarenhet kunde hava vunnits, inrättades som en extra ordinarie tjänst i 5 lönegraden.

Departementschefen.

Under punkten 65 i 1940 års åttonde huvudtitel har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att vidtaga de ändringar i avlöningsstaten för karolinska institutet, som kunde föranledas av de av 1939 års riksdag beslutade ändrade pensionsbestämmelserna för professorer och lärare m. fl. Enligt vad under samma punkt angivits, borde karolinska institutets nuvarande avlöningsanslag minskas med omkring 20,000 kronor, motsvarande pensionsavdragen under innevarande budgetår för ifrågavarande befattningshavare. I överensstämmelse med erhållna närmare uppgifter föreslår jag därför, att den i avlöningsstaten under avdelningen I. P r o f e s s o r e r o c h l ä r a r e m. fl. uppförda delposten till Avlöningar till tjänstemän å

ordinarie stat: Lön och tjänstgöringspenningar minskas med 24,400 kronor till (318,100 — 24,400 =) 293,700 kronor och den under samma avdelning uppförda anslagsposten till avlöning till tjänsteman å indragningsstat med 450 kronor till 12,550 kronor.

Den under nämnda avdelning uppförda delposten Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t: Grundbelopp bör enligt vad jag i det föregående anfört ökas med 3,000 kronor, utgörande arvode åt projektorn vid serafimerlasarettet för undervisning i patologisk anatomi. Delposten bör å andra sidan minskas till följd av viss arvodespersonals överflyttning till karolinska sjukhuset. I betraktande av att uppskov i vissa delar med genomförandet av sjukhusets organisation föreslagits, bör minskning ske med endast 9,150 kronor. Ehuru behovet av en förste amanuens vid ortopediska kliniken blivit allt starkare, finner jag mig i nuvarande läge förhindrad att tillstyrka framställningen om inrättandet av en sådan tjänst. I de vid institutet utgående arvodena bör, såsom beträffande de tidigare behandlade avlöningsanslagen framhållits, dyrtidstillägg ej inräknas. Delposten bör alltså minskas med (3,000 — 9,150 =) 6,150 kronor till (208,300 — 6,150 =) 202,150 kronor. Posten till vikariatsersättningar m. m. torde kunna minskas med 2,200 kronor till 3,800 kronor.

För den nya hygieniska institutionen vid institutet torde böra i enlighet med statskontorets förslag inrättas en extra ordinarie vaktmästartjänst i lönegrad Eo 5. Till följd härav bör den under avdelningen II. V i s s a t j ä n s t e m ä n v i d i n s t i t u t e t o c h d e s s i n s t i t u t i o n e r m. m. i avlöningsstaten uppförda delposten till grundavlöningar till övrig icke-ordinarie personal ökas med 3,000 kronor till 24,700 kronor och delposten till avlöningsförhöjningar m. m. till sådan personal med 300 kronor till 3,100 kronor. I överensstämmelse med vad chefen för finansdepartementet i årets statsverksproposition föreslagit rörande beräkning av vissa anslagsposter i avlöningsstaterna torde den under samma avdelning uppförda anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat böra minskas med 4,200 kronor till (128,700 — 4,200 =) 124,500 kronor och anslagsposten till rörligt tillägg ökas med samma belopp till (8,400 + 4,200 =) 12,600 kronor, vilket dock med hänsyn till berörda nya vaktmästartjänst torde böra avrundas uppåt till 13,000 kronor. Ökningen av denna post skulle i så fall uppgå till 4,600 kronor. I enlighet med vad i det föregående yttrats beträffande karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet förutsätter jag, att dyrtidstillägg icke för närvarande inräknas i de arvoden, som nu äro förenade med rätt till sådan löneförmån. Anmärkas må, att det i det föregående framställda förslaget rörande ombildning av en tjänst som tekniskt biträde å institutets stat till en tjänst som kanslibiträde å serafimerlasarettets stat på förut anförda skäl icke synes böra föranleda minskning av den förevarande delposten men däremot minskning av antalet tekniska biträden i lönegraden A 4 å institutets personalförteckning från två till ett.

Förevarande anslag torde således för nästa budgetår böra minskas med (— 24,400 — 450 — 6,150 — 2,200 + 3,000 + 300 — 4,200 + 4,600 =) 29,500 kronor till 715,900 kronor.

Lämpligen torde Kungl. Maj:t böra utverka riksdagens bemyndigande att i avlöningsstaten för karolinska institutet vidtaga de ändringar — utöver de under punkten 65 i 1940 års åttonde huvudtitel avsedda — som föranledas av vad sålunda av mig föreslagits.

Enligt det föregående har från universitetsmyndigheternas sida jämväl framställts förslag om anvisande av 75,000 kronor till inredning och utrustning av de nya lokalerna för hygieniska institutionen, vilka beräknas kunna tagas i anspråk under nästa budgetår. Då det synes vara nödvändigt att anvisa medel till detta ändamål, har jag funnit mig böra tillmötesgå nämnda framställning men förordar i anslutning till vad av statskontoret yttrats, att anslagsbeloppet begränsas till 45,000 kronor. Det bör vara möjligt för institutionen att medelst detta belopp bestrida kostnaderna icke blott för inredningen utan jämväl för utrustningen med instrument och dylikt av de nya lokalerna. För ändamålet torde böra anvisas ett särskilt reservationsanslag.

VII. Sammanfattning.

De ovan framställda förslagen innebära följande förändringar i jämförelse med medelsanvisningen för innevarande budgetår och de i riksstatsförslaget beräknade anslagsbeloppen:

	Anvisat för 1939/40	I riksstatsför- slaget beräk- nat för 1940/41	Av departe- mentschefen föreslaget för 1940/41
	kronor	kronor	kronor
Karolinska sjukhuset: Avlöningar	2,785,000	3,670,000	3,497,000
» » : Omkostnader	1,555,000	2,150,000	2,300,000
Serafimerlasarettet: Avlöningar	1,532,700	1,600,000	1,660,000
» » : Omkostnader	1,276,000	1,350,000	1,550,000
Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Avlö- ningar	745,400	708,000	715,900
Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Inredning och utrustning av hygieniska institutionen . .	—	—	45,000
Summa kronor	7,894,100	9,478,000	9,767,900.

Av anslagshöjningen belöpa omkring 300,000 kronor på garnisonssjukhusets upptagande å karolinska sjukhusets stater.

Anmärkas må, att statsverkets nettokostnader för nämnda sjukvårdsinrättningar kunna enligt handlingarna i ärendet för nästa budgetår beräknas till

för karolinska sjukhuset	2,600,000 kronor
» serafimerlasarettet	1,200,000 »

VIII. Hemställan.

Under åberopande av vad i det föregående anförts, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1. godkänna följande personalförteckning för karolinska sjukhuset, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41:

Personalförteckning.

Befattning. Lönegrad.

I. Garnisonsavdelningarna.

Tjänstemän å ordinarie stat.

11 sjuksköterskor . . . . . A 7

II. Sjukhuset i övrigt.

Tjänstemän å ordinarie stat.

Läkarpersonal m. m.

1 överläkare vid gynekologiska avdelningen av
Konung Gustaf V:s jubileumsklinik . . . . . A 26

1 laborator vid radiofysiska forskningsavdel-
ningen av Konung Gustaf V:s jubileums-
klinik . . . . . A 26

Sjukvårdspersonal.

1 första föreståndarinna . . . . . A 12
2 föreståndarinnor . . . . . A 11
3 sociala kuratorer . . . . . A 11
3 sjukgymnaster . . . . . A 9
2 andra föreståndarinnor . . . . . A 8
158 sjuksköterskor . . . . . A 7
3 barnmorskor . . . . . A 7
6 kontrollbiträden . . . . . A 7
4 tekniska biträden . . . . . A 7
7 röntgenbiträden . . . . . A 6
6 sjukvårdare . . . . . A 6
6 fotografer . . . . . A 5

Ekonomipersonal.

1 maskinmästare . . . . . A 16
1 förste maskinist . . . . . A 12
1 första köksföreståndarinna . . . . . A 12
1 trädgårdsmästare . . . . . A 10

Kungl. Maj:ts proposition Nr 149.

3 andre maskinister	A 8
1 tvättföreståndarinna	A 7
3 andra köksföreståndarinnor	A 7
4 reparatörer	A 7
4 förste vaktmästare	A 7
1 arbetsföreståndarinna	A 6
1 tvättmästare	A 6
4 förste eldare	A 6
2 vaktmästare	A 5
1 maskintvättare	A 5
5 sjukbärare, transport- och förrådsmän samt gårdskarlar	A 5
2 kokerskor	A 2
1 kallskänka	A 1

Administrations- och kontorspersonal.

1 överdirektör	C 10
1 syssloman	A 24
1 förste bokhållare	A 18
1 bokhållare	A 15
1 kassör	A 11
1 kansliskrivare	A 11
1 kontorist	A 9
9 kanslibiträden	A 7
8 kontorsbiträden	A 4

*Extra-ordinarie tjänstemän i högre lönegrad
än den 20:e.*

2 biträdande läkare vid Konung Gustaf V:s
jubileumsklinik . . . . . Eo 23;

2. godkänna följande avlöningsstat för karolinska sjuk-
huset, att tillämpas under budgetåret 1940/41:

Avlöningsstat.

I. Garnisonsavdelningarna.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie
stat, *förslagsvis* . . . . . kronor 40,000
2. Avlöningar till icke-ordinarie
personal:
  - a. Grundavlöningar
m. m., *förslagsvis* . . . . . kronor 178,000
  - b. Avlöningsförhöjning-
ar m. m., *förslagsvis* » 8,000 » 186,000
3. Rörligt tillägg, *förslagsvis* . . . . . » 21,000

Summa kronor 247,000

II. Sjukhuset i övrigt.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, förslagsvis	kronor 955,000	
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a. Grundbelopp	kronor 154,750	
b. Vikariatsersättningar		
m. m., förslagsvis	» 31,250	» 186,000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:		
a. Grundavlöningar		
m. m., förslagsvis	kronor 1,775,000	
b. Avlöningsförhöjningar m. m., förslagsvis	» 74,000	» 1,849,000
4. Rörligt tillägg, förslagsvis	» 260,000	
	<u>Summa kronor 3,250,000</u>	

III. Sammanfattning.

I. Garnisonsavdelningarna	kronor 247,000
II. Sjukhuset i övrigt	» 3,250,000
	<u>Summa förslagsanslag kronor 3,497,000;</u>

3. till *Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Avlöningar* för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av . . . . . kronor 3,497,000;

4. till *Universitetssjukhus: Karolinska sjukhuset: Omkostnader* för budgetåret 1940/41 anvisa ett förslagsanslag av . . . . . kronor 2,300,000;

5. ur personalförteckningen för serafimerlasarettet utsluta 1 sjukgymnast men i nämnda förteckning uppföra dels under rubriken Ekonomipersonal 1 tvättföreståndarinna i lönegraden A 5, dels ock under rubriken Administrations- och kontorspersonal 1 kanslibiträde i lönegraden A 7;

6. godkänna följande avlöningsstat för serafimerlasarettet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1940/41:

A v l ö n i n g s s t a t .

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, förslagsvis	kronor 345,000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:	

Kungl. Maj:ts proposition Nr 149.

a.	Grundbelopp	kronor 100,010	
b.	Vikariatsersättningar m. m., förslagsvis	» 19,990	kronor 120,000
3.	Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:		
a.	Grundavlöningar m. m., förslagsvis	kronor 1,015,000	
b.	Avlöningsförhöjningar m. m., förslagsvis	» 50,000	» 1,065,000
4.	Rörligt tillägg, förslagsvis	»	130,000
	<u>Summa förslagsanslag</u>	<u>kronor</u>	<u>1,660,000;</u>

7. till *Universitetssjukhus: Serafimerlasarettet: Avlöningar* för budgetåret 1940/41 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 1,660,000;

8. till *Universitetssjukhus: Serafimerlasarettet: Omkostnader* för budgetåret 1940/41 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 1,550,000;

9. i personalförteckningen för karolinska mediko-kirurgiska institutet minska antalet tekniska biträden i lönegraden A 4 från två till ett;

10. bemyndiga Kungl. Maj:t att i avlöningsstaten för karolinska mediko-kirurgiska institutet — utöver under punkten 65 i 1940 års åttonde huvudtitel avsedda ändringar — vidtaga de ändringar, som föranledas av vad av mig i det föregående anförts;

11. till *Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Avlöningar* för budgetåret 1940/41 anvisa ett *förslagsanslag* av . . . . . kronor 715,900;

12. till *Karolinska mediko-kirurgiska institutet: Inredning och utrustning av hygieniska institutionen* för budgetåret 1940/41 under åttonde huvudtiteln anvisa ett *reservationsanslag* av . . . . . kronor 45,000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställda förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gösta Sandberg.

Bilaga A.

Beräkning av anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal vid serafimerlasarettet.

	Ökning + kronor	Minskning — kronor
<i>Läkarpersonal.</i>		
a) Kungl. Maj:t har genom beslut den 29/9 1939 medgivit inrättande redan under budgetåret 1939/40 av 1 andre underläkare vid kirurgiska polikliniken i lönegrad Ex 22	6,816	
samt förändring av 2 tredje underläkartjänster vid neurokirurgiska avdelningen till andre underläkare (6,816—4,590) × 2 = ...	4,452	
Direktionen föreslår jämväl löne reglering för tredje underläkare, som därefter kvarstå = 4 st. från Ex 15 till Ex 18 = 5,346 — 4,590 = 756 × 4 = ...	3,024	
	Ökning 14,292	
b) På grund av utvidgning av klinikerna föreslås antalet underläkare ökat med 8 och minskat med 2	58,484	14,484
	Nettoökning 39,000	
varav för budgetåret 1940/41, enär ökningen på kirurgiska, neurokirurgiska och röntgenavdelningarna ej beräknas förrän från mitten av budgetåret, likväl icke beräknas mer än	22,482	
c) <i>Minskning av antalet underläkare på grund av inskränkt verksamhet, delvis verkställd redan i stat för 1939/40:</i>		
Ögonklinikerna med poliklinik.		
1:e underläkare (1½)		3,621
2:e underläkare (1½)		10,224
Öron-, näs- och halspolikliniken.		
2:e underläkare (1)		6,816
	Minskning	20,661
<i>Sjukvårds-, ekonomi- och kontorspersonal.</i>		
d) 1 assistentsköterska vid röntgenavdelningen för eliminerande av övertidsarbete, lönegrad Eo 5	2,976	
1 fotograf, lönegrad Eo 5, ändrad till arvodestjänst (2,976 — 2,400)		576
1 snickare, lönegrad Eo 6, tidigare anställd mot timpenning	3,147	
1 tekniskt biträde vid neurologiska kliniken för utförande av sådant rutinarbete, som hittills utförts av oavlönade läkare, lönegrad Ex 4	2,562	
1 köksbiträde för tillhandahållande av kost åt elever vid statens sjuksköterskeskola, lönegrad Ex U 1	2,118	
1 bokhållare å sysslomanskontoret för eliminerande av övertidsarbete för ordinarie bokhållare samt beredande av lindring i sysslomannens arbetsbörda, lönegrad Ex 12	4,023	
1 kontorsbiträde vid kirurgiska kliniken för eliminerande av övertidsarbete och för beredande av ökad skrivhjälp på läkarexpeditionen, lönegrad Eo 4	2,802	

	Ökning +	Minskning —
	kronor	kronor
1 kontorsbiträde för möjliggörande av inkassering och redovisning av intygsersättningar, lönegrad Ex 4	2,562	
¹ / ₂ kontorsbiträde för beredande av skrivhjälp vid kirurgiska polikliniken, lönegrad Ex 4	1,281	
Summa	21,471	576
Nettoökning	20,895	
e) På grund av återupptagande av driften vid lasarettets tvättinrättning:		
3 sömmerskor, lönegrad Eo U 2	6,309	
2 första tvättbiträden, lönegrad Eo U 2	4,206	
11 tvättbiträden, lönegrad Eo U 1	22,176	
Ökning	32,691	
f) På grund av utvidgning av klinikerna ökas antalet befattningshavare enligt följande:		
kirurgiska kliniken	14,384	
neurokirurgiska kliniken	17,071	
personal för avlösning m. m.	1,158	
neurologiska och medicinska klinikerna:		
Den kvarvarande medicinska kliniken övertager de av den flyttande kliniken disponerade vårdavdelningarna med undantag av en, som övertages av den neurologiska kliniken. Personalen å ifrågavarande avdelning blir oförändrad.		
Ökning	32,613	
g) Minskning på grund av inskränkt verksamhet, delvis verkställd redan i stat för 1939/40:		
Ögonkliniken med poliklinik		
assistentköterskor, lönegrad Eo 5, ² / ₂		7,440
provsköterskor, arvode à 600, 1		600
sjuksköterskeelever, arvode à 300, 1		300
sjuksköterskebiträden, lönegrad Eo U 1, 6		12,096
Öron-, näs- och halspolikliniken		
provsköterskor, arvode à 600, 1		600
sjuksköterskebiträden, lönegrad Eo U 1, 1		2,016
Gymnastikavdelningen		
städerska, lönegrad Eo U 1, ¹ / ₄		504
Minskning		23,556
h) Ökning på grund av sänkt avdragsbelopp för amanuensarvoden att gottgöras från karolinska institutets avlöningsanslag:		
i 1939/40 års stat	28,050	
i 1940/41 års stat	23,400	
		4,650

	Ökning +	Minskning -
	kronor	kronor
<i>Sammandrag.</i>		
a)	14,292	
b)	22,482	
c)		20,661
d)	20,895	
e)	32,691	
f)	32,613	
g)		23,556
h)	4,650	
	<hr/>	
	127,623	44,217
	Summa förklarad nettoökning	83,406

Det belopp varmed ovan förklarade nettoökning överstiger den vid jämförelse av för budgetåret 1940/41

beräknade anslagssumman å delposten eller . . . . . kronor 1,001,600

och motsvarande delpost i 1939/40 års stat . . . . . » 930,000

framträdande utgiftsökningen . . . . . kronor 71,600

motsvarar i huvudsak skillnaden mellan å ena sidan i 1939/40 års anslag inrymt belopp för avlöning åt biträdespersonal och å andra sidan i statförslaget för 1940/41 beräknad avlöning åt ifrågavarande personal.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
I. Vissa organisationsfrågor m. m.	
1. Uppskov i vissa delar med karolinska sjukhusets igångsättande	3
2. Garnisonssjukvården i Stockholm	12
3. Verksamheten vid vissa av serafimerlasarettets polikliniker . .	25
4. Inkomster vid karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet . .	27
II. Anslag till avlöningar vid karolinska sjukhuset.	
1. Nuvarande förhållanden	31
2. Ersättning för obduktioner och patologiskt-diagnostiska under- sökningar	32
3. Underläkarnas antal och löneställning	38
4. Den lägre sjukvårds- och ekonomipersonalens avlöning m. m. .	43
5. Anslagsberäkningar	47
III. Anslag till omkostnader vid karolinska sjukhuset	54
IV. Anslag till avlöningar vid serafimerlasarettet.	
1. Nuvarande förhållanden	57
2. Vissa frågor rörande läkarpersonalen	57
3. Patologiska undersökningar	60
4. Lasarettets tvättinrättning	63
5. Anslagsberäkningar	65
V. Anslag till omkostnader vid serafimerlasarettet	72
VI. Anslag till avlöningar vid karolinska mediko-kirurgiska insti- tutet m. m.	74
VII. Sammanfattning	78
VIII. Hemställan	79